

د مسلمانى بنى خاصو احكامو ته يوه پاملر نه

ليكنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زلال

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

يهدى ولا يباع

Ketabton.com

د مسلمانى بنځى خاصو احكامو ته يوه پاملرنه

ليکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زلال

يهدى ولا يباع

وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٤هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الفوزان ، صالح بن فوزان

تبيهاات على احكام تخص المؤمنات. / صالح بن فوزان الفوزان

-. الرياض، ١٤٢٤هـ.

٢٠٨ ص ، ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

(النص باللغة البشتو)

١- المرأة في الإسلام ٢- العبادات (فقه إسلامي) أ- العنوان

ديوي ٢١٩,١ ١٤٢٤/٥٩١٧

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

الطبعة الأولى

١٤٢٤هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله الذي قدر فهدى، وخلق الزوجين الذكر والأنثى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عُرِجَ به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولي المناقب والنهي، وسلم تسليماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد:

لدي كبله چي بنځه په اسلام کي لوړ مقام لري، او زياتي دندي ورپه غاړه دي، او پيغمبر ﷺ به بنځو ته خاصي لارښوونې کولې، او ددوی په باره کې دعرفات په خطبه کي هم توصيه کړېده، نو دا ددې خبرې ښکارندوی*^(۱) ده چي دښځو

(۱) دکومي کلمي خوا کي چي دستوري (°) نښه ده، نومړې کلمه د کتاب په اخير کي دمرادفو کلماتوپه لست کي راغلې ده، نو دنومړي کلمې ددوهمي لهجې يا معنى لپاره دي لست ته مراجعه وشي. (ژباړن)

مسلمانې ښځې ته په خاص ډول خطر متوجه دی، تر څو يې عزت پايمال شي، او له خپل اصلي حيثيت او مرتبې نه را پريوځي، نو ځکه پکار ده چي نوموړي خطر ته د مسلمانې ښځې پام راوگرځول شي، او دنجات لاره ورته په گوته شي. او زه هيله لرم چي دا کتاب به ددې لاري لپاره يوه نښه او علامه وي، چي د (مسلمانې ښځې) د خاصو احكامو يادښت پکښې شوي دي.

او دا کتاب يو ناخيزه عمل، او متواضع هڅه ده، او هيله ده چي لوی الله ﷻ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه گټور وگرځوي، او دا پدې لاره کي لومړی قدم دی، او هيله ده چي نور لوی او هر اړخيزه قدمونه به هم پدې لاره کي واخيستل شي، تر څو دا کار خپل دکمال درجې ته ورسېږي. او هغه څه چي ما پدې بيړنۍ لحظه کي وړاندي کړي دي هغه په لاندې ډول دي:

لومړی فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: دښځې دجسمي زينت مربوط احکام.

درېم فصل: دحيض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: دلباس او حجاب (پردې) مربوط احکام.

پنځم فصل: دښځې دلمانځه مربوط احکام.

- شپږم فصل: د بنځني د جنازې د لمانځه مربوط احكام.
- اووم فصل: د بنځني دروژې نيولو مربوط احكام.
- اتم فصل: د بنځني د حج كولو مربوط احكام.
- نهم فصل: د گډ ژوند او دهغه پاى ته رسولو مربوط احكام.
- لسم فصل: د بنځو دعزت او عفت ساتلو مربوط احكام.
- مؤلف

لوړې فصل: عمومي احکام

۱- داسلام نه مخکې دوره کې دښځې مقام:

داسلام نه وړاندې دورې څخه مراد دجاهليت هغه زمانه ده کومه چې په خاص ډول عربو او په عام ډول ټولو انسانانو پکې ژوند کاوه، په کومه کې چې انسانان له پيغمبرانو او دهدايت او ښيگڼې له لارو نه بې برخي وه، نو لکه څنگه چې په حديث کې راغلي- الله ددوی حال ته وکتل، او پرته له ځينو اهل کتاب نه، پر نورو ټولو عربو او عجمويي خپل غضب نازل کړ.

او ښځې پدې وخت کې خصوصاً په عربي ټولنه کې- په يو مشکل او سخت وضعيت کې ژوند کاوه، ځکه چې دهغوی به ښځينه اولاد نه خوښيدل، او ځينو به هغه ژوندۍ ښخوله تر څو تر خاورو لاندې مړه شي، او ځينو نورو (چې به پرېښودله) نو په ژوند کې به يې خواره او ذليله ساتله، لکه څنگه چې الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ * يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ [د النحل سورت:

ترجمه: او کله چې لدوی نه يوه ته دلور زيری ورکړ شي نو مخ يې تور واوړي او له غوسې نه ډک شي، له خپل قوم او خلکو نه پتيرې د هغه بد زيرې په خاطر، (نه پوهيرې چې) آیا دا (لور) په سپکوالي له ځان سره وساتي، او که يې ژوندی په خاورو کې ښخه کړي، نو دا ډيره بده فيصله ده کومه چې دوی يې (دالله ﷻ په باره کې) کوي.

او فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ [د

التكوير سورت: ۸-۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چې له هغې لور نه چې په ژوندون ښخ شوې وه پوښتنه وشي، (چې) په کومه گناه ښخه شوې وه. الموعوده: هغه انجلۍ* ته وايي کومه چې ژوندی په خاورو کې ښخه شي تر څو هلته مړه شي.

او چې کله (به ښخه) له ښخيدلو نه بچ شوه، نو ډير دخواړۍ او سپکوالي ډک ژوند به يې وو، چې له خپلوانو نه به يې څوک مړ شو، نو دا به يې د ميراث نه محرومه وه، که څومره زيات مال به يې هم وو، او که څومره به دا غريبه او مسکينه هم وه؛ ځکه هغوی به ميراث يواځې نارينه* وو ته ورکاوه، نه ښځو ته، بلکه ښځه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

میراث پاتې کیده، او ډیر زیات شمیر ښځو به دیوه خاوند سره ژوند کاوه، ځکه چې هغوی به بیله کوم حد او اندازې نه ښځې کولې، بیله دي چې دهغو مشکلاتو او ظلم او تیري په باره کې فکر وکړي کوم چې به ددوی ښځو ته په همدې خاطر رسیدلو.

۲- د ښځې مقام په اسلام کې:

کله چې اسلام راغی نو دا ټول ظلمونه یې له ښځې نه لري کړل، او دهغې انساني کرامت او اعتبار یې بیا راژوندی کړ، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آیت].

ترجمه: اې خلکو ما تاسو له نر او ښځې نه پیدا کړي یاست.

نو پدې آیت کې الله ﷻ فرمایلي دي: چې ښځه دانساني ارزښت* په لحاظ له نارینه سره شریکه ده، لکه څنگه چې د عمل په ثواب او عذاب کې له هغه سره شریکه ده، ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آیت].

ترجمه: د نر او ښځې نه چې څوک نیک عمل وکړي په

داسي حال كي چي موممن وي، نو هغه ته به (په دنيا كي) مونږ
بنه ژوند وركړو، او (په آخرت كي به) خامخا ددوي دنيكو
عملونو اجرونه او ثوابونه وركړو.

او فرمايي: ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ۷۳ آيت].

ترجمه: ددې لپاره چي الله منافقونرو او بنځو ته، او
مشركونرو او بنځو ته عذاب وركړي.

او الله ﷻ لډې نه منعه كړيده چي بنځه دميره په موروثه
مال كي وشميرل شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا
يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: اي مومنانو تاسو ته روا ندي چي بنځي په زور سره
دميراث په توگه* واخلي.

نو اسلام بنځي ته دهغي دشخصيت استقلال وركړ، او دا
يي دميراث اخیستلو مستحقه وبلله، نه دا چي بل څوك يي
دميراث په توگه واخلي، او وهغې ته يي دخپلو خپلوانو په
ميراث كي حق وركړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا
تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ

وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيًّا مَّفْرُوضًا ﴿۷﴾ [د النساء سورت: ۷ آیت].

ترجمه: دنارینه وو لپاره په هغه مال کې چې مور او پلار او (نورو) خپلوانو (میراث) پرې ایښی وي حق دی، او دښخو لپاره په هغه مال کې چې مور او پلار او (نورو) خپلوانو (میراث) پرې ایښی وي حق دی، که دا (مال) لږ وي او که ډیر، (دا دالله ﷻ له طرف نه) فرض شوی او ټاکل شوی حصه ده.

او فرمایي: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ۱۱ آیت].

ترجمه: الله ﷻ تاسو ته ستاسو د اولادونو په باره کې وصیت (امر) کوي چې د نر برخه (په میراث کې) د دوو ښځو په اندازه ده، او که چیرې ښځې له دوو نه زیاتې وي، نو هغوی لره د موروثه مال له درو حصو نه دوې حصې دي، او که یوه ښځه وه نو دهغې حق (د موروثه مال څخه) نیمه حصه ده.

او نور داسې آیتونه چې دمور، لور، خور، او میرمنې په حیث دښځې د میراث اخیستلو په باره کې راغلي دي. او دگډ ژوند په حصه کې الله ﷻ زیات نه زیات دخلورو

بنځو کول روا کړې دي، هغه هم پدې شرط څي د بنځو په مينځ کي عدالت وکولای شي، او له دوی سره يي نيك ژوند او ښه سلوک واجب کړی دی، الله ﷺ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: او خپلو بنځو سره په نيکۍ ژوند او سلوک وکړئ. او مهر يې د بنځي حق وگرځاوه، او امر يې وکړ چي هغه په پوره ډول خپله بنځي ته ورکړ شي، خو که هغې په خپله خوښه (چا ته) وروبخښه (نوبيا يي اخيستل روا دي)، الله ﷺ فرمایي: ﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [د النساء سورت: ۴ آيت].

ترجمه: او بنځو ته دهغوی مهرونه په خوشحالی سره ورکړئ، او که چيري دوی په ښه زړه تاسو ته (له خپل مهرنه) څه در کړل، نوبيا يي په خوند او حلاله سره وخورئ. او الله ﷺ بنځي ته دخپل خاوند په کور کي دواکدارۍ، امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي د تسلط لرلو حق ورکړی دی، پیغمبر ﷺ فرمایي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: بنځه دخپل خاوند په کور کې پالونکې ده، او دخپل لاس لاندې کسانو څخه مسئوله ده.

او پر خاوند يې دهغې خوراک او پوشاک دعادت سره سم فرض کړې دي.

۳- داسلام دبنمنان او دهغوی لاس پوڅي غواړی چې په اوس عصر کې له بنځې نه دهغې کرامت او حقوق واخلي:

داسلام دبنمنان چې په حقيقت کې دکفارو او منافقينو په شمول ټول دانسانيت دبنمنان دي او کوم کسان چې په زړونو کې يې (دکفر او نفاق) مرض ځای نيولی دی- لدې نه ډير په غوسه* دي چې بنځه په اسلام کې دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ ځکه داسلام دبنمنان يعني کفار او منافقين غواړي چې بنځه دتخریب او وړانۍ وسيله او دام جوړ کړي چې په هغه سره دکمزوري ايمان او حيواني شهوت خاوندان بنکار کړي، ترڅو له هغې نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کړي، لکه څنگه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چې دخپلو شهوتونو متابعت کوي غواړي چې تاسو (له دين څخه) په لويه پيمانه انحراف وکړئ (او

بې لاري شى.

او كوم مسلمانان چي په زړونو كې يې دنفاق مرض دى غواړي چي ښځه دشهوت او شيطاني غرايزو دځاوندانو لپاره يو ارزانه سودا وي، چي دوى يې د خپلو سترگو په وړاندې په ښكلي منظر سره ښكاره وگوري، او يا دا چي له هغي نه بله بده او بې حيا استفاده وكړي؛ نو ځكه خو دوى كوشش كوي چي هغه له خپل كور نه بهر* راوباسي ترڅو له نارينه وو سره څنگ په څنگ كار وكړي، او يا دنرسي په شكل په روغتون كې دنارينه وو خدمت وكړي، او يا په الوتكه كې ميلمه پاله وي، او يا (دندر او ښځو) گډ مكتب او مدرسه كې متعلمه يا معلمه وي، او يا په ستيج باندي اداكاره وي، او يا سندر غاړه وي، او يا په مختلفو نشراتي وسايلو كې په بي حيا او شهوت انگيزه آواز سره نطاقي وكړي.

بريندو او بداخلاقو مجلو دبريندو او بې حيا نجونو عكسونه* دخپلو مجلو درواځولو او خرڅولو وسيله گرځولې ده، او ځيني تاجران او دكارځانو ځاوندان هم لدې عكسونو نه دخپلو مالونو درواځولو كار اخلي، او داسي عكسونه* په خپلو توليداتو او مالونو باندي نښلوي، چي دداسي بي ځايه او

غلطو کارونو او تدبيرونو په وجه بنځه په کور کې له خپلې اساسي وظيفې نه ليرې شوي ده، او په نتيجه کې يې خاوندان مجبوره شوي چې دخپلو اولادونو دتربيې او دکورونو دکارونو دتنظيم لپاره پردې خادمې* ونيسي، چې دا کار ددېرو فتنو او لويو وړانکارو سبب گرځيدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر دبنځي دکار کولو مخالف نه يو که چيري دلاندنيو شرايطو سره برابر وي:

۱- کله چې بنځه کار ته ضرورت ولري، او يا ټولنه ددې کار ته داسي اړتيا ولري چې په نارينه وو کې څوک هغه کار نشي کولای.

ب- بنځه به دا کار به هله کوي چې دکور کار يې سرته رسولی وي، کوم چې ددې اساسي وظيفه ده.

ج- دا کار به دبنځو په ساحه کې وي، لکه بنځو ته بنسونه کول، دهغوی معالجه کول، او يا دترسي په حيث دهغوی خدمت کول، او دسرو څخه به جدا او بيل وي.

د- همدارنگه بنځي ته روا دي، بلکه فرض دي چې د دين احکام زده کړي، او يا يې دضرورت په وخت نورو ته وبنايي، خو بنسونه به يې دبنځو په مينځ کې وي، او همدارنگه کولای

شي چي (دیني) درسونو ته په مسجد او یا بل ځای کي حاضره شي، په شرط ددې چي مستوره او پټه به وي، او له نارینه وو څخه بیله وي، لکه څنگه چي داسلام په شروع کي به بنځو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللي.

دوهم فصل

د ښځې جسمي زينت پوري مربوط احكام

۱- [د فطري سنتونو^(۱) احكام]:

پر ښځې لازمه ده چې هغه فطري سنتونه چې پدې پوري مخصوص دي پر ځای کړي، لکه: دنوکونو اخیستل او دهغو پاک ساتل؛ ځکه دنوکونو اخیستل د علماوو په اتفاق سره سنت دي، او له هغو فطري سنتونو څخه دي چې په حدیث کې راغلي دي، او دنوکونو په اخیستلو کې پاکي او ښکلا ده، چې په اوږدو پرېښودلو سره بد (او ناولي) ښکاري، او له ځناورو سره مشابهت لري، او دهغو لاندې خیري او ناپاکي یو ځای کیږي، چې دهغې دننې ته (د غسل او اودس په وخت کې) داوبو رسیدلو مخه نیسي.

خو ځینې ښځې دکفارو د تقلید او د سنتو څخه د بیخبرۍ په وجه نوکون اوږدوي.

(۱) فطري سنتونه لکه: نوکونه اخیستل، د بغلونو او مټانې د پاسه

وښتانو لري کول، او داسې نور. (ژباړن)

او همدارنگه دښځې لپاره د بغلونو او ذنمه څخه لاندې وښتانه لري کول سنت دي، لکه څنگه چې په حديث کي راغلي دي، ځکه پدې کي (د بدن) ښايست دی، او بهتره داده چې هره اونۍ* دا کار وکړي، او له څلورښتو ورځو نه زيات پاته نه شي.

۲- دښځې دسر او وريځو دوښتانه، او نکريزو، او دوښتانه درنگولو

احکام:

الف- ښځه بايد دخپل سر وښتانه اوږده کړي، او بيله ضرورته خرييل يي حرام دي.

دسعودي مفتي مرحوم شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ وايي: او دښځو دوښتانه خرييل ناروا دي، او دليل يي هغه حديث دي کوم چې نسائي له علي رضي الله عنه نه، او بزار په خپل مسند کي له عثمان رضي الله عنه نه، او ابن جرير په خپل مسند له عكرمه رضي الله عنه نه روايت کړي چې وايي: «پيغمبر ﷺ لدې نه منع کړې چې ښځه خپل وښتانه وخریي»، او کله چې پيغمبر ﷺ د کوم شي په باره کي منعه وکړي، نو هغه به حرام وي تر هغه پوري چې دهغه دروا والي دليل نه وي ثابت شوی.

ملا علي قاري د مشکات په شرح (مراقبة المفاتيح) کي

وايي: دراوي دا قول چي «ښځه يي دوښستانو خريولو څخه منع کړي ده»؛ دهغه وجه داده چي دښخي لپاره کوڅۍ په ښايست او ظاهري شکل کي دنارينه د پيري په شان ده... (مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ۴۹/۲).

اما دسر دوښستانو لنډول، که چيري دښايست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو کله چي ساتل يي ورته گران وي، او يا ډير زيات اوږده شي، نو دضرورت په اندازه لنډول يي روا دي، لکه څنگه چي د پيغمبر ﷺ ځينو ښځو دهغه د وفات نه وروسته دا کار کړيدى، ځکه چي هغوى دپيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري ايښى وو، او دوښستانو اوږدولو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو که چيري دوښستانو د لنډولو څخه دښخي مقصد دکافرو او فاسقو ښځو، او له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دا بي شکه حرام دي؛ ځکه دکفارو سره له مشابهت نه په عامه توگه، او دنارينه وو سره دښخي له مشابهت نه (په خاصه توگه) منعه راغلي ده، او که يي مقصد ښکلا او زينت وي، نو داسي ښکاري چي دا هم ناروا دي.

زمونږ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په

کې رواج جوړ شوی چې ښځه خپل وینستان د بیخونو سره نژدې لنده وي، نو دا دانگریزانو طریقه ده، او د مسلمانو ښځو او مخکې له اسلام نه د عربو ښځو د طریقي څخه مخالفه ده، او دا دهغو انحرافاتو* څخه دي، چې د عامو خلکو په دینداري او اخلاقو کې راپیدا شوي دي، او بیا ددې حدیث په جواب چې د پیغمبر ﷺ ښځو به خپل وینستان دومره لنډول چې د سر د پاسه به راغونډ شول داسې وایي: چې د پیغمبر ﷺ ښځو دهغه له وفات نه وروسته خپل وینستان لنډ کړل، ځکه چې د هغوی بنایست او ډول ته حاجت او ضرورت نه وو، هغوی یواځې دهغه په ژوند کې ځان بنایسته کاوه، او دهغوی له ټولو نه زیاته ښکلا دهغوی په وینستانو کې وه، اما دهغه له وفات نه وروسته دهغوی لپاره یو خاص حکم دی، چې په دنیا کې یوه ښځه هم ورسره په هغه کې برابرې نده، او هغه دا چې له واده کولو څخه دهمیشه لپاره دهغوی امید قطع دی، نو هغوی د پیغمبر ﷺ سره د واده کولو په وجه تر مرگه پورې دهغو طلاق شوو ښځو په شان دي کومې چې په عدت^(۱) کې وي، او الله ﷻ فرمایي:

(۱) عدت هغه ټاکلې شرعي مودې ته وایي چې ښځه یې له طلاق نه وروسته

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكَ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او تاسو لره نه ده روا چي دالله بيغمبر ته ضرر او تكليف ورسوي، او تاسو ته روا نه ده چي دده بنځي (ازواج مطهرات) دهغه دوفات څخه وروسته په نكاح كړي، بيشكه دا دالله په نزد ډيره لويه (گناه) ده.

او له نارينه وو سره دواوه كولو څخه نا اميدي دښايست دځيني شيانو دروا والي سبب وي، كوم چي بيله دې سبب نه روا نه وي ^(۱).

نو پر بنځي باندي لازمه ده چي دخپل سر وينستان وساتي، او سمبال يې كړي، چوتيي * يې كړي، او ورته روا نه دي چي هغه دسر دپاسه دڅټ لخوا نه راغونډ كړي.
 شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: لكه څنگه چي ځيني بد

(۱) اضواء البيان ۵/ ۵۹۸-۶۰۱، او بنځي ته روا ندي چي پدې كار كي دميره اطاعت وكړي، ځكه دالله ﷻ په مخالفت كي دمخلوق اطاعت روا نه دي.

کاره بنځي خپل وينستان يو چوتې * جوړ کړي او د اوږو په مينځ کي يې خوړند کړي (مجموع الفتاوى ۱۴۵/۲۲).

او شيخ محمد بن ابراهيم د سعودي مفتي رحمت الله عليه وايي: او دا چي ځيني مسلمانې بنځي پدې زمانه کي خپل وينستان دکفارو په شان له يوې خوا نه را ټول کړي او دڅټ لخوا يې راغونډ کړي، او يا يې دسر دپاسه راغونډ کړي، نو دا کار روا ندى، ځکه چي پدې کي دکفارو دبنځو سره مشابهت دى، او له ابو هريره رضی الله عنه څخه په يو اوږد حديث کي روايت دى چي وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَأَسِيَاتٍ عَارِيَاتٍ مُّسِيلَاتٍ مَائِلَاتٍ رُّءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لِيُوجِدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روايت کړى دى).

ترجمه: په دوږخ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دى چي دغوا دلکى په شان سلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك * په وهي، او (بله ډله) هغه پټي برينډي، کړې وږې، بنځي دي چي سرونه يې داوبنونو دکاږه بوکونو * په شان وي، (دا دوې ډلي به) جنت ته نه ځي، او نه به

دجنت بوی ورته رسیږي، او بې شکه چې (دجنت) بوی له دومره دومره مسافې څخه احساسیږي.

او ځینې علماو د «مائلات ممیلات» تفسیر داسې کړی دی چې دوی خپل وینسته پداسې کاره (بد شکل) ږمنځوي*، کوم چې بدکاري ښځې یې ږمنځوي*، او دا ږمنځول* دکفارو دښځو او دهغو مسلمانو ښځو په شان دی کوم چې ددوی تقلید او پیروي کوي^(۱).

لکه څنگه چې مسلمانان ښځه د وینستانو له خریلو، او بې ضرورته لنډولو نه منع ده، همدارنگه په وینستانو پورې دنورو وینستانو ترلو نه هم منع ده، لکه څنگه چې په بخاري او مسلم کې روایت دی: «لَعْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ».

ترجمه: پیغمبر ﷺ پر وینستانو تړونکې، او وینستانو اخیستونکې دواړو باندي لعنت ویلی دی.

(الواصله): هغه ښځې ته وایي چې خپل وینستان دېلي ښځې له وینستانو سره ونښلوي، او (المستوصله): هغې ښځې

(۱) مجموع فتاوی الشیخ ۴۷/۲، او همدارنگه الايضاح والتبيين دشیخ حمود التویجری تالیف ۸۵ صفحه دي وکتل شي.

ته وایي چې دېلي ښځې وینستان له خپلو وینستانو سره نښلول غواړي، او دا کار ځکه حرام دی چې پدې کې جعل کاري (ډوکه بازي) ده، او په اوسني وخت کې دمصنوعي سر اغوستل هم له همدې ناروا کار (جعلی وینستانو تړلو) له جملې څخه دی، بخاري او مسلم او نورو دحدیث کتابونو روایت کوي چې معاویه رضی الله عنه چې کله ومدینې ته راغی نو خطبه یې وویل، او یوه غنچه وینستان یې راوویستل او ویی ویل: ستاسو ښځو ته څه پښه ده چې په خپلو سرونو کې داسې وینستان ږدي، ما دپیغمبر ﷺ څخه اوریدلي دي چې وایي: «مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَجْعَلُ فِي رَأْسِهَا شَعْرًا مِنْ شَعْرِ غَيْرِهَا إِلَّا كَانَ زُورًا».

ترجمه: هیڅ یوه ښځه په خپل سر کې دبل چا وینستان نه اږدي، مگر داچې دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي. او مصنوعي وینسته هغه دي چې د سر دوینستو په شان جوړ شوي وي، او په سر اغوستل یې جعل کاري (ډوکه بازي) گنل کېږي.

ب- مسلمانې ښځې ته روا ندي چې دوریځو وینستان ټول او یا یو څه واخلي او یا یې کم کړي، او یا داسې مواد استعمال کړي چې وینستان ټول او یا لږ لیري کوي، ځکه دا هغه ناروا

کار دی چي پيغمبر ﷺ دهغه پر کونکي لعنت ویلی دی، او پيغمبر ﷺ پر هغي بنځي چي دبل چا دوریځو وینستان دنیاست په مقصد اخلي، او پر هغي بنځي باندي چي بل څوک یې دوریځو وینستان اخلي لعنت ویلی دی، او دا کار دخدای ﷻ دخلقت او جوړښت بدلول دي په کوم چي شیطان قسم کړي چي انسان به په هغه سره گماري، لکه څنگه چي الله ﷻ له هغه نه حکایت کوي: ﴿وَلَا مَرْئِيَهُمْ فَلْيَغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ﴾ [النساء سورت: ۱۱۹ آیت].

ترجمه: (شیطان وايي) او زه به حتماً دوی پدې وگمارم چي دخدای ﷻ خلقت او جوړښت بدل کړي. او په صحیح حدیث کي له ابن مسعود رضی الله عنه نه روایت دی چي وايي: «لَعْنُ اللَّهِ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيَّرَاتِ خَلَقَ اللَّهُ ﷻ».

ترجمه: الله ﷻ پر هغو بنځو چي بل چا ته شنه خالونه وهي او هغه چي خپل ځان ته شنه خالونه وهي، او پر هغو بنځو چي دبل چا ورځي اخلي، او هغه چي خپلي ورځي اخلي، او پر هغو بنځو چي دغابنونو مینځونه دنیاست لپاره پراخوي، او دالله

جورښت بدلوي، لعنت ویلی دی.

او بیا ابن مسعود وویل: آیا پر هغه چا چې پیغمبر ﷺ لعنت ویلی دی لعنت ونه وایم، او هغه دالله ﷻ په کتاب کې هم راغلی دی، یعنی دا قول دالله ﷻ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [دالحشر سورت: ۷ آیت].

ترجمه: او هغه څه چې پیغمبر ﷺ تاسو ته در کړي دي هغه واخلي (عمل پري وکړي)، او له کومو شيانو نه چې يې منعه کړي ياست ډډه وکړي^(۱).

او پدې خطرناک افت چې لويه گناه ده نن ورځ ډيري بنځي اخته شوي دي، تر دي پوري چې دورځو اخیستل (دبنځو په نظر) د ورځني ضرورياتو څخه شميرل کيږي. او بنځي ته روانه چې پدې کار کې دخپل خاوند دغوښتنې اطاعت وکړي؛ ځکه چې دا گناه ده.

ج- مسلمانې بنځي ته حرام دي چې خپل غاښونه وتوږي تر څو تر منځ يې وړې وړې مسافي پيدا کړي چې بنکلا يې

(۱) دا قول ابن کثير په خپل تفسير ۲/۳۵۹ ددار الاندلس په چاپ کې ذکر کړی دی.

زياته شي، خو که چيري غاښونه بد شکله وي، او دهغه له مينځه تلو لپاره عمليات ته ضرورت وي، او يا چنجن وي او اصلاح او جوړولو ته ضرورت ولري، نو بيا څه پروا نشته، ځکه دا تدابي او دبدشکلی دليري کولو حکم لري، او دا کار به د متخصصي ډاکټري په لاس تر سره کيږي.

د- بنځي ته حرام دي چي په خپل بدن کي شنه خالونه ووهي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغي بنځي چي بل چا ته او پر هغي بنځي چي خپل ځان ته خالونه ووهي، لعنت ويلی دی، او (الواشمه) هغي بنځي ته ويل کيږي چي دبل چا لاس او يا مخ په ستنو ووهي، او بيا دا ځای په رانجو او يا رنگ سره ډک کړي، او (المستوشمه) هغي بنځي ته ويل کيږي چي دبل چا په ذريعه په خپل جسم کي خالونه ووهي، او دا کار حرام او ناروا دی، او دغټو گناهونو څخه شميرل کيږي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه چا چي خپله دا کار کوي، او يا يي بل څوک په کوي، دواړو باندي لعنت ويلی دی، او لعنت بيله لويي گناه څخه په بل څه باندي نه وي.

ه- دبنځو لپاره دنکريزو کول، او دوښتانو رنگول، او دکانو* استعمالولو حکم:

۱- نکريزي کول: امام نووي وايي: دلاسو او پښو په

نکريزو سره کول دواډه شوي بنځي لپاره مستحب دي، ځکه پدې باره کي مشهور احاديث راغلي دي.. (المجموع ۱/۳۲۴)، او امام نووي هغه حديث ته اشاره کوي چي ابو داود روايت کړی دی: «چي يوې بنځي له عايشي عنمارضی الله څخه دنکريزو په باره کي پوښتنه وکړه، هغې وويل: څه باک نشته، لکن زه يي بد گڼم، ځکه زما گران پيغمبر ﷺ دهغه بوی بد گانه»، او دا حديث نسائي هم روايت کړی دی، او له عايشي رضي الله عنها څخه همدارنگه روايت دی چي وايي: «يوې بنځي چي ليک يي په لاس کي وو-دپردي د شان-ه-پيغمبر ﷺ ته اشاره وکړه، نو پيغمبر ﷺ يې لاس ونيو او ويلي ويل: چي نه پوهيرم چي دا دسري لاس دی، او که دنبځي لاس؟ هغې وويل: دنبځي لاس دی، نو پيغمبر ﷺ ورته وويل: که ته بنځه وای نو نوکونه به دي بدل کړي وای، يعني په نکريزو به دي رنگ کړی وای.

ليکن نوکان دي پداسي شي نه رنگوي چي دپوښ په شکل پرې پاتي شي^(۱) او په اوداسه کي (نوکانو ته داوبو درسيډلو) مخه ونيسي.

(۱) لکه دنوکانو خاص رنگ چي (رنگ ناخون) ورته وايي.

۲- اما دښځې لپاره دسر دوښستانو رنگول: که چیري وښستان یې سپین وي نو د تور رنگ څخه پرته بل رنگ دي ورکړي، ځکه له تور رنگ څخه پیغمبر ﷺ عامه منع کړېده.

امام نووي په ریاض الصالحین (ص ۳۲۶) کې دنارینه وو او ښځو لپاره دتور رنگ استعمال دمنوع والي په باره کې یو باب ذکر کړی دی، او په (المجموع) کې وايي: دتور رنگ استعمال په ممانعت کې دنارینه او ښځې په مینځ کې څه توپیر نشته، او دا زموږ مذهب دی.. (المجموع ۱/۳۲۴).

او دښځې لپاره دسر وښستان رنگول چې له تور رنگ نه بل رنگ ته واوړي، زما په نظر روا ندي؛ ځکه چې هغه ته څه ضرورت نشته، او توروالی دوښستانو لپاره ښکلا ده، او بدرنگوالی ندی چې تغیر ته حاجت ولري، او همدارنگه په هغه کې دکافرو دښځو سره مشابهت هم دی.

۳- دعلماوو په اتفاق سره ښځې ته روا دي چې دمعمول سره سم دسرو زرو او سپینو زرو گانه* استعمال کړي، لیکن هغې ته روا نه دي چې خپل گانه پردو یا غیر

محرم^(۱) نارینه وو ته ښکاره کړي، بلکه له هغوی نه به یې پټوي، خصوصاً د کور نه دوتلو، او دنارینه وو سره مخامخ کیدلو په حالت کې؛ ځکه دا دفتني سبب ګرځي، او ښځه لدې څخه منع شویده چې دپښو دزیوراتو (لکه پایزیبونو) آواز چې تر جامو لاندې (ګاڼه دي)^(۲)، نارینه وو ته واوروي، نو دښکاره ګاڼه به څرنگه (پردو نارینه وو ته ښودل روا وي)؟.

(۱) غیر محرم هغه چاته ویل کېږي چې دښځې نکاح ورسره روا وي.

(۲) الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ﴾

(النور: ۳۱ آیت)، ترجمه: او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو

هغه زینت یې معلوم شي چې دوی یې پټوي.

دریم فصل

دحيض، استحاضې، او نفاس احکام

اول: حيض:

۱- دحيض تعريف:

حيض په لغت كې بهيدلو ته وايي، او په شريعت كې هغه وينې ته وايي چې دښځې درجم له بيخ نه پرته له كوم مرض او يا زخم نه په يو معلوم وخت كې ووځي، او دا دخداى ﷻ له جانبه دښځو لپاره يو طبيعى شى دى، چې خداى ﷻ په رجم كې دحمل په موده كې دماشوم دتغذيي لپاره هغه پيدا كړيدى، چې وروسته له ولادت نه په شودو بدليږي، نو كله چې ښځه حامله نه وي، او ماشوم ته شودې نه وركوي، نو دا وينه بې مصرفه پاته شي، نو په يوه معين وخت كې راوځي، چې هغه ته دښځې مياشتنى عادت وايي.

۲- دحيض سن او عمر:

هغه عمر چې ښځې ته پكښې حيض راځي هغه لږ تر لږه نهه (۹) كاله تر پنځوسو (۵۰) كلونو پوري وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاللّٰهِي يَسْنَنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نُسَائِكُمْ اِنْ ارْتَبْتُمْ

فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ ﴿ [د الطلاق سورت: ۴ آيت].
 ترجمه: ستاسو هغه بنځي چي له حيض نه نااميده وي، که په شك کي شوی، نو عدت^(۱) يي درې مياشتي دی، او دهغو بنځو عدت چي حيض يي نه وي راغلی (دري مياشتي دی).
 نو نا اميده بنځي هغه دي: کومي چي پنځوسو (۵۰) کلو ته رسيدلي وي، او هغه بنځي چي حيض يي نه وي راغلی هغه دي: چي له نهو (۹) کلو نه وړې وي.

۳- دحائضي بنځي احکام:

الف- دحيض په حالت کي دهغې سره مجامعت کول (يوځای کيدل) ناروا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او له تا نه دحيض په باره کي پوښتنه کوي، ورته ووايه چي هغه يوه پليستي ده، او په حيض کي له بنځو نه ليري

(۱) عدت هغه مودې ته وايي چي له طلاق نه وروسته يي بايد بنځه په کور

اوسئ، او مه ورته نژدې کيږئ تر هغه پوري چي پاكي شي، چي کله پاكي شي، نو بيا له هغي خوا نه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چي الله تاسو ته امر کړی دی، بيشکه چي الله توبه ايستونکي او ډير پاک کسان خوبنوي.

او دا حراموالی (ناروا والی) تر هغه وخته پوري دی چي دحيض وينه بنده شي، او بنځه ترې غسل وکړي او پاکه شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او هغوی (يعني خپلو بنځو) ته مه نژدې کيږئ تر څو پاكي شي، چي کله پاكي شي، نو بيا له هغي خوا څخه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چي الله تاسو ته امر کړی دی.

او دحائضي بنځي خاوند ته روا دي چي بيله يو ځای کيدو څخه په بله هره طريقه چي وي خوند واخلي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا التَّكَاحَ»^(۱).

ترجمه: (له حائضي بنځي سره) بيله جماع (يو ځای کيدو)

(۱) مسلم روايت کړی دی.

خڅه نور هر څه وکړئ.

ب- حائضه بنځه به دحيض په موده کي لمونځ او روژه پرېږدي، او کول يي ورته حرام دي صحيح ندي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟» (بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: آيا داسي نده چي کله بنځي ته حيض راشي نو نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي؟

او چي کله له حيض نه پاکه شي، نو بيا به دروژې قضايي راوړي، او دلمانځه به نه راوړي، عائشه رضي الله عنها وايي: «كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ» (بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ په زمانه کي حيض لیده، نو بيا به دروژې په قضايي راته امر کیده، او دلمانځه په قضايي به راته امر نه کیده.

او -الله ﷻ ښه پوهيږي- چي فرق دادی، چي لمونځ څو واړه* تکرارېږي، نو دتکليف او د سختی په خاطر يي قضايي فرض نده، او روژه داسي نده.

ج- حائضې ته حرام دي چي قرآن کریم بيله کوم حایل

(پوښ يا پردي) څخه مسه کړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ [د الواقعة سورت: ۷۹ آيت].

ترجمه: (قرآن کریم) به بيله پاکانو نه بل څوک نه مسه کوي. او په هغه ليک کي چي پيغمبر ﷺ و عمرو بن حزم ته ليکلی وو راغلي دي: «لَا يَمَسُّ الْمُصْحَفَ إِلَّا طَاهِرٌ» (نسائي او نورو روايت کړيدی).

ترجمه: قرآن کریم به څوک نه مسه کوي مگر دا چي پاک وي.

اما دحايطې دقرآن کریم تلاوت بيله دي چي هغه مسه کړي، دعلماوو په مينځ کي پدي کي اختلاف دی، نو داحتياط له کبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن کریم تلاوت ونکړي، مثلاً که چيري (دقرآن) له هيريدلو نه وډار شي، (نوبيا يي تلاوت کول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حائضې ښځې ته په کعبه باندي طواف کول حرام دي، نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ وعائشي ته کله چي يي حيض راغی: «افعلي ما يفعل الحاج، غير ألا تطوفي بالبيت حتى تطهري» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: هغه څه وکړه چي حاجي يي کوي، مگر په کعبه به

طواف نه کوي تر هغه پوري چي پاکه شي.
 هـ- حائضې ته په مسجد کي پاته کيدل حرام دي، نظر پدي
 قول دپيغمبر ﷺ: «إِنِّي لَا أُحِلُّ الْمَسْجِدَ لِحَائِضٍ وَلَا لِحُجُبٍ» (ابو
 داود روايت کړی دی).

ترجمه: زه دحائضې او حُجُب لپاره په مسجد (کي پاته
 کيدل) روا نه بولم.

او دپيغمبر ﷺ دا قول: «إِنَّ الْمَسْجِدَ لَا يَحِلُّ لِحَائِضٍ وَلَا
 حُجُبٍ» (ابن ماجه روايت کړی دی).

ترجمه: په مسجد کي (پاته کيدل) دحائضې او حجب لپاره
 روا ندي.

او حائضې ته روا دي چي په مسجد کي تيره شي بيله پاته
 کيدو څخه، نظر پدي حديث دعائشې رضي الله عنها چي وايي:
 قال رسول الله ﷺ: «نَاوِلِينِي الْخُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ» فَقُلْتُ: إِنِّي
 حَائِضٌ، فَقَالَ: «إِنَّ حَيْضَتَكَ لَيْسَتْ بِإِدِّكَ»^(۱).

ترجمه: پيغمبر ﷺ ورته وويل: له مسجد نه ماته وپه

(۱) په المنتقى ۱/۱۴۰ کي راغلي دي: چي دا حديث مسلم، ترمذي، نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی.

پوزی راکړه، نو ما ورته وویل: چې زه حائضه یم، ویي ویل: چې ستا حیض ستا په لاس کې ندی.

او پروا نلري چې حائضه شرعي اذکار لکه کلمه، تکبیر، تسبیح، او دوعاوي، او یا سهارني او ماښامني ذکرونه او وردونه، او دبیده کیدو او وینسیدو ذکرونه ووايي، او همدارنگه پروا نلري چې علمي کتابونه لکه تفسیر، حدیث، او فقه ووايي.

مسأله: د «صُفْرَه» او «كُدْرَه» حکم:

صُفْرَه: هغه شي ته وایي چې دزوي او نوبه شان وي او رنگ يې ژړ وي.

كُدْرَه: هغه شي ته وایي چې رنگ يې دخړو او خیرنو اوبو په شان وي.

نو کله چې له بنځي نه دحیض په وخت کې ژړي او یا خړي اوبه ووځي، نو هغه حیض گنجل کېږي، او دحیض حکم لري، او که دحیض له وخت نه بغير په بل وخت کې ووځي نو هغه عادي اوبه دي او څه خاص حکم نلري، او بنځه پاکه بلله کېږي، نظر پدې قول د أم عطیه رضی الله عنها چې وایي: مونږ کدره او صفره دحیض له پاکوالي نه وروسته په هیڅ شي نه شمیرلو، دا حدیث ابو داود روایت کړی دی، او د بخاري په روایت کې د «بعد

الطهر» لفظ ندى راغلى، او دا دمحدثينو په نظر دمرفوع حديث^(۱) حکم لري؛ ځکه چې دا د پيغمبر ﷺ لخوا نه تقرير^(۲) بلل کيږي، او (ددې روايت) مقابله معنا داده چې صفره او کدره دپاکيدلو نه مخکي دحيض حکم لري. بله مساله:

سوال: بنځه دحيض ختميدل په څه پيژني؟

جواب: دويني په دريدلو سره يې پيژني، او دهغه دوي

نبني* او علامې دي:

اوله علامه: له حيض نه وروسته دسپينو اوبو^(۳) راتلل، چې دگچو په شان به سپيني وي، او کله بيله سپين رنگ څخه بل رنگ وي، ځکه چې رنگ يې دبنځو دمختلفو احوالو په اساس بيل او مختلف وي.

دوهمه علامه: وچوالى: او هغه دادى چې په خپل فرج

(۱) مرفوع حديث هغه ته ويل کيږي چې له پيغمبر ﷺ څخه مستقيماً روايت شوى وي.

(۲) تقرير دې ته ويل کيږي چې دپيغمبر ﷺ په وړاندي يو کار وشي، او يا يو څه وويل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چې هغه ته په عربي کي (القصة البيضاء) وايي.

(شرمگاه) کې یوه ټوټه، یا پنبه (مالوچ) ننه باسي، او بیا وچه راووځي چې هیڅ شی پري نه وي، نه وینه، نه ژړي اوبه، او نه خړي اوبه.

۴- هغه څه چې ښځې ته د حیض نه وروسته لارم دي:

له حیض نه وروسته لارمه ده چې ښځه غسل وکړي، او هغه دا چې خپل ټول بدن په اوبو سره د پاکوالي په نیت وښځي؛ نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ: «فَإِذَا أَقْبَلْتُ حَيْضَتُكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَدْبَرْتُ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي»^(۱).

ترجمه: کله چې دي حیض راشي، نو لمونځ پرېږده، او کله چې دي حیض لار شي، نو غسل وکړه، او لمونځ وکړه. او د غسل ترتیب دادی: چې د جنابت دلیري والي او یا د لمانځه یا دهغي په شان د بل شي لپاره د پاکوالي نیت وکړي، او بیا دي بسم الله ووايي، او بیا دي اوبه پر ټول بدن توی کړي، او دوښتانو بیخونه دي لامده کړي، که چوتې * وي خلاصول یې لارم ندي، یواځي دي اوبه پري واچوي، او که چیري سدر^(۲)

(۱) بخاري روایت کړیدی.

(۲) سدر یا (بیره) یو طبیعي بوټی دی چې دکالیو او نورو شیانو د پاکوالي

او یا نور پاکونکي مواد^(۱) له اوبو سره استعمال کړي نو ښه به وي، او مستحبه ده چې یو څه پڼبه واخلي چې په مشک یا بل څه سره خوشبویه وي، او په خپل فرج^(۲) کې دې دغسل نه وروسته کښیږدي، ځکه چې پیغمبر ﷺ اسماء رضی الله عنها ته پدې سره امر کړی وو (مسلم روایت کړی دی).
یوه مهمه پاملرنه:

کله چې حائضه او یا نفاس لرونکي ښځه له لمر لویدلو نه مخکې پاکه شي، نو دنومړي ورځې د ماسپڼین او مازدیگر لمونځونه پري لازم دي، او که د لمر ختونه مخکې پاکه شي، نو دنومړي شپې د ماښام او ماسختن لمونځونه پري لازم دي؛ ځکه چې د عذر په صورت کې د دوهم لمانځه وخت داوول لمانځه لپاره هم وخت بلل کېږي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: او لدې کبله اکثره علماء لکه مالک، شافعي او احمد رحمت الله غلیهم-

پخاطر له اوبو سره استعمالیږي. (ژباړن)

(۱) لکه صابون او داسې نور. (ژباړن)

(۲) فرج د ښځې شرمگاه او غلیظه عورت ته وایي. (ژباړن)

پدې نظر وو چې کله حائضه دورځي په آخره کې پاکه شي، نو د ماسپښین او مازدیگر لمونځونه به دواړه کوي، او که د شپې په آخره کې پاکه شي، نو د ماسپښین او ماسختن لمونځونه به دواړه کوي، لکه څنگه چې له عبد الرحمن بن عوف او ابو هريره او ابن عباس رضي الله عنه څخه روایت شوي دي؛ ځکه چې د عذر په حالت کې د دواړو لمونځونو وخت مشترک وي، او که چیرې دورځي په آخر کې پاکه شي نو د ماسپښین وخت پاتې وي، نو هغه به له مازدیگر نه مخکې کوي، او که د شپې په آخره کې پاکه شي، نو د عذر په صورت کې د ماسپښین وخت پاتې دی، نو د ماسختن نه مخکې به یې کوي (مجموع الفتاوى ۴۳۴/۲۲).

او که چیرې پرې دیو لمانځه وخت داخل شي او بیا حیض او یا نفاس ورته راشي مخکې لدې نه چې لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چې دهغه لمونځ قضایې پرې لارمه نده، کوم چې اول وخت یې پرې داخل شوی وو، او له لمانځه څخه مخکې ورته حیض او یا نفاس راغلی وو.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه پدې مسأله کې وایي: او د دلیل په لحاظ د ابو حنیفه او مالک مذهب ظاهره دی، او هغه دا چې حائضې باندي هیڅ شی لازم ندي؛ ځکه قضاء په نوي امر لارمېږي، او دلته د قضایې راوړلو لپاره کوم

امر نشته، او ځکه چې هغې دا لمونځ په جائزه طریقه سره وروسته کړی دی، نو دا ملامته نده، اما څوک چې له لمانځه نه ویده شي، او یا یې هیر شي، که څه هم دهغوی تقصیر نشته، خو کوم لمونځ چې دوی یې کوي هغه قضایي ندی، بلکه ددوی په حق کې دلمانځه وخت هغه دی چې کله دوی راوینس شي او یا ورپه یاد شي (مجموع الفتاوی ۳۳۵/۲۳).

دوهم: استحاضه:

۱- داستحاضې احکام:

استحاضه: هغه ویني ته وایي چې بي وخته له یو رګ نه - چې (عاذل) ورته وایي- را ووځي، او دمستحاضې^(۱) حالت پیژندل گران دی، پدې چې دحيض وینه داستحاضې له ویني سره مشابهت لري.

نو که چیري له هغې نه په دوامداره یا غالب وخت وینه راتلله، نو آیا کومه وینه دحيض ده، او کومه داستحاضې ده چې دهغه په وجه لمونځ او روژه نه پرېښودل کیږي؟، ځکه استحاضه دپاکو ښځو حکم لري، نو دهغې په خاطر د

(۱) مستحاضه هغه ښځې ته ویل کیږي چې داستحاضې په حالت کې وي،

او بیان یې په راتلونکي کرښو کې کیږي. (ژباړن)

استحاضې درې حالته دي: اول حالت:

که ښځه مخکې لدې نه چي استحاضه ورته راشي، يو معين او معلوم عادت ولري، چي له استحاضې نه مخکې به مثلاً پنځه (۵) او يا اته (۸) ورځي دمياشتي په اوله او يا مينځ کي حيض ورته راتلی، نو دې ته دخپل حيض ورځي معلومي وي، نو دا ښځه به دخپل ټاکلي عادت په اندازه حيض گڼي، او لمونځ او روژه به پرېږدي، او دهغي لپاره دا دحيض د احکامو اعتبار لري، او چي کله يي دعادت ورځي ختمې شوې، غسل به کوي، او لمونځ به کوي، او باقي راتلونکې وینه استحاضه گڼل کيږي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ أم حبيبه ته: «امْكثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكَ حَيْضُكَ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسلم روايت كړی دی).

ترجمه: ستا دحيض دورځو په اندازه كښينه او انتظار وكړه، او بيا غسل وكړه، او لمونځ وكړه، او نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضُكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ» (بخاري او مسلم روايت كړی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دیورگ (وینه) ده، او حیض ندی،
 نو کله چي دي حیض راغی، نو لمونځ پرېږده.
 دوهم حالت:

که چیري هغې کوم معلوم او معین عادت نه درلود، خو
 وینه یې معلومداره وه، یعنی ځیني د هغې به دحیض صفت
 لرلو، یعنی توره به وه، او یا به ټینګه (ګاټه) وه، او یا به یې
 بوی درلود، او نوره (باقي) وینه به دحیض دویني په شان نه وه،
 یعنی سره به وه، او یا به یې بوی نه درلود، او یا به ټینګه
 (ګاټه) نه وه، نو پداسي حالت کي هغه وینه چي دحیض دویني
 صفات پکښي وي هغه حیض دی، په هغه کي به لمونځ او روژه
 پرېږدي، او ماسوا لدینه نوره وینه داستحاضې وینه ده، دحیض
 دویني په آخر کي به غسل کوي، او لمونځ به کوي، روژه به
 نیسي، او دا دپاکي ښځي حکم لري، نظر پدې قول د پیغمبر
 ﷺ وفاطمه بنت ابي حبیش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ
 يُعْرَفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْآخِرُ
 فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي» (ابوداود او نسائي روایت کړی دی، او ابن
 حبان او حاکم هغه صحیح حدیث گڼلی دی).

ترجمه: که چیري حیض وي، نو دهغه (وینه) تور رنگې وي

پيژندلې شي، نو لمونځ مه کوه، او که چيري بل څه وو، نو اودس وکړه او لمونځ وکړه.

نو پدې حديث کي دا (خبره) واضحه ده چي مستحاضه به دويني صفت او حالت ته گوري، او په هغه سره به دحيض او استحاضې په مينځ کي فرق کوي.

دريم حالت:

که چيري بنځي نا معلومه عادت درلود، او ورته معلوم نه وو، او وينې څه خاص صفت او حالت نه درلود چي په هغه سره دحيض او استحاضې تميز وکړي، نو دا به دحيض اکثره او غالبه موده يعني شپږ (۶)، يا اووه (۷) ورځي له هري مياشتي نه حيض گڼي، ځکه دا داکثرو بنځو دحيض موده ده، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وحنه بنت جحش ته: «إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ فَتَحِيضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسَلِي فَإِذَا اسْتَنْقَأَتْ فَصَلِّي أَرْبَعَةَ وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلَاثَةَ وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي وَصَلِّي فَإِنَّ ذَلِكَ يُجْزئُكَ وَكَذَلِكَ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيضُ النِّسَاءُ» (بخاري، مسلم، ترمذي، نسائي، او ابو داود روايت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح حديث گڼلی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) د شيطان لخوا يو حرکت دی، نو ته

شپږ او يا اووه ورځي حيض وگڼه، او بيا غسل وکړه، او چي کله پاکه شوې، نو څلورويشت (۲۴) او يا درويشت (۲۳) ورځي لمونځ وکړه، او روژه ونيسه، دا ستا لپاره روا ده، او همدارنگه عمل وکړه لکه څنگه چي يې نوري بنفې په حيض کي کوي.

او دمخکنيو خبرو خلاصه داده: چي عادت لرونکې بنفې به خپل عادت گوري، او کومه چي وينه يې خاص اوصاف لري هغه به په هماغه اوصافو عمل کوي، او کومه چي دا دواړه نه لري، نو هغه به شپږ او يا اووه ورځي حيض گڼي، او پدې سره دهغه دريو واړو روايتونو په مينځ کي جمع او توافق راځي چي د پيغمبر ﷺ نه دمستحاضې په باره کي راغلي دي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او کومي علامې چي علماوو پدې باره کي ذکر کړي دي، هغه شپږ علامې دي: يا به عادت وي، او عادت له ټولو نه قوي علامه ده، ځکه چي دلته اصل دحيض حالت دی، نه بل څه.

او يا به تميز^(۱) وي، ځکه چي توره، خټه (ټينگه) او بد

(۱) د تميز څخه مقصد دادی چي دبنفې وينه خاص اوصاف او مشخصات ولري، لکه مخکي چي دهغه بيان وشو. (ژباړن)

بويه وينه کي دحيض احتمال له سري ويني نه زيات دی. او يا داکثرو بنځو عادت ته اعتبار ورکول دي؛ ځکه چي اصل دادی چي يو فرد بايد داکثريت په حکم پوري وتړل شي، او دا درې علامي په احاديثو او قياس سره ثابته دي. او بيا يي نوري پاتي علامې ذکر کړې، او په آخر کي وايي: او په ټولو کي راجح او حق قول دادی: چي هغه علامو ته اعتبار ورکړل شي کومي چي په احاديثو کي راغلي دي، او پرته لدې نه نور علام لغو شي.

۲- پر مستحاضې باندي دپاکوالي حکم کولو په صورت

کي لازمي احکام:

الف: کله چي يي دحيض معينې ورځي پای ته ورسېږي نو غسل پري لارمېږي لکه څنگه چي يي مخکي بيان وشو.

ب: هر لمانځه ته به خپل فرج پريمينځي، او په هغه کي به پنبه او يا دهغه په شان بل شی ايرېدي چي وينه بنده کړي، او هغه به په يو څه وتړي چي ونه لورېږي، او بيا به دهر لمانځه دوخت دداخليدلو سره اودس کوي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ دمستحاضې په باره کي: «تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذي روايت

کړې دی، او ترمذی دهغه په باره کې وايي: دا حدیث حسن دی.

ترجمه: دخپل حیض په ورځو کې به لمونځ پرېږدي، او بیا به غسل کوي، او دهر لمانځه لپاره به اودس کوي.

او فرمایي: «أَنْعَتُ لَكَ الْكُرْسَفَ تَحْشِينَ بِهِ الْمَكَانَ».

ترجمه: له ځان لپاره پنبه وغواړه او په دا ځای^(۱) کې کښیږده.

او کیدلای شي چې اوس دپنبې په ځای هغه خاص طبي نیکرونه* استعمال شي چې دهمدې غرض لپاره جوړ شوي دي. دریم: نفاس:

الف: دنفاس تعریف او موده:

نفاس: هغه وینه ده چې دولادت په وخت کې او وروسته له هغه څخه له رَجْم نه راځي، او دا هغه باقی وینه ده چې په رَجْم کې دحمل په وخت کې پاته وه، نو چې کله ولادت وشي دا وینه لږه لږه راوځي، او کومه وینه چې له ولادت نه لږ مخکې ښکاره شي او دولادت نښې پکښې وي نو هغه هم دنفاس وینه ده، او

(۱) یعنی فرج (ژباړن)

ځینې فقهاوو هغه له ولادت نه مخکې په دوو او یا درویو ورځو مقیده کړې ده، خو غالبه داده چې نفاس له ولادت سره یو ځای وي.

او په زیږېدلي ماشوم باید انساني خلقت ظاهره وي، او کمه موده چې په هغه کې د ماشوم انساني خلقت واضحه کیږي (۸۱) ورځې ده، او ډیره موده درې میاشتې ده، نو که چیر لږې مډې (۸۱ ورځو) نه مخکې ماشوم وشي (نقصان وکړي)، او له هغه سره وینه راشي، نو هغه ته دي توجه نه کوي او دهغه لپاره به لمونځ او روژه نه پریږدي، ځکه چې دا فاسده وینه ده، او داستحاضې حکم لري.

زیاته موده دنفاس غالباً (۴۰) ورځې ده، چې له ولادت سره او یا دوي دري ورځې له هغه نه مخکې شروع کیږي، لکه څنګه چې یې مخکې ذکر وشو، نظر پدې حدیث دام سلمه رضی الله عنهما چې وایي: «كَانَتْ التُّفْسَاءُ تُجْلِسُ عَلَيَّ عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روایت کړی دی).

ترجمه: زچېه (نفاسداره ښځه) به د پیغمبر ﷺ په زمانه کې څلویښت ورځې کښیناستله.

او علماوو پدې باندي اتفاق هم کړی دی، لکه څنګه چې

ترمذي او نورو هغه نقل کړی دی.

او که چیرې له څلویښتو ورځو نه مخکې پاکه شي او وینه یې ودرېږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس دکمي مودې معینه اندازه نشته، ځکه چي دهغه تعیین ندی راغلی، او که چیرې څلویښت ورځي پوره شوي او وینه یې بنده نه شوه، که یې دحيض ورځي وي، نو حیض گڼل کیږي، او که یې دحيض ورځي نه وې، او وینه جاري وه نو دا استحاضه ده، او عبادت (لمونځ، روژه او نور) به له (۴۰) ورځو نه وروسته نه پرېږدي، او که چیرې وینه له (۴۰) ورځو نه واورې خو دوام ونکړي، نو پدې کي دعلماوو اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندني احکامو کي د حیض حکم لري:

۱- په څلویښتي کي ښځي سره جماع کول حرام دي، لکه څنگه چي له حائضې سره جماع حرامه ده، او بیله جماع څخه نور خوند اخیستل (له دواړو سره) روا دي.

۲- په څلویښتي کي ښځي ته دحائضې په شان روژه نیول او لمونځ کول، او دکعبې طواف حرام دی.

۳- په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دقرانکریم مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مگر که د هیریدلو ویره

ورسره وي.

۴- په نفاس لرونکي بنهي دحائضې په شان دفرضي روزې قضايي راوړل فرض دي.

۵- په نفاس لرونکي بنهي باندي دنفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه څنگه چي پر حائضې فرض دي.

ددې مسائلو دلائل په لاندي ډول دي:

۱) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی: «كَانَتْ التُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زجه (نفاس داره بنځه) د پيغمبر ﷺ په وخت کي څلويښت ورځي کښيناستله.

مجد ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «زه واييم: دحديث معنا داده: پدې باندي ورته امر کيدی چي تر څلويښتو ورځو پوري کښيني، تر څو حديث دروغ ونه گڼل شي، ځکه چي ممکنه نده ديوه عصر ټولي بنهي په نفاس او حيض کي يو شانتي عادت ولري (المنتقى ۱/۱۸۴۹).

۲) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي: «كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ تَفْعُدُ فِي النَّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لَا يَأْمُرُهَا

التَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلَاةِ النَّفَاسِ» (ابو داود روایت کړې دی)

ترجمه: د پیغمبر ﷺ له ښځونو نه به یوه په نفاس کې څلوېښت شپې کښیناستله، او پیغمبر ﷺ به ورته د څلوېښتۍ د لمونځ د قضایې امر نه کولو.
مسأله:

که زچه (نفاس لرونکې) ښځې وینه له څلوېښتو ورځو نه مخکې بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روژه ونیسي، او بیا په څلوېښتو ورځو کې دننه وینه راشي، نو صحیح داده چې دا نفاس گڼل کېږي کښیني به، او کومه روژه یې چې د پاکۍ په ورځو کې نیولې ده هغه صحیح ده، قضایې پرې نشته^(۱).

(۱) پدې باره کې دي دمحمد بن ابراهيم دفتاوى مجموعۀ ۱۰۲/۲، او دشيخ عبد العزيز بن باز فتاوى ۴۴/۱، د(مجلة الدعوة) چاپ، او دابن قاسم حاشیه پر زاد المستقنع باندي ۴۰۵/۱، او رسالة الدماء الطبيعية للنساء دشيخ محمد صالح العثيمين تالیف ۵۵-۵۶ صفحه، او (الفتاوى السعدية) ۱۳۷ صفحه وکتل شي.

او محمد بن ابراهيم په خپله فتاوى کې وايي: او دروژي قضایې دي

بله مسأله:

شيخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله عليه وايي: «له وړاندي خبرو نه دا ظاهره شوه چې دنفاس دويني سبب ولادت دی، او داستحاضې وينه هغه عارضي وينه ده چې دمرض په وجه وي، او دحيض وينه اصلي وينه ده، والله اعلم (ارشاد أولي الأبصار والألباب ۲۴)

دگوليو خورل:

څه باک نشته که ښځه دحيض دمنع کولو گولی وخورې که هغه د هغې صحت ته تاوان او ضرر ونلري، نو کله چې گولی وخورې او حيض يې رانشي، نو بيا لمونځ کول، روژه نيول، او د کعبې شريفې طواف کول، دا ټول دنورو پاکو ښځو په شان ورته روا دي او صحت لري.

راوړي، او دلمانځه قضايي دي نه راوړي، او دا يو مجمله خبره ده، ځکه ددې بيان يې ندی کړی چې دکومه روژې قضايي لازمه ده، ايا هغه روژه چې دنفاس په وخت کې دپاکۍ په ورځو کې نيولې ده، او که هغه چې دويني دراگرځيدلو وروسته يې پرې ايښې ده؟ او شايد دهغه مقصد به دا دوهمه خبره وي.

داولاد نقصانولو حکم:

اې مسلمانې خوري، کوم شی چې الله ﷻ ستا په رحم کې پیدا کړی دی، ته یې پر هغه امانتداره ګرځولې یې، نو هغه به نه پټوې، الله ﷻ وايي: ﴿وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ [د البقرة سورت: ۲۲۸ آیت].

ترجمه: دوی (ښځو) ته روا ندي هغه څه پټ کړي هغه څه چې الله ﷻ ددوی په رحمونو کې پیدا کړي دي، که دوی په الله او داخرت په ورځ باندي ايمان لري.

او په مختلفو وسيلو سره دهغه (اولاد) په نقصانولو (غورځولو) او له هغه نه دخلاصون کوبنسب ونکړې، ځکه الله ﷻ تاته په رمضان کې دروژې خوړل روا کړي دي، کله چې تاته یې نیول دحمل په وخت کې سخت وي، او یا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوي.

او کوم عملیاتونه چې نن ورځ دنقصانولو لپاره مینځ ته راغلي دي حرام دي، او که چیري په ماشوم کې روح پوکل شوی وي، او دنقصانولو په وجه مړ شي، نو دا دانسان په ناحقه سره

وژل دي، او په هغه سره دقتل ټول احکام ثابتېږي، لکه دیت^(۱) ورکول چې اندازه يې خاص تفصيل لري، او دځيني علماوو په نزد کفارۀ اداء کول، چې هغه ديوه مومن مريي آزادول دي، او که يې قدرت او وسه نه وه (او يا يې ونه موند)، ددوو مياشتو پر له پسې روژه نيول دي، او ځيني علماوو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول دژوندۍ نجلۍ* دښخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «دحمل (دمور په نس کې ماشوم) دنقصانولو کوشش کول ناروا دي، تر هغه پورې چې مرگ يې يقيني نه وي ثابت شوی، او که چيرې په يقيني توگه مړ وي نو بيا يې نقصانول جائز دي^(۲) .

او د(هيئة كبار العلماء) دشوری (۱۴۰) نمبر فيصله په ۲۰

۱۴۰۷/۶/۱ هـ تاريخ پدې هکله داسي ده:

۱- دحمل نقصانول په مختلفو مراحلو کې پرته له يو شرعي عذر څخه روا ندي، او هغه هم په يوه محدوده اندازه

(۱) دیت هغه عوض (پيسې او نور څه) دی چې قائل يې د مړي په بدل کې د

مړي خپلوانو (اولياوو) ته ورکوي. (ژباړن)

(۲) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ۱۵۱/۱۱.

سره.

۲- که حمل د جوړښت په اولمه مرحله (د څلویښت ورځو په موده) کې وي، او نقصانول یې پدې موده کې ددې ویرې څخه وي چې تربیه کول به یې ورته گران وي، او یا به یې د ژوند او تعلیم احتیاجات پوره نکړای شي، او یا یې د آينده ژوند څخه په ویره کې وي، او یا موجوده اولادونه د ځان لپاره کافي وېولي، نو پدې صورت کې نقصانول جائز ندي.

۳- که حمل د (عَلَقِي) (۱) او (مُضْغِي) (۲) په مرحله کې وي، نو نقصانول یې روا ندي، مگر که یوه طبي معتبره کمیته د حمل پاتې والی د مور د صحت لپاره خطر وېولي، که چیرې د حمل په پاتې کیدو کې د مور د مینځه تلو او هلاکت ویره وي، او وروسته لدې چې ټول ممکنه وسائل ددې خطر د مینځه وړلو نه عاجز شي، نو بیا یې نقصانول روا دي.

۴- د دریمې مرحلې او څلورو میاشتو پوره کیدو نه وروسته یې هم نقصانول ندي روا، مگر که د معتبرو او

(۱) عَلَقَه: د وینې ټوټې ته وايي، او حمل په دوهمه څلویښتو ورځو کې د وینې دیوې ټوټې په شان وي.

(۲) مُضْغَه: د غوښو ټوټې ته وايي، او حمل په دریمه څلویښتو ورځو کې د غوښې دیوې ټوټې په شان گرځي.

متخصصو ډاکټرانو يوه مجموعه دا فيصله وکړې چې دحمل پاتې کيدل په خيته (نس) کې دموږ د هلاکت سبب گرځي، او ټول ممکنه وسائې دهغې د ژوند په ژغورلو کې ناکامه شي، نو بيا يې نقصانول روا دي، او نقصانول يې پدې وجه دلته روا دي، چې پدې کې ددوو ضررونو تر منځ له ټولو څخه دلوی او ستر ضرر مخنيوی کېږي، او ددوو مصلحتونو نه لوی او ستر مصلحت ترلاسه کېږي.

او شوری پداسې حال کې چې نومړي حکم صادروي، دالله ﷻ څخه دويري او تقوی توصيه کوي، او دا چې په نومړي مسأله کې بايد له احتياط نه کار واخيستل شي، او الله توفيق ورکونکی دی، و صلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

او د(الدماء الطبيعية للنساء) په رساله کې شيخ محمد بن عثيمين داسې وايي: که يې چيرې له نقصانولو نه مقصد دماشوم له مينځه وړل وي، او دا په ماشوم کې له روح پوکولو نه وروسته وي، نو بيشکه دا کار حرام دی، ځکه دا دانسان په ناحقه وژل دي، او دمعضوم انسان وژل په قرآن او حديث او اجماع سره حرام دي^(۱).

او امام ابن جوزي د(احكام النساء) په کتاب کې وايي:

(۱) دنوموړي رسالي ۶۰ صفحه دي وکتل شي.

پدې چې دنکاح څخه مقصد داوډاډ راوړل دي، او له هر مني (څخه اولاد نه کيږي، نو کله چې اولاد وشي، نو اصلي مقصد تر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلي حکمت او مقصد مخالفت دی، خو که دا دحمل په اوله مرحله کې له روح پوځلو نه مخکې وي، نو ډیره لویه گناه ده، ځکه چې حمل لدې نه وروسته دکمال درجې او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليکن گناه يې له هغه حالت نه کمه ده کله چې په هغه کې روح پوه شي او ژوندي شي، نو که ښځه دژوندي ماشوم نقصان وکړي، دا به داسې وي لکه چې مومن انسان يې وژلی وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِبِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکویر سورت: ۸-۹ آيتونه] (۲).

نو اې مسلمانې خوري له الله ﷻ نه وويريږه، او دهیڅ غرض او مقصد لپاره ددې ناوړه جرم اقدام ونکړې، او په دې ناوړه او گمراه کونکې تبليغاتو، او ناروا رواجونو باندي چې عقل او دين يې نه مني- ونه غوليرې.

(۱) (مني) هغه اوبه دي، چې له نارينه څخه دجماع په وخت کې وځي. (ژباړن)

(۲) احکام النساء ص ۱۰۸-۱۰۹.

څلورم فصل

دجامو او حجاب احكام

اول: دمسلمانې ښځې دشرعي جامو (لباس) كېفیت:

۱- دمسلمانې ښځې جامې بايد لويې او پراخه وي او ټول جسم يې له نا محرمه نارينه وو نه پټ كړی وي، او خپلو محرمو كسانو ته بايد له معمول سره سم پرته له مخ، ورغويو، او پښو نه بل هيڅ څای ښكاره نكړي.

۲- جامې بايد مستوري وي چي دهغي د لاندې څه ښكاره نشي، نو داسي نازك نه وي چي دهغي لاندې د پوست رنگ كځني ښكاره شي.

۳- جامې بايد داسي تنگي نه وي چي داعضاوو حجم او اندازه وښايي، په صحيح مسلم كې له پيغمبر ﷺ نه روايت دی چي فرمايي: «صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سَيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لِيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: په دوږخ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دی چي دغوا دلکۍ په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* پرې وهي، او (بله ډله) هغه پتي بريندي، کږې وږې، ښځي دي چي سرونه به يي داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، جنت ته به نه ځي، او نه به يې بوی ورته رسيري، او بيشکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافي نه احساسيري.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «او د پيغمبر ﷺ ددې قول (کاسيات عاريات) تفسير يي داسي کړی دی: چي ښځه داسي جامې واغوندي چي بدن يي نه پتوي، نو دې خو جامې اغوستي وي، خو په حقيقت کي برينده وي، مثلاً داسي نری (نازکي) جامې واغوندي چي د پوست رنگ او کيفيت معلوموي، او يا داسي تنگي جامې واغوندي چي د جسم مختلفي حصي او اندامونه لکه کوناتي، ليچي او نور ځايونه وښايي.

دښځي لپاره مناسبې جامې هغه دي چي دا پتوي، او داسي پنډي او لويي وي چي جسم يي نه ښکاره کوي، او نه يي داندامونه حجم او اندازه ښايي (مجموع الفتاوى ۱۴۶/۲۲)

۴- ښځه باید په خپلو جامو کې له نارینه وو سره مشابهت ونلري، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه ښځو باندي لعنت ويلي دي چې خپلي جامې د نارينه وو په شان جوړوي، او دښځي مشابهت له نارينه وو سره په جامو کې دادی: چې داسې جامې واغوندي چې هغه دنوعيت او اوصافو په لحاظ دهرې ټولني درس ورواج سره سم خاص د نارينه وو لپاره وي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «د نارينه وو (سرو) او ښځو د جامو تر مينځ فرق پدې اساس دی چې کوم لباس دنارينه وو لپاره مناسب وي، او کوم دښځو لپاره مناسب وي، نو (نارينه او ښځي هر يو) دهماغه (مناسبو) جامو په اغوستلو سره مامور دي، ښځو ته په پرده (حجاب) او له برينډوالي نه په ځان ساتلو امر شوی دی، نو ځکه ورته په آذان او لبيک ويلو کې دآواز پورته کولو، او صفا ومروا ته دختلو، او په احرام کې لکه دسړي په شان دجامو دايستلو اجازه نده ورکړه شوې، لکه څنگه چې نارينه وو ته امر شوی دی چې جامې په احرام کې وباسي، او سر لوخ کړي، او هغه عادي جامې چې داندامونو په اندازه جوړي شوي وي وانه غوندي، نو قميص، پرتوگ، خولۍ، او موزي بايد وانه غوندي... اما ښځه له جامو اغوستو نه نده منعه شوې، ځکه چې هغې ته ځان پټول او ستر

کول لازم دي، او دهغه مخالفت ورته روا ندی، لیکن د نقاب، او لاسکلو* اغوستو څخه منعه شوې ده، ځکه دا هغه لباس دی چي اندامونو باندي جوړ شوی دی او ضرورت ورته نشته، او بیا یې دا خبره کړې ده چي خپل مخ به له نارینه وو څخه پرته له نقاب څخه په کوم بل شی پتوي... او په آخر کي وايي: «نو کله چي دا خبره روښانه شوه چي دنارینه وو او ښځو دلباس تر منځ باید داسي فرق وي چي په هغه سره دښځو او نارینه وو توپیر وشي، او داچي دښځو جامې باید داسي وي چي په هغه سره دښځي دستر او پردې (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدي باب او دې مساله کي اساس او اصل په ښه توگه په گوته کيږي، نو دا خبره روښانه شوه چي که کومي جامې او لباس چي زیاتره دنارینه لخوا اغوستل کیده، نو د هغه له اغوستو څخه ښځه منعه ده... او بیا وايي: او چي کله په کوم لباس کي ستر لږ وي، او هم پکي له نارینه وو سره مشابهت وي، نو دهغه څخه ددې دوو سببونو په وجه منعه شویده، واللہ اعلم (مجموع الفتاوی ۱۴۸/۲۳-۱۵۵، ۱۴۹)

۵- دښځي جامې باید دومره ښایسته نه وي چي دکور نه دوتلو په وخت کي دخلکو توجه جلب کړي، تر څو له هغو ښځو نه ونه گڼل شي کومي چي خپل زینت بل چا ته ښکاره کوي.

دوهم: د پردې (حجاب) معنا، دلائل، او فایده:

د پردې (حجاب) معنا: پرده دې ته ویل کیږي چې ښځه خپل بدن دهغهو نارینه وو نه پټ کړي چې محرم یې نه وي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۱ آیت].

ترجمه: او ندي ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مگر هغه چې ترينه ښکاري، او په خپلو تکړيو دي خپل ځانونه پټ کړي، او ندي ښکاره کوي خپل ښايست مگر خپلو ميرونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دمپرونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دمپرونو ځامنو ته، يا خپلو ورونو ته، او فرمایي: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آیت].

ترجمه: او کله چې لدوی (د پیغمبر ﷺ) دازواجو مطهراتو څخه څه وغواړئ، نو د پردې تر شایي وغواړئ، او مراد له (حجاب) نه په آیت کې هغه شی دی چې ښځه پټوي، لکه

ديوال، يا دروازه، يا جامې، او آيت كه څه هم د پيغمبر ﷺ د بنځو په باره كې راغلي دي، خو حكم يې ټولو مسلمانو بنځو ته عام دي، ځكه چي دهغه علت او وجه يې داسي بيان كړيده:

﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: دا (يعني د پردې تر شا د بنځو څخه څه غوښتل) ستاسو د زړونو او ددوي د زړونو لپاره لپاك ساتونكي دي.

او دا يو عام علت دي، نو د علت عاموالي د حكم د عاموالي دليل دي، او الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۹ آيت].

ترجمه: اي پيغمبره خپلو بنځو او لوڼو او د مومنانو بنځو ته ووايه چي پر خپلو ځانونو (بدنونو) باندي دخپلو ټكړيو* (پلونه) واچوي (خواره كړي).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: جلاباب: هغه لوي ټكړي (څادر) ته وايي، چي ابن مسعود رضي الله عنه يې (رداء) بولي، او عام خلك يې (ازار) بولي، چي د بنځي سر او ټول بدن پټوي، او ابو عبیده او نور علماء وايي: چي (ازار) هغه دي چي بنځه يې پر سر باندي اچوي او بيله سترگو بل څه يې نه

ښکاري، او (نقاب) هم له همدې جملې څخه دی (مجموع فتاوی شیخ الاسلام ۲۲/۱۱۰-۱۱۱)

له هغه دلائلو نه چي په سنتو کي له نا محرمو نه دښځي دمخ دپټولو په باره کي راغلي دي، دعائشي رضي الله عنها دا حديث دی چي وايي: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمْرُونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْرَمَاتٍ فَإِذَا حَاذُوا بِنَا سَدَلْتُ إِحْدَانًا جَلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَيَّ وَجْهَهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَا» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روايت كړي دي)

ترجمه: كله چي مونږ له پيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، او سپاره خلك زمونږ له خوا نه تيريدل، نو كله چي به مونږ ته رانژدې شول، نو له مونږ نه به هري يوې خپل څادر د سرد پاس نه پر مخ باندي را خپور (څوړند) كړ، او كله چي به (له هغوی نه) تير شوو نو مخ به مولوخ كړ.

او له نا محرمو نه دښځي دمخ پټولو د واجبوالي په باره کي په قرآن او حديث کي ډير دلائل راغلي دي، او اې مسلماننې خوري زه پدې باره کي تا دي کتابونو ته دمراجعي لپاره حواله کوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشيخ الاسلام ابن تيميه تأليف، او (حكم السفور والحجاب) دسماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشيخ حمود بن عبد الله التويجري تأليف، او (رسالة الحجاب)

دشيخ محمد بن صالح العثيمين تاليف، او پدې رسالو كې پوره او كافي معلومات پدې هكله شته.

او مسلمانې خوري تا ته دي معلومه وي چي كومو علماوو چي تا ته دمخ لوڅول روا بللي دي، سره لدې چي دهغوى قول مرجوح او ضعيف دى، خوبيا هم يي ددې روا والى لپاره دا قيد ذكر كړى دى، چي بايد (مخ لوڅول) دفتنې اوشر سبب جوړ نشي، او كه فتنه تري پېښېږي نو بيا يي پټول واجب دي، او فتنه او شر ليري ندي، خصوصاً پدې زمانه كې چي دينداري او حيا په نارينه وو او ښځو كې كمه شوې ده، او فتنه گر ډير شوي دي، او ښځي رنگارنگ دښكلا وسائل استعمالوي، او پدې كې ډيري فنكاره (ماهره) هم دي، چي پدې سره فتنې او شر پيدا كيږي، نو اې مسلمانې خوري لدې ټولو شيانو نه پرهيز وكړه، او داسي حجاب واغونده چي دالله ﷻ په توفيق سره دي له فتنې او شر نه وساتي، او هيڅ يو معتبر عالم نه پخوا او نه په اوس زمانه كې دې ښځو ته هغه كارونه روا كړي چي دوى يې نن كوي، او ځيني مسلمانې ښځي دپردي (حجاب) او ستر په باره كې له نفاق څخه كار اخلي، چي كله په با پرده ټولنه كې وي، ستر كوي، او چي كله په آزاده او بي ستره ټولنه كې وي، نو بيا ستر نه كوي، او ځيني په عامو ځايونو كې ستر كوي، خو چي كله يو دوكان او يا شفاخاني ته لاړي

شي، او یا له کوم زرگر سره او یا دښځینه جامو له خیاط (درزي) سره خبرې کوي، نو مخ او لیچي داسې ورته لوڅي کړي، لکه چي د خپل خاوند او یا محرم سره وي، نو هغه ښځي چي دا کارونه کوي د الله ﷻ څخه دي وویرېږي.

او مونږ ځینې ښځي لیدلي چي په هوایي جهاز کي له خارج نه راځي، نو هله حجاب او ستر وکړي چي کله له هوایي جهاز نه ددې هیواد په یو هوایي ډگر کي کوزي شي، نو (ددوی ددغه کار څخه) داسې ښکاري چي (ددوی په نظر) حجاب او ستر یواځي یو عادت او رواج وي، او یو شرعي حکم نه وي.

اې مسلماننې خوري، بیشکه ستر او حجاب تا دمریض زړونو خاوندانو او انساني سپیو له زهرجنه کتلو څخه ژغوري، او له تا څخه (دخلکو) حیواني طمعي او امیدونه لیري کوي، نو همیشه دحجاب او پردې ساتنه وکړه، او هغه مغرضانه تبلیغاتو ته تن مه ورکوه چي د ستر او حجاب غندنه کوي، او یا یې بې ارزښته بولي، بیشکه هغوی ستا لپاره شر غواړي، لکه څنگه چي الله ﷻ فرمایي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آیت].

ترجمه: او هغه کسان چي دشهوتونو پیروي کوي، غواړي چي تاسو (له حق څخه) په لویه بې لاري سره منحرف شی.

پنځم فصل

ښځي دلمانځه احكام:

اې مسلمانې خوري لمونځونه په خپل وخت كې د ټولو شرطونو، اركانو، او واجباتو سره اداء كړه، الله ﷻ امهات المومنين^(۱) ته فرمايي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۳ آيت].

ترجمه: او لمونځ اداء كړې، او زكات وركړې، او دالله او دهغه درسول اطاعت وكړې.

دا ټولو مسلمانو ښځو ته عام امر دى، نو لمونځ داسلام داركانو نه دوهم ركن دى، او داسلام ستنه ده، پرېښول يې كفر او له اسلام نه وتل دي، څوك چې لمونځ نه كوي نړوي او كه ښځه، هغه نه دين لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه دلمانځه ځنډول بيله كوم شرعي عذر نه، په حقيقت كې دهغه ضايع

(۱) يعنې د مومنانو ميسندي، او دا د پيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو لقب

کول دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ [دمريم سورت: ۵۹-۶۰ آیتونه].

ترجمه: نو لدوی نه وروسته داسي څوک راغلل چي لمونځ يي ضايع کړ، او دشهوتونو متابعت يي وکړ، نو دوی به ژر بد عاقبت وگوري، مگر هغه کسان چي توبه وباسي، او ايمان راوړي، او نيك عمل وکړي، نو دا کسان به جنت ته ځي، او په هيڅ شي کي به پرې ظلم او تيري نه کيږي.

او حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي له يو شمير علماوو نه نقل کړی دی چي دلمانځه ضايع کولو نه مراد: دهغه دوختونو ضايع کول دي، چي لمونځ دخپل وخت له وتلو نه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت څخه مراد: زيان او خساره ده، او بل تفسير يي دادی: چي هغه په دوزخ کي يوه کنده ده.

دبڼخي دلمانځه ځانگړي احکام دي، چي په لاندې ډول بيانېږي:

- ۱- دبڼخي لپاره اذان او اقامت نشته، ځکه چي دا اذان لپاره اواز پورته کول لازم دي، او دبڼخي لپاره اواز پورته کول

روا ندي، نو دبنځي اذان او اقامت صحيح ندي، د(المغني) مؤلف وايي: «پدي کي مورې (دعلماوو) اختلاف ندي ليدلی»^(۱).

۲- دبنځي له مخ نه بغير نور ټول بدن يي په لمانځه کي عورت دی، او دورغوبو او پنبو په باره کي چي عورت دي او که نه، دعلماوو اختلاف دی، او دا حکم په هغه صورت کي دی، چي بيله خپل محرم څخه يي بل څوک په لمانځه کي نه گوري، که چيري نا محرم سري ليدله نو دټول جسم پټول پرې لازم دي، لکه څنگه چي له لمانځه نه دباندې دنارينه وو نه ستر پرې لازم دی، نو په لمانځه کي به ضرور سر، غاړه، او نور بدن حتی دپنبو (قدمونو) مخونه به پټوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابوداود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی]

ترجمه: الله ﷻ دهغه بنځي چي حيض يي راغلی وي (بلوغ ته رسيدلې وي) لمونځ نه قبلوي، مگر په څادر (پورني) کي، او (خمار) هغه څادر دی چي سر او غاړه پټوي.

او له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چي له پيغمبر ﷺ

نه يې پوښتنه وکړه چې ايا بنځه په اوږده کميس او پورني کي لمونځ کولای شي چې پرتوگک يې نه وي اغوستی؟ پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «إِذَا كَانَ الدَّرْعُ سَابِغاً يُعْطَى ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»^(۱).

ترجمه: که چيري کميس دومره اوږد وي چې دپښو سرونه پټه کړي (نو کولای شي)^(۲).

دا دوه حديثونه پدې دلالت کوي چې په لمانځه کي دسر او غاړي پټول حتمي دي، لکه څنگه چې دعائشې رضي الله عنها په حديث کي راغلي دي، او همدارنگه دنور بدن او حتی دپښو سرونه پټول هم حتمي دي، لکه څنگه چې دام سلمه په حديث کي راغلي دي، او دمخ لوڅول يې په هغه صورت کي روا دي چې بيگانه (نا محرمه) څوک يې نه ويني، او پدې باندي دعلماوو اجماع شوې ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: که بنځه يوازي لمونځ وکړي، نو دپورني اچول ورته لازمي ده، او دلمانځه څخه بهر په

(۱) ابو داود روايت کړی دی، او دحديث امامانو دا حديث: صحيح موقوف) حديث بللی دی.

(۲) يعني پدې صورت کي لمونځ کولای شي (ژباړن)

خپل کور کې دسر لوڅول ورته روا دي، نو زینت کول (کالي اغوستل) په لمانځه کې دالله ﷻ حق دی، نو هیچ چا ته روا ندي چې په کعبې لوڅ طواف وکړي، که څه هم یوازي په شپه کې وي، او یا لوڅ لمونځ وکړي، که څه هم یوازي وي»، او بیا وايي: «نو په لمانځه کې دعورت حکم (دلمانځه نه بهر) د نظر د عورت پورې تړلی ندي، نه طرداً او نه عکساً»^(۱) (۲).

په (المغني) کې راغلي دي: اما دازادي ښځې دتول بدن پتول په لمانځه فرض دي، او که یې کوم ځای ښکاره شي نو لمونځ یې صحیح ندي، مگر که چیرې لږ وي، او دا دمالک،

(۱) «طرداً» پدې مساله کې دا معنا لري: چې دکومو اندامونو پتول چې په لمانځه کې فرض دي، حتمي نده چې دهغه پتول له لمانځه نه بهر هم فرض وي.

او «عکساً» دا معنا لري: چې دکومو اندامونو پتول چې په لمانځه کې فرض دي، له لمانځه نه بهر یې لوڅول حتمي ندي.

خلاصه دا چې دلمانځه دننه او له لمانځه نه بهر دعورت په حکم کې څه طردی او عکسي تعلق او تلازم نشته، بلکه په هر حالت کې عورت ځانگړی حکم لري، په لمانځه کې دننه ځانته حکم لري، او له هغه نه بهر ځانته حکم لري. (ژباړن)

(۲) مجموع الفتاوی ۱۱۳/۲۲-۱۱۴.

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دی ^(۱).

۳- په (المغني) کي راغلي دي: چي بنځه به په رکوع او سجده کي خپل ځان (او اندامونه) سره راټول کړي، او سره ليري کوي به يي نه، او چارزانو به کښيني، او يا به دواړي پښې غوروي او بنی خوا ته به يي باسي، او پدې ناسته کي ستر زيات دی، نو ځکه خو دا ناسته له هغې نه بهتره دی چي بنی پښه دگوتو پر سرونو ودروي، او کينه پښه تر هغه لاندې کړي او دواړي بنی خوا ته وباسي، او يا بنی پښه دگوتو پر سرونو ودروي، او پر چپه پښه کښيني ^(۲).

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختصر) کي وايي: دنارينه وو او بنځو تر مينځ دلمانځه په اعمالو کي کوم فرق نشته، خو بنځي ته مستحب دي چي خپل بدن يو له بل سره راټول کړي، او په سجده کي خپل نس له خپلو ورنونو سره داسي وښلوي چي ښه پټه شي، او زه بهتره

(۱) المغني ۲/۳۲۸.

(۲) المغني ۲/۲۵۸.

گڼم چي دا کار په رکوع او ټول لمانځه کي وکړي^(۱).

۴- په جماعت سره دښځو لپاره لمونځ کول د علماوو په

مینځ کي اختلافي مساله ده، بعضي یي روا کوي او بعضي یي منع کوي، خو ډاکتره علماوو په نظر منع ندی، ځکه پیغمبر ﷺ

وام ورقه ته امر وکړی چي دخپل کور کسانو ته جمع ورکړي^(۲)،

او دبعضو په نظر مستحب ندی، او دبعضو په نظر مکروه دی،

او دبعضو په نظر په نفلو کي جائز دی، نه په فرضو کي، او

امید دی چي مستحب والی یي راجح وي، او پدې مساله کي

دزیات معلومات لپاره دي و(المغني ۲/۲۰۳) او (المجموع

۴/۸۴-۸۵) دنووي تالیف ته مراجعه وشي.

او ښځه کولای شي چي قراءت په لوړ اواز (جهر) سره

ووايي، که چيري نا محرمه نارینه وو یي اواز نه اوریده.

۵- وښځو ته روا دي چي په مسجد کي دنارینه وو سره

دجماعت لپاره له کوره ووځي، خو دهغوی لمونځ په خپل کور

کي بهتر دی، مسلم رحمت الله علیه په خپل کتاب (صحیح

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) ابو داود روایت کړی دی، او ابن خزیمه هغه صحیح بللی دی.

مسلم) كې له پيغمبر ﷺ څخه روايت كوي چې هغه فرمايي: «لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ».

ترجمه: دالله ﷺ مينځي^(۱) له مسجدونو څخه مه منعه كوي.

او ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَيُوْتُهُنَّ خَيْرٌ لَّهُنَّ»^(۲).

ترجمه: بنځي لدې نه منعه كوي چې مسجدونو ته ولاړي شي، او (په) كورونو (پاته كيدل) ددوى لپاره بهتره دي. نو بنځو ته په كورونو كې پاته كيدل، او په كورونو كې لمونځ كول يې دستر دځوندي والي په وجه بهتر دي. او كه چيري مسجد ته دلمانځه لپاره لاړه شي، نو دا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الف- بايد په كاليو او كامل حجاب سره پټه وي، عائشه رضي الله عنها وايي: بنځو به دپيغمبر ﷺ سره لمونځ كاوه، او بيا به خپلو كورونو ته تللې پداسي حال كې چې په خپلو كاليو به

(۱) له مينځو نه مراد دلته عامي بنځي دي. (ژباړن)

(۲) احمد او ابو داود روايت كړي دي.

داسې پتې وې چې دتيارې له وجهي به نه پيژندل كيدلې^(۱).
 ب- كله چې له كوره وځي نو عطر او خوشبويي به نه
 استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ
 اللَّهِ، وَلْيَخْرُجْنَ تَفَلَاتٍ»^(۲).

ترجمه: بنځي لدې نه مه منعه كوي چې مسجدونو ته
 ولاړي شي، او دخوشبويي د استعمال نه بغير به له كوره وځي،
 او (تفلات) يعني: چې خوشبويي يې نه وي استعمال كړې.

له ابو هريره ؓ نه روايت دى چې وايي پيغمبر ﷺ ويلي
 دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَصَابَتْ بُخُورًا فَلَا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ
 الْآخِرَةَ»^(۳).

ترجمه: هري بنځي چې خوشبويي وهلې وي زمونږ سره دي
 دماستختن لمانځه ته نه حاضرېږي.

او مسلم دابن مسعود رضی الله عنه بنځي زينب نه روايت

(۱) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

(۲) احمد او ابو داود روايت كړى دى.

(۳) احمد، مسلم، ابو داود او نسائي روايت كړى دى.

کړې چې پیغمبر ﷺ مونږ ته وویل: «إِذَا شَهِدَتْ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلَا تَمْسُ طِبَاءً»^(۱).

ترجمه: کله چې له تاسو نه یوه مسجد ته حاضره شي نو خوشبويي او عطر دي نه وهي.

امام شوکاني په (نیل الاوکاں) کې وايي: پدې حدیث سره دا ثابته شوه د ښځو وتل مسجدونو ته په هغه صورت کې روا دي چې په هغه کې فتنه او فساد، او یا دهغه مینځ ته راوړونکي سبب لکه خوشبويي او داسې نور څه نه وي.

او همدارنگه وايي: او له نومړو احاديثو نه دا ثابته شوه چې نارینه به ښځو ته هله و مسجد ته د وتلو اجازه ورکوي، چې په وتلو کې یې دفتني جوړیدلو اسباب نوي، لکه خوشبويي، او یا گانه، او یا نور زینت او سینگار^(۲).

ج- د کور نه به په ښکلي کالیو او سینگار کې نه وځي، ام المومنین عائشه رضی الله عنها وايي: که چیرې پیغمبر ﷺ هغه څه چې مونږ لیدلي دي لیدلي وای، نو ښځې به یې له مسجد نه

(۱) مسلم روایت کړې دی.

(۲) نیل الاوطار ۳/۱۴۰-۱۴۱.

منع كړي واى، لكه څنگه چې بني اسرائيلو خپلي بنځي منع كړي دي ^(۱).

امام شوكانې په نيل الاوطار كې دعائشي رضی الله عنهما ددغه قول (كه چيري پيغمبر ﷺ هغه څه چې مونږ ليدلي دي ليدلي واى) په شرح كې وايي: يعنې دا بنكلي كالي، او خوشبويي، او سينگار، او بي ستره وتلو ته دهغې اشاره ده، ځكه چې دپيغمبر ﷺ په وخت كې بنځي په لوبو او پراخو او پنډو او ډبلو كاليو كې له كور نه وتلي.

امام ابن الجوزي رحمت الله عليه وايي: بنځي ته بنايي چې د كور وتلو څخه ډډه وكړي څومره چې ورته ممكنه وي، كه خپله له نورو نه سالمه پاتي شي، نو نور به له هغې نه سالم نه وي پاتي، نو كه چيري ووتلو ته مجبوره شي، نو دخپل خاوند په اجازه به په يو خوار (غريب) شكل كې وځي، او په خالي ليارو به ځي، او په عامو بازارونو او سړكونو كې به نه ځي، او كوينس به كوي چې اوازيي څوك وانه وري، او دلپاري په غاړه

(۱) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

کې به څي، نه دلياري په مينځ کې^(۱)

د- که چيرې بنځه يوازي وي، نو دنارينه وو شاته به يوازي په صف کې دريږي، انس رضي الله عنه وايي: کله چې پيغمبر ﷺ دوی ته لمونځ ورکړ: نوزه او يو يتيم هلك يې شا ته ودریدو، او يوه بودی بنځه زمونږ شا ته ودریدله^(۲).

او هغه په بل روايت کې وايي: ما او يو يتيم زمونږ په کور کې په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو شا ته ولاړه وه^(۳).

او که چيرې بنځې له يوې نه زياتې وي، نو بيا به ديو صف او څو صفونو په شکل دنارينه وو شاته دريږي؛ ځکه چې پيغمبر ﷺ نارينه دهلکانو نه وړاندي درول، او بنځې به يې دهلکانو شا ته درولي^(۴).

له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دي چې وايي پيغمبر ﷺ

(۱) احکام النساء ۳۹.

(۲) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، اونسائي روايت کړی دی.

(۳) بخاري روايت کړی دی.

(۴) احمد روايت کړی دی.

ويلي: «خَيْرُ صُفُوفِ الرَّجَالِ أَوْلَاهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوْلَاهَا»^(۱).

ترجمه: دنارینه ووله ټولو نه ښه او بهتره صف اول صف دی، او له ټولو نه بدترین صف آخر صف دی، او دښخو له ټولو نه ښه او بهتره صف آخر صف دی، او له ټولو نه بدترین صف اول صف دی.

نو دا دوه حدیثونه پدې دلالت کوي چي ښځي به دنارینه وو شاته صف جوړوي، او چي کله په نارینه ووي پسي لمونځ کوي، نو ځانته ځانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراویح وي.

ه- که امام په لمانځه کي سهوه شي، نو ښځه به ددوو لاسونو دورغوو په وهلو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ځکه پیغمبر ﷺ فرمایي: «إِذَا نَابَكُمْ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ فَلْيُسَبِّحِ الرَّجَالَ، وَلْيُصَفِّقِ النِّسَاءُ»^(۲).

ترجمه: که په لمانځه کي درته څه پېښ شي، نو نارینه به

(۱) مسلم، ابو داود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه روايت کړی دی.

(۲) احمد روايت کړی دی.

تسبیح وایي^(۱)، او ښځې به چکچکې وهي.

او دا دښځو لپاره په لمانځه کې د لاسونو وهلو (ټکولو) اجازه ده، چې کله یو څه پینښ شي، او دامام سهوه له همدې جملې څخه ده؛ او دا ځکه چې دښځې په اواز کې دنارینه وو لپاره فتنه ده، نو له همدې وجهې په لاسونو وهلو امر ورته شوی دی، او خبرې به نه کوي.

و- کله چې امام سلام وگرځوي نو ښځې به سمدستي له مسجد نه وځي، او نارینه به ناست وي؛ تر څو چې له ښځو نه څوک ونه ویني، ام سلمه رضي الله عنها روایت کوي وایي: کله چې به ښځو له فرض لمونځ نه سلام وگرځاوه، نو به پاڅیدلي، او پیغمبر ﷺ او کومو کسانو چې ورسره لمونځ کړی وو هغوی به تر کوم وخت پورې چې به الله غوښتل ناست به وو، او کله چې به پیغمبر ﷺ پاڅید نو نور خلك به هم پاڅیدل.

زهري وایي: زمونږ په نظر -والله اعلم- هغه ددې لپاره چې

(۱) یعنی په تسبیح (سبحان الله) ویلو سره دې امام ته فتحه او خبر ورکړي، چې خطا شوی دی، او ښځه به د لاسونو په وهلو سره امام ته فتحه او خبر ورکوي. (ژباړن)

کومي بنېي وتلي تولي ختمي شي ^(۱).

امام شوکاني وايي: په نومرې حديث کي دا خبره ثابته شوه چي امام ته بنايي دمقتديانو دحالت مراعت وکړي، او له هغه کار نه ډډه وکړي چي له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته راځي، او دتهمت له ځايونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چي په ليارو کي دبنځو او نارينه وو اختلاط او گډوالي مکروه او ناروا دی، څه دا چي په کورونو کي وي ^(۲).

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دبنځو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کي لاندې توپيرونه شته:

اول: جماعت لمونځ دبنځو لپاره هومره مؤکد او تينگ سنت ندي، کوم چي دنارينه وو لپاره دی.

دوهم: دبنځو امام به دهغوی په مينځ کي درېږي.

درېم: يوه بنځه به دنارينه شا ته درېږي، نه څنگ ته يي، په خلاف دنارينه.

(۱) بخاري روايت کړی دی، (الشرح الكبير على المقنع) ۴۲۲/۱ دي وکتل

شي.

(۲) نيل الاوطار ۳۲۶/۲.

خلورم: که یې دنارینه وو سره دڅو صفونو په شکل لمونځ کاوه، نو اخیږ صف له اول صف نه غوره او بهتره دی^(۱).
 او له تیرو خبرو نه دا معلومه شوه، چې دنارینه وو او ښځو په مینځ اختلاط او یوځای والی حرام او ناروا دی.
 ز- داختر لمانځه ته دښځو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحَيْضَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحَيْضُ فَيَعْتَرِلْنَ الصَّلَاةَ - وفي لفظ: الْمُصَلَّى - وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»^(۲).

ترجمه: له ام عطیه رضي الله عنها نه روایت دی چې وايي: پیغمبر ﷺ مونږ ته امر وکړ چې هغوی (یعنې) پیغلي نجوني، او ځوانانې دپردي ښځې، او حائضې ښځې په کوچني اختر او لوی اختر کې (وعید گاه ته) وباسو، او حائضې ښځې به دلمانځه څخه ډډه کوي، -او په بل روایت کې وايي: دلمانځه ځای نه به ډډه کوي- خو دخیر او دمسلمانانو ددوعا لپاره به

(۱) المجموع ۴۵۵/۳.

(۲) جماعت روایت کړی دی.

حاضرېږي.

شوکانې وايي: دا حدیث او ددې په څیر نور احادیث پدې خبره دلالت کوي چې په اخترونو کې وعید ګاه ته دښځو وتل روا دي، که پیغله وي، که واده کړي، که ځوانه وي، حیضداره وي، او که بودی، تر څو چې په عدت^(۱) کې نه وي، او یا یې په بهر وتلو کې فتنه او فساد نه وي، او یا څه عذر ونلري^(۲).

او شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: چې ومسلمانو ښځو ته دا خبره وشوه چې دجمعي او دجماعت لمانځه نه یې په کورونو کې لمونځ بهتره دی، خو داختر لمونځ داسې ندی، ځکه هغوی ته یې امر کړی دی چې داختر لمانځه ته ولاړي شي، او شاید - والله اعلم- چې اسباب به یې داوي:

اول: اختر په کال کې یوازې دوه ځله دی، نو په هغه کې دجمعي او دجماعت دلمانځه خلاف دښځو حاضریدل روا شول.
دویم: داختر لمونځ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعي او

(۱) عدت هغه شرعي مودې ته وايي چې ښځه یې باید له طلاق نه وروسته

په کور کې تیره کړي. (ژباړن)

(۲) نیل الاوطار ۳/۳۰۶.

جماعت لمونځ داسې ندی، ځکه په کور کې دښځې دغرمې (ظهر) لمونځ دجمعي دلمانځه په عوض کې دی.

دریم: داختر لمونځ دښتې او صحرا ته دالله دذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضي اړخونو نه له حج سره مشابهت لري، نو ځکه خو لوی اختر دحج په وخت کې دی، تر څو دحاجيانو سره سمون (موافقت) راشي^(۱).

او شافعيانو (شافعي مذهبيانو) دښځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولي چې ښايست ونلري.

امام نووي وايي: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمان) ويلي دي: هغو ښځو ته چې ښايست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دښايسته (ډولناکو) ښځو تلل مکروه دي، او بيا وايي: او که چيري ښځې وځي نو بهتره ده چې په زړو کاليو کې ووزي، او داسې کالي به نه اغوندي (نه اچوي) چې دوی ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چې په اوبو سره بدن پاک کړي، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا ټول دهغو زړو ښځو لپاره دی چې دچا اشتها (شهوت) ورته نه

کيږي، اما ځواني او بنايست لرونکي بنېخي او کومي چي دچا اشتها (شهوت) ورته پيدا کيږي، هغوی لپاره داختر لمانځه ته تلل مکروه دي، ځکه چي پدې کي ددوی لپاره او دنورو لپاره دفتني او فساد ويره شته. که چيري وويل شي چي دا دام عطيه دمخکني حديث سره مخالف دی، نو په جواب کي وايو: په بخاري او مسلم کي دعائشي رضی الله عنهما نه روايت دی وايي: که چيري پيغمبر ﷺ کوم کارونه چي بنېخي يي کوي ليدلي وای، نو هغوی به يي (له وتلو) نه منع کړي وای، لکه څنگه چي دبنی اسرائیلو بنېخي منع شوي وې، او پدي چي فتنې او دشر اسباب پدي زمانو کي ډير زيات دي، چي داسلام په اوله زمانه کي داسي نه وه، والله اعلم^(۱).

زه وایم: او زمونږ په زمانه کي له ټولو نه زيات دي.

او امام ابن الجوزي وايي: زه وایم: مونږ مخکي ددي خبري بيان وکړ چي دبنځو وتل روا دي، ليکن که دوی دفتني سبب جوړ شي او يا دوی ته فتنه پيښه شي نو له وتلو نه يي منع کول بهتره دي، ځکه داسلام داوولي زماني بنېخي داسي نه وې کومي

چې دنن زمانې ښځې دي، او همدا رنگه نارینه (هم داوس زمانې دنارینه وو په شان نه وو) ^(۱)، یعنی هغوی دغټې تقوی خاوندان وو.

نو مسلمانې خوري! ته لدا رنگه اقوالو نه پوهیږې چې داختر لمانځه ته دي وتل شرعاً روا دي، خو پدې شرط چې دا وتل به په اخلاقو او پرده کې وي او دالله ﷻ درضا لپاره به وي، او ددې لپاره چې دمسلمانانو په دوعا کې برخه واخلي او داسلام دشعائرو ^(۲) اظهار وشي، او ددې لپاره نه چې خپل بڼایست او ښکلا ښکاره کړې او ځان دفتني سره مخامخ کړې، نو دې ټکي ته زیاته توجه پکار ده.

(۱) احکام النساء ص ۳۸.

(۲) داسلام شعائر: لکه جماعت لمونځ، داختر لمونځ، حج او داسې نور کوم چې داسلام ددین ظاهري علام ګڼل کیږي. (ژباړن)

شپږم فصل

د ښځو د جنازې احکام:

الله ﷻ په هر انسان مرگ مقرر کړی دی، او یوازي الله ﷻ د بقاء او پایښت خاوند دی، هغه فرمایي: ﴿وَيَسْبِقُنِي وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ﴾ [د الرحمن سورت: ۲۷ آیت].

ترجمه: او باقي به وي مخ ستا د پروردگار چي دلويي او عزت ورکولو خاوند دی.

او دانسان د جنازې لپاره يې خاص احکام گړځولي دي چي ژوندي کسان يې بايد عملي کړي، او مونږ پدې فصل کي ښځو پوري مخصوص احکام بيانوو:

۱- د ښځې مړي ته بايد ښځي غسل ورکړي، او نارينه وو دهغې غسل روا ندی، خو ميره ته روا ده چي خپلي ښځي (کوروال) ته غسل ورکړي.

او دنارينه مړي ته به نارينه غسل ورکوي، او ښځو ته دهغه غسل روا ندی، خو ښځي ته روا ده چي خپل ميره ته غسل ورکړي، ځکه چي علي عندهرضي الله خپلي ښځي د پيغمبر

ﷺ لور فاطمه رضي الله عنها ته پخپله غسل ورکړی وو، او اسماء بنت عميس رضي الله عنها خپل ميره ابو بکر الصديق رضي الله عنه ته پخپله غسل ورکړی وو.

۲- دښځي کفن په پنځو سپينو جامو کي بهتر دی، چي يو به لنگ (ازان) وي چي (دنامه او څنگنو تر مينځ) پکي پته شي، او بل به پورنی (خادن) وي چي پر سر يي واچول شي، او بل به قميص وي چي بدن يي پټ کړي، او بل به دوي توتې (کپرې) وي چي ددي نورو دپاسه واچول شي (او ټول بدن پکي پټ شي، لکه څنگه چي لیلی الثقفيه عنارض الله روايت کوي وايي: زه په هغو کسانو کي وم چي ام کلثوم رضي الله عنها دپيغمبر ﷺ لور ته يي دمړيني په وخت غسل ورکړ، نو اول شی چي پيغمبر ﷺ مونږ ته راکړ لنگ (ازان) وو، بيا قميص، بيا پورنی (خادن)، بيا يوه لويه جامه، او بيا يي يوه بله جامه ورواغوستله^(۱).

امام شوکاني وايي: او دا حديث پدې دلالت کوي چي دښځي شرعي کفن عبارت دی: له لنگ (ازان)، قميص (چي ټوله بدن پټوي)، پورنی، او دوو نورو جامو نه (چي ټول بدن پټ

(۱) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

کړي^(۱)

۳- د بنځي دسر دوښتو حکم: د بنځي ويښته بايد دري چوتې (کوڅۍ) شي، او شاته واپول شي، لکه څنگه چي ام عطيه رضي الله عنها د پيغمبر ﷺ دلور د غسل طريقه داسي بيانوي: نو ويښته يې مورډ درې چوتې (کوڅۍ) کړل، او بيا مو دهغي شاته واپول^(۲).

۴- بنځو ته جنازې سره د تللو حکم: له ام عطيه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي: مونږ د جنازې سره د يو ځای تلو نه منع شوي يو، خو دا حکم يې مونږ ته په ټينگه نه وو کړی^(۳)، نو دا منع په ظاهره کي د حراميدو په معنا ده، اما دا چي هغه وايي: په دي حکم باندي يې مونږ ته ټينگار نه وو کړی. نو شيخ الاسلام ابن تيميه پدي باره کي وايي: کيدای شي چي دهغي مقصد داوي چي: د منع تاکيد يې نه وو کړی، او دا د حرمت حکم نه پورته کوي، او کيدای شي چي هغې گمان کړی وي چي

(۱) نيل الاوطار ۴۲/۴.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

دا منع د حرمت لپاره نده، خو زموږ لپاره د پيغمبر ﷺ قول حجت دی، نه د بل چا گمان^(۱).

۵- د بنځو لپاره د قبرونو زيارت حرام دی: له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لَعَنَ اللَّهُ زَوَّارَاتُ الْقُبُورِ»^(۲).

ترجمه: الله ﷻ په هغو بنځو لعنت ويلي دی چي قبرونو ته ډير زيات ځي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: دا خبره واضحه ده كه چيري بنځي ته دا دروازه خلاصه شي (يعني د جنازي سره دوتلو اجازه ورکړه شي) نو دابه دهغوی د بي تابي، او وير کولو، او چينغي وهلو سبب وگرځي، ځکه بنځه کمزورې ده، او ډيره بي صبري او بي تابي کوي، او همدارنگه د بنځي ژړا به دمړي د تکليف او عذاب سبب شي، او لدې نه علاوه دهغوی اواز اوريدل او هغوی ته کتل به دنارينه وو لپاره دفتني سبب وي، لکه څنگه

(۱) مجموع الفتاوى ۳۵۵/۲۴.

(۲) احمد، ابن ماجه، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح بللی دی.

چې په بل حدیث کې راغلي دي: «فإنکن تفتن الحی، وتؤذین المیت».

ترجمه: ځکه تاسو ژونديو ته دفتنې او دمړي ته دعذاب سبب گرځئ.

نو پدې چې دښځو لپاره دقبرونو زیارت د ډیرو حرام کارونو سبب او گمان گرځي، دهغوی په حق لپاره او هم د نارینه وو لپاره، او دلته دا حکمت (یعني نومړی احتمال) دپوره تشخیص او تعیین وړ ندی، نو هیڅ نشي کیدلای چې دهغه مقدار اندازه ولگول شي کوم چې دداسي ناوړه او ناروا کارونو درامینځ ته کیدلو سبب نه گرځي، او نه دیو او بل په مینځ کې فرق کیدلای شي، او دشریعت له اصولو او بنسټونو یو دادی چې دیو شرعي حکم اصلي حکمت ښکاره او روښانه نه وي، نو شرعي حکم دهماغه حکمت په احتمالي او ممکنه حالت او یا ځای پوري تړل کیږي، نو دا کار (دقبرونو زیارت) حرام دی، تر څو دداسي ناروا کارونو مخه ونیول شي، لکه څنگه چې دښځې دننه زینت ته کتل ناروا دي ځکه چې دا دفتنې سبب گرځي، او دپردي ښځې سره یواځې یو ځای کیدل، او یا هغې ته کتل ناروا دي (ځکه چې دا دیو لوی ناروا کار یعنی زنا سبب

گرځي، او دقبرونو په زیارت کولو کې کوم داسې مصلحت او منفعت هم نشته چې د ذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناوړه اثارو مخنیوی وکړای شي، ځکه له زیارت کولو مقصد دوعا کول دي، او دا کار دښځې لپاره په کور کې هم ممکن دی^(۱).

۶- په زوره ژړا حرامه ده: یعنی دا چې په زوره زوره او په چغو چغو وژاړي، او کالي (جامې) څیري کړي، او مخونه ووهي، او ویښتان وشکوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مړي باندي په بیتابۍ سره چیغې ووهي، او ښراوي وکړي، او داسې نور کارونه وکړي چې دالله ﷻ په قضا و قدر باندي دنارضائیت (ناخوښۍ) او بی صبری پکښي وي، نو دا ټول کارونه حرام، او لویه گناه (کبیره گناه) ده، په بخاري او مسلم کې راغلي دي چې پیغمبر ﷺ فرمایي: «لَيْسَ مِنَّْا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه څوک چې (دچا په مرگ باندي) مخونه ووهي، او کالي وشکوي، او یا دجاهلیت^(۲) کارونه وکړي (یعني چیغې

(۱) مجموع الفتاوی ۲۴/۳۵۵-۳۶۶.

(۲) جاهلیت داسلام نه مخکې دورې ته وايي.

وهي، او بنيرې وکړي) نو هغه زمونږ څخه ندی (يعني داسلام او سنت په طريقه ندی برابر).

او همدارنگه دبخاري او مسلم په بل حديث کي داسي راغلي چي پيغمبر ﷺ له هغه چا نه بيزاره دی چي دغم او مصيبت په وخت کي چيغي ووهي، او وينسته وشکوي، او کالي (جامې) په ځان خيري کړي.

او په مسلم کي همدارنگه راغلي دي: چي پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلى دی چي چيغي ووهي، او يا په يا يي واوريدلو ته په خپله خوښه ناست وي.

نو مسلمانې خوري تاته لارمه ده چي دمصيبت په وخت کي دداسي ناروا کار څخه ځان وژغورې (وساتي)، او صبر وکړې او (له الله نه اجر وغواړې)، نو به دا مصيبت ستا دگناهونو کفاره او دنيکيو او اجرانو دزياتوب سبب وگرځي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَسْبُلُوْكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [د البقره سورت:

۱۵۵-۱۵۷ آیتونه.]

ترجمه: او مونږ به هر ورو (ضرون) تاسو ازمايو په يوه شي سره لکه ویره (له دښمن نه)، او لوږه (ولږه او قحطي)، او دمالونو کموالی (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرگ، او مرض سره)، او دميوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زیری ورکړه، هغه کسان چي کله ورته مصیبت ورسیري نو وایي: بیشکه مونږ دالله (په ملکیت کي) یو او هغه ته بیا ورتلونکي یو (په آخرت کي)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردگار لخوا نه ستایني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمي لاري موندونکي دي.

هو، داسي ژړا روا ده چي په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکړي، او دالله دقضاء او قدر نه پکي ناراضه او ناخوښه نه وي، ځکه ژړا دمړي لپاره رحمت وي، او په هغه سره زړه نرمیري، او له ځان نه دفع کول يي ممکنه نه وي، نو ځکه خو هغه روا ده، او کیدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

دنبخو دروژې احكام

دروژې دمیاشتي روژه نیول په هر مسلمان نارینه او مسلمانې بنډې فرض ده، او هغه داسلام دارکانو څخه یو رکن، او دبنستونو څخه یې یو لوی بنسټ او اصل دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۳ آیت].

ترجمه: ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! تاسو باندي روژه نیول فرض شوي دي، لکه څنگه چې له تاسو نه مخکي کسانو (پخواني امتونو) باندي فرض شوې وه، امید دی چې تاسو وويريرې (او ځان وساتې له گناهونو نه).

نو کله چې انجلۍ بالغه شي، او دبلوغ له علامو نه يوه ښکاره شي، مثلاً حیض یې راشي نو روژه په هغه فرضیږي، او کله انجلۍ ته په نهه (۹) کلنۍ کې حیض راشي، نو بعضي نجوني نه پوهیږي چې په دغه وخت کې روژه پري فرض ده، نو روژه نه نیسي، فکر کوي چې دا وړه (کوچنۍ) ده، او دکور

مشران هم دروژي نیولو وینا ورته نه کوي، چي دا کار داسلام دیولوی رکن په ترک کولو سره یولوی تقصیر او بی غوري دی، نو که چا داسي وکړه، نو بیا په هغه باندي فرض ده چي دهغي روژې قضاي راوړي چي دحيض دشروع نه یي پري ایښې ده، که څه هم ډیر وخت پري تیر شوی وي، ځکه هغه روژه لادهغي په ذمه کي پاته ده^(۱).

روژه په کومو کسانو فرض ده؟

کله چي دروژې میاشت داخله شي نو په هر مسلمان نارینه او ښځي باندي چي بالغ، له مرض نه سالم، او مسافر نه وي (مقیم وي) روژه نیول فرض دي، او که څوک مسافر او یا مریض وي دروژي په میاشت کي نو هغه ته روژه خوړل روا دي، او بیا به دهغه ورځو قضايي په بل وخت کي راوړي، الله ﷻ فرمایي:

﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۵ آیت].

ترجمه: او څوک چي له تاسو نه دا میاشت وگوري نو ضرور

(۱) او پداسي ښځي باندي دروژي دقضايي نه علاوه دهري روژې په بدل کي یوه مسکین ته یونیم کیلو خواړه ورکول هم فرض دي.

به روژه نيسي، او که څوک مريض او يا مسافر وو، نو (ددې ورځو) په شمار به نوري ورځي (قضايي روژه نيسي).
 او همدارنگه که څوک ډير زوړ او سپين ږيري (شيخ فاني) وي او روژه نشي نيولای، او يا داسي يو دوامداره او دائمي مرض ولري چي دجوړوالي (رغيدو) اميد يي نه وي، نروي که ښځه نو روژه به خوري او دهرې روژې په عوض کي به يو مسکين ته نيم صاع (تقريباً يو نيم کيلو) دخپل وطن خواړه ورکوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۴ آيت].

ترجمه: او په هغو کسانو چي (دروژي نيولو) طاقت نلري و مسکين ته د فديې په ډول خواړه ورکول لازمي ده. عبد الله بن عباس رضي الله عنهما وايي: دا دهغه چا لپاره ده چي زوړ او سپين ږيري (شيخ فاني) وي او دجوړيدلو اميد يي نه وي^(۱).
 او هغه مريض چي د مرض نه يي دجوړيدلو (رغيدو) اميد نه وي هغه هم د زوړ سپري په شان دی او هماغه حکم لري، او پر دواړو باندي دروژي قضايي نشته، ځکه چي ورته ممکنه نده،

(۱) بخاري روايت کړی دی.

او (ديطيقونه) معنی په ایت کي داده: چي ډیر په مشقت او تکلیف سره کولای شي روژه ونیسي.

او دښځي لپاره څه خاص عذرونه شته چي وهغې ته دفرضي روژي خوړل روا کوي، او بیا به دهغه په شمار نوري ورځي قضایي روژه نیسي.
او هغه عذرونه دادي:

۱- حیض او نفاس:

دحیض او نفاس په وخت کي دښځي لپاره روژه نیول حرام دي، او دهغې قضایي راوړل ورباندې فرض دي، په بخاري او مسلم کي له عائشې رضی الله عنانہ روایت دی چي کله یوې ښځي پوښتنه ځني وکړه: چي ولي حائضه ښځه دروژې قضایي راوړي او دلمانځه قضایي نه راوړي؟ نو هغې په جواب کي وویل: مونږ ته دروژي په قضایي راوړلو سره امر کیده، خو دلمانځه په قضایي راوړلو سره امر راته نه کیده. نو عائشي رضی الله عنانها دا خبره بیان کړه چي دا حکم له هغه شرعي احکامو نه دی کوم چي په هغه کي باید یواځي دشرعي نص (قران او سنت) متابعت وشي.

ددې حکم حکمت: شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: او هغه وینه چي له حیض سره راوځي نو په هغه کي دویني راتلل دي،

او حائضه بنځه کولای شي روژه ونيسي کله يې چي وينه نه راوځي، نو روژه يې پدي حالت کي داعتدال او سلامتيا روژه ده، پدي چي په هغه وخت کي له هغې هغه وينه نه وځي کومه چي ددې د بدن د طاقت او تقويي سبب ده، اما په حيض کي روژه نيول پداسي وخت کي وي چي له هغې نه وينه وځي، چي هغه به دهغې بدن کمزوری کړي، او روژه به يې داعتدال او سلامتيا له حالت نه بيرون کړي، نو ځکه ورته امر شوی چي دحيض په ورځو کي روژه ونه نيسي^(۱).

۲- دحمل او ماشوم ته دشودو ورکولو په وخت کي:

پدي دوو حالتونو کي روژه نيول بنځي او يا ماشوم ته، او يا دواړو ته تاوان او ضرر رسوي، نو ځکه خو پدي حالتو کي ورته روژه خوړل روا دي، خو که چيري کوم ضرر چي دهغه په وجه يې روژه خوړلي ده هغه يوازي ماشوم ته متوجه وي، او مور ته يې نه وي متوجه، نو دخوړل شوو ورځو قضايي به راورې، او دهرې ورځي په عوض کي به يوه مسکين ته خواره ورکوي، او که نومړی ضرر مور ته متوجه وي، نو يوازي

(۱) مجموع الفتاوى ۲۵۱/۲۵.

قضايي به راوړي، (او فديه ورباندي نشته)، پدې دليل چي حملداره بنځه او کومه چي ماشوم ته شودې ورکوي دالله ﷻ ددغه قول په عمومي حکم کي داخلي دي چي فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقرة سورت: ۱۸۴ آيت].

ترجمه: او په هغو کسانو چي (دروژي نيولو) طاقت نلري و مسکين ته د فديې په ډول خواړه ورکول لازمي ده.

حافظ ابن کثير رحمت الله عليه وايي: حملداره بنځه او هغه بنځه چي ماشوم ته شودې ورکوي، کله چي په خپلو ځانونو او ماشومانو وويرېږي، نو پدوی کي هم همدا علت او سبب موجود دی (کوم چي په آيت کي ذکر شو) ^(۱).

او شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: که چيري حملداره بنځه په خپل ماشوم وويرېږي، نو روژه به خوري، او دهري ورځي په عوض کي به يوه ورځ قضايي نيسي، او هم به دهري ورځي په بدل کي يوه مسکين ته يو رطل (تقريباً نيم کيلو) خواړه ورکوي ^(۲).

(۱) تفسير ابن کثير ۱/۳۷۹.

(۲) مجموع الفتاوى ۲۸/۳۱۸.

يو څو پاملرنې:

۱- مستحاضه: هغه ښځې ته وايي چې وينه يې دحيض وينه نه وي لکه څنگه چې مخکې دهغه بيان وشو- نو پر هغې روژه فرض ده، او هغې ته د استحاضې بيمارۍ په وجه روژه خوړل روانده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دحائضې ښځې دروژې خوړلو له بيان نه وروسته وايي: خو استحاضه ددي خلاف ده، ځکه چې هغه په ټولو وختونو کې وي، او (دبنديدلو) لپاره يې کوم ټاکلی وخت نشته چې په هغه کې روژه ونيسي، او له هغه نه ځان ساتل ممکن نه دي، لکه دخواگرځيدل، او له زخمونو نه وينه راټلل، احتلام (په خوب کې غسل اوښتل)، او داسې نورو په شان چې يو ټاکلی او معين وخت نلري چې ورته ځان وساتل شي، نو ځکه خو استحاضه دحيض په شان دروژې نيولو مانع ونگرځيد^(۱).

۲- په حائضې، حمل داره، او شوي ورکونکې ښځې باندې فرض دي چې دخوړل شويو روژو قضايي دراتلونکې

رمضان نه مخکې راوړي، او چي څومره ژر وي هغومره به بهتر وي، او کله چي دراتلونکي رمضان پوري يوازي دقضا شويو روژو په اندازه شپې پاتي شي، نو په دوی باندي دتيرو روژو قضايي فرض ده، تر څو بله دروژي مياشت داخله نشي پداسي حال کي پدوی باندي دتير رمضان روژې پاتي وي، او که چيري بله درمضان مياشت داخله شي او مخکيني روژي پري پاتي وي، نو که دا تاخير (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بيا به وروسته دهغه قضايي راوړي، او هم به دهرې روژې په عوض کي يوه مسکين ته خواړه ورکوي (فديه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو يوازي قضايي به يي راوړي، او همدارنگه که هغي دمرض او يا سفر په وجه روژې خوړلي وي، نو دهغه حکم دهغي ښځي په شان دی چي دحيض په وجه يي روژه خوړلي وي، او مخکي دهغه بيان وشو.

۳- که چيري دښځي ميرپه (خاوند) په کور کي حاضر وي، نو ښځي ته روانه چي بيله دميرپه داجازې نه نقلي روژه ونيسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحديث کتابونو کي) له ابو هريره رضی الله عنه څخه روايت دی وايي: چي پيغمبر ﷺ فرمايلي: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَرَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا يَأْذَنَ»،
وفي بعض الروايات عند أحمد وأبي داود: «إِلَّا رَمَّضَانَ».

ترجمه: وهیڅ ښځې ته رواندي چې (نفلي) روژه ونیسي، پداسي حال کي چې میړه یې په کور کي وي، مگر دهغه په اجازه، او داحمد او ابو داود په بعضي روایاتو داسي فرمایي: مگر فرضي روژه، (یعني هغه بيله اجازي دمیره نیولای شي).

خو که چیري میړه ورته دنفلي روژې نیولو اجازه وکړي، او یا په کور کي حاضر نه وي، او یا میړه ونلري، نو ورته مستحب ده چې نفلي روژه ونیسي، خصوصاً په هغه ورځو کي چې روژه نیول یې مستحب وي، لکه ددوشنبې، او پنجشنبې ورځ، او دهرې میاشتي نه درې ورځي، او دشوال شپږ ورځي، او دذی الحجې لسمه، او دعرفات ورځ، او دعاشوراء ورځ او ورسره یوه ورځ مخکي او یا وروسته. خو هغې ته نه ښایي چې نفلي روژه ونیسي او پر هغې باندي دفرضي روژي قضایي پاتي وي، نو اول به قضایي روژه نیسي، والله اعلم.

۴- که چیري حائضه ښځه په رمضان کي دورځي په مینځ له حیض نه پاکه شي، نو هغه پاتي ورځ دي روژه ونیسي، او بیا دي دهغه قضایي له هغو ورځو سره راوړي چې دحیض په حالت کي یې خوړلي دي، او دپاکیدلو وروسته دپاتي ورځي نیول دروژې دوخت داحترام په وجه په هغې فرض دي.

اتم فصل

ښځې د حج او عمرې احکام:

دبیت الله شریفې حج هر کال په اسلامي امت فرض کفائي دي، او پر هر هغه مسلمان باندي چي د حج د فرضیت شرطونه پکښي موجود وي، یو ځل په عمر کي حج کول فرض دي، او لډي نه اضافه مستحب او نفلي دي. حج د اسلام دارکانو څخه یو رکن دی، او هغه وښځي ته د جهاد په عوض کي دی، لکه څنگه چي عائشه رضی الله عنها وایي: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»^(۱)، وللبخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلَا تُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِنْ أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: ای رسول الله ایا پر ښځو باندي جهاد شته؟ هغه وفرمایل: هو، پر هغوی باندي داسي جهاد دی چي جنگ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او دبخاري په روایت کي

(۱) احمد، او ابن ماجه په صحیح سند سره روایت کړی دی.

عائشه رضي الله عنها وايي: اي رسول الله، مونږ جهاد دتولو اعمالو نه بهتر گڼو، نو ايا جهاد ونکړو؟ پيغمبر ﷺ وفرمايل: ليکن بهترين جهاد نيك او قبول شوی حج دی.

او په حج کي دښځو لپاره خاص احکام دي، چي له هغې جملې نه دا دي:

۱- دمحرّم موجوديت: دنارينه او ښځي دحج کولو عام شرطونه دا دي: اسلام، عقل، ازادي، بالغيدل، مالي قدرت او توانايي، او دښځي لپاره خاص شرط دمحرّم موجوديت دی چي له هغې سره به وحج ته سفر کوي، او هغه به دښځي ميره وي، او يا هغه څوک چي ابدي نکاح يې ورسره دنسب په وجه حرامه وي، لکه دهغې پلار، زوی، ورور، او يا هغه څوک چي نکاح يې ورسره په يوه مشروع او روا سبب حرامه وي، لکه دهغې رضاعي^(۱) ورور، او يا دمور ميره (پلندن)، او دميره زوی (دښي زوی).

او ددې خبري دليل هغه حديث دي چي ابن عباس عنارضی الله روايت کړی دی وايي چي له پيغمبر ﷺ نه يي

(۱) رضاعي ورور هغه ته وايي چي دواړو ديوي ښځي شوي رودلي وي. (ژباړن)

اوريدلي چي په خطبه كي يي ويل: «لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا
 وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَامَ رَجُلٌ
 فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً وَإِنِّي اكْتَسَبْتُ فِي
 غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَانْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»^(۱).

ترجمه: هيڅ سپړی به له بنځي سره نه يو ځای کيږي، مگر دا
 چي دهغې محرم به موجود وي، او هيڅ بنځه به بيله محرم نه
 (يوازي) سفر نه کوي، نو يو سپړی ودرید او ويي ويل: ای رسول
 الله! زما بنځه دحج په قصد له کور نه وتلې ده، او زه له فلاڼۍ
 غزا (جنگ) لپاره تعين شوی يم، پيغمبر ﷺ (ورته) وويل: لاږ
 شه او له خپلي بنځي سره حج وکړه.

او له ابن عمر رضی الله عنهما نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ
 فرمايلي دي: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»^(۲).

ترجمه: بنځه به ددریو ورځو لپاره سفر نکوي، مگر دا چي
 محرم به ورسره وي. او پدې باره كي ډير حديثونه راغلي چي

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ښځه منع کوي چې حج ته او يا بل ځای ته بيله محرم نه سفر وکړي، ځکه ښځه ضعیفه او کمزورې ده او په سفر کې درنګارنګ تکلیفونو او مشکلاتو سره مخامخ کېږي چې دهغو مخنیوی یوازې نارینه کولای شي، او لدې نه علاوه ښځې ته د فاسقانو لخوا هم تکلیف رسېدلای شي، نو ځکه د محرم موجودیت ضروري دی ترڅو له دې ډول تکلیفونو نه دهغې ساتنه او حفاظت وکړي.

او کوم محرم چې باید د ښځې سره په حج کې ملګری وي، دهغه لپاره شرط دادی چې عاقل، بالغ، او مسلمان وي، ځکه کافر د اطمینان او اعتماد وړ ندی، او که چیرې ښځه په دغه شرایطو سره محرم پیدا نکړي، نو ضرور به بل څوک مکلف کوي چې دهغې لپاره حج وکړي.

۲- که چیرې حج نفلي وي نو دهغه لپاره یې دمیره اجازه شرط ده، ځکه په حج کې دمیره حق بیخایه کېږي، په مغني کې راغلي دي: میره کولای شي ښځه د نفلي حج نه منع کړي، ابن المنذر وايي: ټول هغه علماء چې زه پري علم لرم- پدې خبره متفق دي چې میره کولای شي ښځه د نفلي حج نه منع کړي، او دا ځکه چې دمیره حق پر ښځې فرض دی، نو ورته روا نده چې هغه پداسې کار سره ضایع کړي چې هغه فرض نه وي،

لكه دبادار او مريي په شان^(۱) (يعني لكه څنگه چې مريي ته روا ندي چې دبادار فرضي حق په يو غير فرضي كار سره ضايع كړي).

۳- بنځه كولای شي چې دنارينه لپاره (په نيابت كې) حج او عمره وكړي، شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: بنځي ته په اتفاق دعلماوو روا دي چې دبلي بنځي په عوض (نيابت) كې حج وكړي، لور يې وي او كه بيله هغه نه بل څوك، او همدارنگه دڅلورو امامانو (ابو حنيفه، مالك، شافعي، او احمد) او اكثرو علماوو په نظر بنځي ته روا دي چې دسړي لپاره (په نيابت كې) حج وكړي، لكه څنگه چې پيغمبر ﷺ دختمي دقبيلي ديو بنځي په جواب كې چې ويل يې: يا رسول الله! پر بندگانو باندي دالله ﷻ دحج فريضه زما په پلار هم فرض شوې ده پداسي حال كې چې هغه زور او سپين بيري، نو پيغمبر ﷺ هغې ته امر وكړ چې دخپل پلار په عوض (نيابت) كې حج وكړي، سره لدې چې دنارينه احرام دبنځي تر احرام

(۱) المغني ۳/۲۴۰.

کامل دی ^(۱).

۴- که چیرې ښځې ته پداسې حال کې حیض یا نفاس راشي چې حج ته روانه وي، نو که دا حرام په وخت کې وي، نو دا به دنورو پاکو ښځو په شان احرام تېري، ځکه دا حرام د تېرلو لپاره پاکوالی شرط ندی.

په مغني کې (ابن قدامه) وايي: او لنډه خبره داده چې د ښځو لپاره دنارينه وو په شان دا حرام په وخت کې غسل کول روا دي، ځکه دا هم يو حج دافعالي نه دی، او غسل کول د حائضې او نفاس داره ښځې لپاره زیات د تاکید وړ دی، نظر په هغه حديث چې پدې باره کې راغلی دی، جابر رضي الله عنه وايي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتَ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَفْرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرِمِي» ^(۲).

ترجمه: تر څو چې مونږ وژو الحلیفي ته راغلو، نو له اسماء بنت عمیس نه محمد بن ابو بکر پیدا (تولد) شو، نو پیغمبر ﷺ

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۲۶.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

ته يې سرې واستوه چې پوښتنه ځني وکړې چې څه وکړم؟
 پيغمبر ﷺ ورته وويل: غسل وکړه، او (دويني په ځای کې)
 کومه ټوټه کښيږده، او احرام وټره. او له ابن عباس رضي الله عنهما
 له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چې فرمايي: «الثَّفَسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا
 أَتَيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ
 بِالْبَيْتِ»^(۱).

ترجمه: نفاس داره او حائضه بنځه چې کله وميقات^(۲) ته
 راشي نو دواړه به احرام تړي، او دکعبې دطواف نه بغير به نور
 ټول (دحج او يا عمري) اعمال په ځای کوي. او پيغمبر ﷺ
 وعاشې ته امر وکړ چې دحج دا حرام لپاره غسل وکړي پداسې
 حال کې چې هغه حائضه وه^(۳).

او دحائضې او نفاس داره بنځي دا حرام لپاره په غسل کې
 حکمت دادی چې (د بدن) نظافت او صفایي يې وشي، او بد

(۱) ابو داود روايت کړی ی.

(۲) ميقات هغه معين ځای ته وايي چې هلته احرام تړل کېږي، او له هغه نه
 بايد بېله احرامه څوک تير نشي. (ژباړن)

(۳) المغني ۲۹۳/۳-۲۹۴.

بويي يې لاره شي کوم چي دخلکو ديوځای کيدو په وخت نورو ته دتکليف سبب گرځي، او نجاست يې له مينځه لار شي. او که چيري ورته دا حرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو دا حرام لپاره څه نقصان نلري، او په خپل احرام کي به پاته وي، او دا حرام دممنوعاتو نه به ځان ساتي، او دکعبي طواف به نه کوي ترڅو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکړي، او که دعرفات ورځ راشي او دوی پاکي شوي نه وي او دعمرې احرام يې ترلی وي چي وروسته بيا له هغې سره حج هم وکړي، نو دوی به دعمرې دا حرام برسیره دحج احرام تړي (دحج نیت به کوي) نو پدې سره به ددوی حج دقرآن^(۱) حج وگرځي.

او دليل يې دادی چي عائشې رضي الله عنها دعمرې احرام ترلی وو او حيض يې راغی، نو پیغمبر ﷺ پداسي حال کي ورغلو چي هغې ژړل، پیغمبر ﷺ وویل: «مَا يُنْكِيكَ؟ لَعَلَّكَ نَفْسَتْ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

(۱) دقرآن حج هغه دی په کوم کي چي عمره او حج په یوه احرام او یوه نیت سره وکړي شي. (ژباړن)

افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»^(۱).

ترجمه: ولي ژاړې، شايد چي حيض به دي راغلی وي؟ هغې وويل: هو، پيغمبر ﷺ وفرمايل: داشی الله ﷻ دادم ﷻ په لوبو باندي مقرر کړی دی، نوته ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي نه طواف مه کوه. او د جابر رضي الله عنه په حديث کي چي بخاري او مسلم روايت کړی وايي: او پيغمبر ﷺ عائشې رضي الله عنها ته پداسي حال کي ورغلی چي هغې ژړل، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: «مَا سَأَلْتِ؟»
 قَالَتْ: سَأَلْتِ أَنِّي قَدْ حَضْتُ، وَقَدْ حَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَحْلِلْ وَلَمْ أَطْفِئِ
 بِالْبَيْتِ، وَالنَّاسُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الْآنَ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ
 اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَغْتَسِلِي ثُمَّ أَهْلِي بِالْحَجِّ»، فَفَعَلْتُ وَوَقَفْتُ
 الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَّرَتْ طَافَتْ بِالْكَعْبَةِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ
 قَالَ: «قَدْ حَلَلْتِ مِنْ حَجِّكَ وَعُمُرْتِكِ جَمِيعًا».

ترجمه: تاته څه پيښ شوي؟ هغې وويل: زما حيض راغی، او ټولو خلکو ځانونه حلال کړي دي (د عمري احرامونه يي

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

خلاص كړي دي)، او ما لاخان ندى حلال كړى، او نه مي دكعبې طواف كړى دى، او خلك اوس حج ته روان دي، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شى الله ﷻ دادم ﷺ په لونیو مقرر كړى دى، نو ته غسل وكړه، او بيا احرام وتره، نو هغې احرام وترې، او ټول افعال يې په ځاى كړل، تر څو چي پاكه شوه نو بيا يې دكعبې طواف وكړ او دصفا ومروا سعي يې وكړه، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: (اوس نو له حج او عمرې دواړو څخه حلاله شوې (ووتلې).

علامه ابن القيم وايي: صحيح او صريح احاديث پدي دلالت كوي چي عائشه رضی الله عنها اول د عمرې احرام ترلى وو او بيا چي كله يې حيض راغى نو پيغمبر ﷺ ورته امر وكړ چي دحج احرام وترې، نو پدې سره يې حج دقرآن حج وگرځيد، نو ځكه خو پيغمبر ﷺ ورته وويل: «يَكْفِيكَ طَوَافُكَ بِالْبَيْتِ وَيِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ لِحَجِّكَ وَعُمْرَتِكَ»^(۱).

ترجمه: دكعبې (يو) طواف او دصفا او مروا (يوه) سعي ستا دحج او عمرې (دواړو) لپاره تاته كفايت كوي.

(۱) تهذيب السنن ۲/۳۰۳.

۵- کوم کارونه چې ښځه یې باید د احرام تر لور په وخت کې وکړي: ښځه باید دنارینه په شان د احرام په وخت کې غسل وکړي، او دنوکونو په اخیستلو، او وینستانو لري کولو او بد بویي ورکولو (خوشبویي وهلو) سره ځان پاک کړي، ترڅو بیا د احرام په حال کې دې شيانو ته ضرورت پیدا نکړي، ځکه چې هغه وخت بیا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چیرې دغو شيانو ته ضرورت نه وو نو کول یې حتمي ندي، او نه هغه د احرام د خصوصیاتو څخه دي، او پروا نلري چې پداسې عطرونو سره ځان خوشبویه کړي چې تیز بوی ونلري، لکه عائشه رضی الله عنها چې وایي: **كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَكَّةَ فَضَمُّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكِّ الْمَطْيَبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ فَإِذَا عَرِقَتْ إِحْدَانَا سَأَلَ عَلِيٌّ وَجْهَهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَا يَنْهَانَا** ^(۱).

ترجمه: مونږ به د پیغمبر ﷺ سره (ومکې) ته تللو او د احرام تر لور په وخت کې به مو په خپلو تنديو (وچولۍ) باندي مشک وهل، نو کله چې به له مونږ نه دیوې (بدن) خولې شو نو مشک به یې پر مخ راتوی شول، او هغه به پیغمبر ﷺ لیدل خو له هغه

(۱) ابو داود روایت کړی دی.

څخه یې نه منع کولو.

شوکانې وايي: د پیغمبر ﷺ سکوت ددې کار په جواز او روا والي دلالت کوي، ځکه چې هغه دیو ناروا او باطل کار باندې چپ نه پاتې کیږي^(۱).

۶- دا حرام د نیت سره به هغه څادري (بوقره) او نقاب لیري کړي چې اغوستي یې وي، او بوقره او نقاب هغه دي چې مخ پټوي او په هغه کښي دسترگو لپاره سوري وي چې ښځه له هغه نه گوري، دلیل یې دبخاري دا حدیث دی: «لا تتقب المحرمة»، یعنی: احرام تړونکې ښځه به نقاب نه اچوي، او څادري خو له نقاب نه هم زیاته ده. او همدارنگه به دستکلي (دستکشي) هم لیري کوي که یې مخکي له احرام نه اغوستي وي، او دستکشي هر هغه شي ته وايي چې د لاسونو د پټولو لپاره په لاسونو اغوستل کیږي. او کله چې ښځه د بیګانه نارینه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بیله نقابه او څادري نه په کوم بل شي لکه پورنی او یا جامې سره پټوي، او همدارنگه له بیګانه نارینه وو نه به خپل لاسونه بیله دستکلو نه په بل شي

(۱) نیل الاوطار ۱۳/۵.

لکه خپله جامې سره پټوي، ځکه دښځې مخ او لاسونه عورت گڼل کېږي، چې له بیګانه نارینه وو نه یې پټول فرض دي، که دا حرام په حالت کې او یا په بل حالت کې.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وايي: ښځه ټوله عورت ده، نو ځکه ورته روا دي چې دځان دپټولو لپاره جامې واغوندي، او دکجاوې له سیوري نه استفاده وکړي، خو پیغمبر ﷺ ښځه له نقاب او دستکلو اچولو نه منع کړي ده، او دستکلي هغه پوښونو ته وايي چې لاسونو ته اغوستل کېږي، او که ښځه خپل مخ پداسې جامه سره پټ کړي چې له مخ سره نه نښلي، نو دا په اتفاق (دعلماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نښلیده نو صحیح داده چې دا هم روا ده، او ښځه مکلفه نده چې په لرګي یا لاس او یا بل شي سره جامه له خپل مخ نه لیري کړي (ترڅو له مخ سره یې ونه نښلي)، ځکه پیغمبر ﷺ دښځې مخ او لاسونه یو شانتي گڼلي دي، او دواړه دنارینه دبدن په شان دي نه دهغه دسر په شان، او دپیغمبر ﷺ ښځو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چې دهغه لیري والي په نظر کې ونیسي، او له علماوو نه هیڅ یوه له پیغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چې هغه فرمایلي دي: «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا».

ترجمه: دبنځي احرام دهغې په مخ کي دى، بلکه دا دسلفو^(۱) دبعضي علماوو قول دى.

علامه ابن القيم وايي: له پيغمبر ﷺ نه يوه کلمه هم په احرام کي دبنځي دمخ دلخولو په فرضيت کي نده راغلي، او يوازي له نقاب نه منع راغلي ده.. او بيا وايي: له اسماء رضی الله عنها نه روايت دي چي هغي به دا احرام په حال کي خپل مخ پتياوه، او عائشه رضی الله عنها وايي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمْرُونُ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَادَوْا بِنَا سَدَلْتُ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ^(۲).

ترجمه: سواره خلگک به زمونږ له خوا نه تيريدل پداسي حال کي چي مونږ به دپيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، نو کله چي به زمونږ سره مخامخ او نژدي شول نو زمونږ نه هري يوې به خپل خادر (پورنى) دسر لخوا نه پر خپل مخ باندي را خوړند کړ، او چي کله به له مونږ نه تير شول نو بيا به مو مخ لوڅ کړ.

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعينو، تبع تابعينو او نور داسلام داوول عصر

امامانو او سترو علماوو ته ويل کيږي. (ژباړن)

(۲) ابو داود روايت کړى دى.

نو ای مسلمانې احرام تړونکې خوري پوه شه چې تا ته دمخ او لاسونو پټولو اجازه نشته په هغه څه سره چې خاص دهغه لپاره جوړ (گنډل) شوي وي، لکه نقاب او دستکلی (دستکشي)، او په تا باندي فرض دي چې له بیگانه (نا محرمه) نارینه وو نه خپل مخ او لاسونه په خپل پورني، یا جامي، او یا بل شي سره پټ کړې، او دداسي شي لکه لرگی، پټکی او یا بل څه استعمالول چې پورنی له مخ نه لیري کړي ترڅو ورسره ونه ښکلي، دا کوم شرعي اصل نلري.

۷- وښځي ته روا دي چې داحرام په حال کي دخپلي خوښي سره هر نوع کالي واغوندي، چې زینت او ښکلا پکښي نه وي، او دنارینه وو دکالیو سره مشابهت ونلري، او نه داسي تنگ وي چې د بدن اندامونه وښيي، او نه داسي نازک وي چې بدن نه پټوي، او نه داسي لنډ وي چې پښي او لاسونه یې ترینه راووځي، بلکه ازاد پلن او ډبل کالي به وي.

ابن المنذر وايي: علماء پدي باندي اتفاق لري چې داحرام لرونکي ښځي لپاره دقميص، پرتوگ، خادر، او موزې اچول روا دي ^(۱).

(۱) المغني ۳/۳۲۸.

او بنځې ته ضروري نده چې کوم معین او خاص رنگ - مثلاً زرغون رنگ- کالي واغوندي، بلکه هغه رنگونه به اختیاري کوم چې معمولاً بنځې اغوندي لکه سور، زرغون، او تور، او کولای شي چې یو رنگ جامي په بل رنگ جامو سره بدلي کړي.

۸- او بنځې ته سنت دي چې د احرام نه وروسته په دومره ټیټ اواز سره لبيک ووايي چې یوازي يې خپله واورې. ابن عبد البر وايي: علماء اتفاق (اجماع) لري د بنځې لپاره سنت طریقه داده چې خپل اواز پورته نکړي، یوازي به يې خپل ځان ته اوروي، او دفتنې دډار او ویري په وجه ورته اواز پورته کول مکروه دي، نو ځکه خو ورته اذان کول او اقامت ویل رواندي، او په لمانځه کې به (دسهوي په صورت کې و امام ته) دفتح ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه ټکوي (پړقکوي)، او (دنارینه وو په شان به) تسبیح نه وایي^(۱).

۹- په بنځې باندي په طواف کې پوره ستر کول او ځان پټول فرض دي، او دا چې اواز به نه پورته کوي، او سترگي به

(۱) المغني ۲/۳۳۰-۳۳۱.

له حرامو کتلو څخه) ساتي، او دنارینه وو سره به ډکې نه وهي
يعني گڼه به نه جوړوي، خصوصاً دحجر اسود او رکن يمانې په
حصه کې، او دکعبې څخه ليري دمطاف^(۱) په اخيري حصه کې
له نارینه څخه گوښه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه
طواف نه چې دنارینه وو په ازدحام کې يې وکعبې ته نژدې
وکړي، ځکه له نارینه وو سره څنگ او ډکې وهل (يعني گڼه
جوړول) حرام دي، پدې چې هغه دفتني سبب گرځي، او وکعبې
ته نژدې والی او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت
کې سنت دي، نو دست لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه
پداسې حالت کې هغه دښځې په حق کې سنت ندي، او هغې ته
سنت طريقه داده چې کله ورته مخامخ شي يوازي اشاره ورته
وکړي.

امام نووي وايي: زمونږ علماء وايي: وښځو ته دحجر اسود
مچول مستحب ندي، او حتی مسه کول (لاس وروړل) هم ورته
مستحب ندي، مگر په هغه حالت کې چې مطاف (دطواف
ځای) دشپې لخوا او يا بل وخت کې خالي وي، ځکه پدې کې

(۱) مطاف: دکعبې شاوخوا هغه منطقي ته وايي چې خلک پکښې طواف
کوي. (زبان)

دښخو او دنورو خلکو لپاره تکلیف دی^(۱).

او په مغني کې وايي: وښخي ته په شپه کې طواف کول مستحب دي، ځکه په هغه کې دښخي سترزيات وي، او ازدحام هم کم وي، نو کولای شي چې وکعبې ته نژدې شي او حجر اسود مسه کړي^(۲).

۱۰- په مغني کې وايي: دښخو طواف او دهغوی (دصفا او مروا) سعي ټولنه (دعادي) تگ په شکل ده، ابن المنذر وايي: دعلماوو پدې اتفاق دی چې په ښخو باندي دکعبې په طواف (په اولو دريو دورو) او صفا ومروا کې منډه وهل (رَمَل) نشته، او نه پري اوږه لوڅول (اضطباع) شته، ځکه له هغه نه مقصد دطاقت او قوت ښکاره کول دي، او دا دښخو په حق کې نشته، ځکه دهغوی لپاره ستر پکار دی، او په منډه وهلو ډو اوږو لوڅولو کې دبدن لوڅيدل دي^(۳).

۱۱- دحج هغه اعمال چې بايد حائضه ښځه يې وکړي، او

(۱) المجموع ۳۷/۸.

(۲) المغني ۳۳۱/۳.

(۳) المغني ۳۹۴/۳.

هغه چې باید ویي نکړي تر څو پاکه شي: حائضه ښځه د حج اعمال ټول تر سره کولای شي، لکه احرام تړل، په عرفات ودریدل، مزدلفي ته تلل، د جمر و ویشتل، خو د کعبې طواف به نکوي تر څو چې پاکه شي، ځکه عائشه رضی الله عنها چې کله یې حیض راغی نو پیغمبر ﷺ ورته وفرمایل: «أَفْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»^(۱).

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چې یو حاجي یې کوي، خو د کعبې طواف مه کوه، تر څو چې پاکه شي. او د مسلم په روایت کې داسې راغلي دي: «فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَغْتَسِلِي».

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چې یو حاجي یې کوي، خو د کعبې طواف مه کوه، تر څو چې غسل وکړي. شوکاني وایي: پدې حدیث کې د حائض ښځې لپاره د طواف کولو څخه ښکاره منع راغلي ده تر څو چې وینه یې بنده شي او غسل وکړي، او منع (او نهی) د فساد او باطلیدو

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

تقاضا کوي، نو دحائضي ښځې طواف کول باطل دي، او دا
داکثره علماوو قول (نظر) دی^(۱).

او دصفا ومروا په مینځ کې به سعی هم نکوي، ځکه سعی
دطواف څخه وروسته وي، او پیغمبر ﷺ هیشکله مخکې له
طواف نه سعی نده کړې.

امام نووي وايي: فرعي مسأله: که څوک له طواف نه
مخکې سعی وکړي نو زمونږ په نزد یې سعی نه صحیح کیږي،
او دا داکثرو علماوو قول دی، او مخکې مو وویل چې ماوردي
پدې مسأله کې دعلماوو اجماع نقل کړېده، او دا دمالک او ابو
حنيفه او احمد مذهب هم دی، او ابن المنذر له عطاء او داهل
حدیث له بعضي علماوو نه نقل کړې دي چې نومړي سعی
صحت لري، دا قول زمونږ علماوو له عطاء او داود نه نقل کړی
دی.

زمونږ دلیل دادی: چې پیغمبر ﷺ دطواف نه وروسته
سعی وکړه، او ویې فرمایل: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكُكُمْ».

(۱) نیل الاوطار ۴۹/۵.

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسك لمانه واخلي (لما نه يي زده كړی)، او داېن شريك رضي الله عنه حديث چي وايي: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَاجًّا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمَنْ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطُوفَ، أَوْ قَدَمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخْرْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُولُ: «لَا حَرَجَ، لَا حَرَجَ إِلَّا عَلَى رَجُلٍ اقْتَرَضَ عِرْضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلِكَ الَّذِي هَلَكَ وَحَرَجٌ»^(۱).

ترجمه: زه دپيغمبر ﷺ سره مي دحج لپاره سفر وكړی، نو خلك ورته راتلل، چا به ويل: اي رسول الله له طواف نه مخكي مي دصفا ومروا سعي وكړه، او يا مي څه شي وروسته وكړی، او يا مي مخكي وكړی، نو پيغمبر ﷺ به ويل: چي هيڅ پروا (گناه) نشته، مگر په هغه چا باندي چي ديو مسلمان حق (او يا دهغه عزت) يي په ظلم سره واخيست (او پايماله يي كړي)، نو همدا شخص هلاك شو او په گناه كي ولويدی. نو پدې حديث كي ددي خبري چي وايي: له طواف نه مخكي مي سعي وكړه،

(۱) ابو داود پداسي سند سره روايت كړی چي دسند راويان يي ټول دبخاري او مسلم له راويانو نه دي ما سوا داسامه بن شريك څخه.

معنی داده چې د طواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکې مې سعی وکړه، او خطابي هم د حدیث همداسې معنی کړیده^(۱).

زمونږ استاذ شیخ محمد الامین الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسیر کې وايي: پوه شه چې اکثر علماء پدې نظر دي چې سعی یوازي له طواف نه وروسته صحیح کېږي، نو که له طواف نه مخکې سعی وکړي دا کثره علماوو په نظر صحیح نده، چې له هغه جملې څلور امامان هم دي، او ماوردي او نورو پدې باره کې د علماوو اجماع نقل کړي ده، او بیا یې دنووي مخکینی قول او دهغه لخوا دابن شریک د حدیث جواب یې ذکر کړ، او بیا وايي: نو هغه دا خبره: چې مخکې له طواف نه (مې سعی وکړه) یعنی: مخکې له فرضي طواف نه چې رکن دی، او دا ددې نفي نکوي چې سعی به یې د طواف قدوم^(۲) نه وروسته

(۱) المجموع ۸/۸۲.

(۲) طواف قدوم: هغه طواف دی چې دعمرې او یا د حج د ټولو اعمالو نه مخکې کېږي. (ژباړن)

کړي وي کوم چي رکن ندی^(۱).

په مغني کي وايي: سعي دطواف تابع ده، او له هغه نه مخکي طواف کولو نه بغير صحيح نده، نو که له طواف نه مخکي يي سعي وکړه نه صحيح کيږي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طواف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روايت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکړه، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، ځکه له پيغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهی په صورت دتقديم او تاخير پوښتنه وشوه، نو فرمايل به يي: چي «لا حرج» يعني څه پروا او گناه نشته.

او داوول قول دليل دادی چي پيغمبر ﷺ له طواف نه وروسته سعي کړي ده، او بيا يي فرمايلي دي: «لَتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسک او اعمال واخلي او زده يي کړی^(۲).

(۱) اضواء البيان ۲۵۲/۵.

(۲) المغني ۲۴۰/۵.

نو له مخکي خبرو نه دا معلومه شوه چې په کوم حديث چې داول قول خاوندان استدلال کوي او وايي چې سعي له طواف نه مخکي روا ده، نومړي حديث پدي خبره دلالت نکوي، ځکه حديث دوه احتمال له لري: يا خو حديث دهغو کسانو په باره کي دی چې د فرضي طواف نه مخکي سعي وکړي، خو له هغه نه مخکي يي د طواف قدوم لپاره سعي کړي وي، نو سعي يي له طواف نه وروسته راغله (نه مخکي)، او يا دهغه کسانو په باره کي دی چې په هيره او ناپوهي سره بيله قصده (له طواف نه مخکي سعي وکړي).

او ما پدي مساله کي پدي وجه اوږد بحث وکړ، چې اوس داسي کسان پيدا شويدې چې د طواف نه مخکي مطلقاً سعي کول روا بولي او پدي سره فتوا ورکوي، والله المستعان.

پاڼلرنه:

که بنځي ته له طواف نه وروسته حيض راشي، نو پدي حالت کي به سعي کوي، ځکه د سعي لپاره پاکوالي او اودس شرط ندی، په مغني کي وايي: اکثره علماء دا نظر لري چې د صفا او مروا د سعي لپاره اودس شرط ندی، او لډي جملي نه

عطاء، مالك، شافعي، ابو ثور، او احناف دي.. او بيا وايي: ابو داود وايي: ما له احمد نه اوريدلي دي چي ويل يي: كله چي بنځه دكعبي طواف وكړي، او بيا حيض ورته راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وكړي، بيا دي مني ته ولاړه شي، او له عائشي او ام سلمه رضي الله عنهما نه روايت دي چي دوي دوو ويلي دي: كله چي بنځه دكعبي طواف او دوه ركعته لمونځ وكړي، او بيا يي حيض راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وكړي، دا خبره اثرم روايت كړيده ^(۱).

۱۲- وبنځو ته له مزدلفي نه دضعيفه او كمزوره حاجيانو سره يو ځاي دسپوږمۍ دلويدو نه وروسته راوتل، او مني ته په ررسيدو سره لوی شيطان ويشتل روا دي، تر څو په ازدحام (گڼه گونه) كې گير نشي.

موفق ابن قدامه په مغني كې وايي: څه باك نشته چي ضعيفه حاجيان او بنځي مخكې له مزدلفي نه ووځي، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضي الله عنها له هغو كسانو نه وو

(۱) المغني ۲۴۶/۵.

چې خپل دكور كمزوري به يې مخكې ومنی ته استول، او دا دعطاء، ثوري، شافعي، ابو ثور، او احنافو قول دی، او زمونږ له معلومات سره څوك ددې خبرې مخالف نشته، او پدې كې دهغوی لپاره اسانتيا او دازدحام دتكليف نه خلاصون، او دپيغمبر ﷺ سنت متابعت دی^(۱).

امام شوکاني وايي: دلائل پدې دلالت کوي چې دشيطانانو ويشتلو وخت دهغه چا لپاره چې رخصت^(۲) ورته نه وي دلمر ختلو نه وروسته دی، او دچا لپاره چې رخصت او اجازه شوي وي لکه بنخي او ضعيفه او كمزوري حاجيان، نو هغوی ته دلمر ختلو نه مخکې روا دی^(۳).

امام نووي وايي: شافعي او دمذهب علماء وايي: دبنخو او نورو ضعيفه حاجيانو لپاره سنت طريقه داده چې له مزدلفې نه

(۱) المغني ۲۸۶/۵.

(۲) رخصت دې ته وايي چې شريعت دتكليف او عذر په وجه په حكم كې اسانتيا راولي، لكه د بنخو او ضعيفو كسانو لپاره د مزدلفې څخه په نيمه شپه كې راوتل او شيطانان ويشتل. (ژباړن)

(۳) نيل الاوطار ۷۰/۵.

ومنی ته دنیمې شپې نه وروسته او له سهار نه مخکې لار شي،
 تر څو دخلکو دبیر وبار (گڼې) نه مخکې لوی شیطان وولي^(۱)،
 او بیا یې پدې باره کي راغلي احادیث ذکر کړل.

۱۳- بنځه به د حج او عمري د احرام نه دوتلو لپاره به دخپل
 سر وینسته دگوتو دسرو په اندازه لنډوي، او دسر خریل (کلول)
 ورته رواندي، او دگوتو سرونه دگوتي دلوړ (اوچت) بند نه
 پورته حصه ده.

په مغني کي وايي: دبنځي لپاره شرعي طريقه دوينستانو
 لنډول دي، نه خریل، او پدې کي دعلماوو اختلاف نشته، ابن
 المنذر وايي: علماوو پدې اتفاق کړی دی، او دا ځکه چي خریل
 دبنځي په حق کي مُثله^(۲) گڼل کيږي، له ابن عباس نه روايت
 دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، اِنَّمَا عَلَى

(۱) المجموع ۱۲۵/۸.

(۲) مُثله: دي ته وايي چي دچا يو اندام پري کړي شي، لکه غوړ، پوزه، او لاس. (ژباړن)

النِّسَاءِ التَّقْصِيرُ»^(۱).

ترجمه: پر ښځو باندي (دوینستو) خریل نشته، پر ښځو باندي یوازي (دوینستو) لنډول دي.

علي رضي الله عنه وايي: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تَخْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا^(۲).

ترجمه: پیغمبر ﷺ ښځه دخپل سر خریلو (کلولو) نه منع کړیده. او احمد به ویل: ښځه دهري کوشی نه دگوتي دسرونو په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابو ثور قول (نظر) دی. ابو داود وايي: له احمد نه مي اوریدلي چي پوښتنه ځني وشوه چي آیا ښځه به ټول سر نه گموي؟ (يعني له ټولو نه به دگوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ویل یي: هو، ویښته به دسر مخي ته راټول کړي، او بیا به دوینستو دسرونو نه دگوتو دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به یي^(۳).

(۱) ابو داود روایت کړی دی.

(۲) ترمذي روایت کړی دی.

(۳) المغني ۳۱۰/۵.

امام نووي وايي: علماء پدې خبره متفق دي چې ښځه دسر په خريلو سره مکلفه نده، بلکه دهغي لپاره يوازي دسر ويښته لنډول دي... ځکه (خريل) دهغي په حق کي بدعت دی او په هغه کي مثله هم ده^(۱).

۱۴- حائضه ښځه چي کله اخيرنی شيطان وولي او ويښته لنډ کړي، نو له احرام نه وځي (حلالپرې)، او کوم شيان چي دا احرام په وخت کي پرې حرام وو، هغه ورته روا کيږي، خو ميره ته لاندۀ روا، نو هغه به له ځان سره ديو ځای کيدلو ته نه پرېږدي، تر څو چي فرضي طواف وکړي، او که په دغه حالت کي جماع او يوځايوالی ورسره وکړي نو فديه پرې لزميږي، او هغه يو پسه په مکه کي حلالول او دحرم په مسکينانو به يي تقسيموي، ځکه دا کار داول حلالوالي^(۲) نه وروسته شوی دی.

(۱) المجموع ۸/۱۵۰-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالی هغه دی چي د فرضي طواف نه مخکي ځان له احرام نه وباسي، او دوهم او اخيرنی حلالوالی هغه وخت وي چي فرضي طواف وکړي، او ټول مناسک او اعمال يي پوره شي. (زيارن)

۱۵- که ښځې ته د فرضي طواف نه وروسته حیض راشي، نو په هغې باندې درخصت طواف^(۱) نشته، او کولای شي چې هر وخت وغواړي سفر وکړي، عائشه رضي الله عنها وايي: حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حَيٍّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسْتُنَا هِيَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الْإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلْتَنْفِرْ إِذَنْ»^(۲).

ترجمه: صفیه د حیی لور ورسته لږې چې فرضي طواف یې وکړ حیض یې راغی، نو دا خبره مې وپيغمبر ﷺ ته وکړه، نو وېي فرمایل: آیا هغه مونږ له سفر کولو نه راگرځوي؟ ورته ومې ویل: ای رسول الله هغې فرضي طواف کړې دی، او بیا یې د طواف نه وروسته حیض راغلی دی، نو وېي فرمایل: نو بیا خو دي سفر وکړي.

(۱) طواف وداع هغه طواف چې دمکې څخه دوتولو نه مخکې کېږي، او بیا وحرم ته نه راځي، او هغه ته (طواف وداع) هم وايي. (ژباړن)
(۲) بخاري او مسلم روایت کړې دی.

له ابن عباس روایت دی وایي: واخلکو (حاجیانو) ته امر شوی چي اخیرنی کار به یې دکعبې طواف وي، خو له حایضې ښځې نه دا کار تخفیف شوی دی (یعني په هغه مکلفه نده) ^(۱)، او همدارنگه وایي: پیغمبر ﷺ حایضې ښځې ته دا اجازه کړې ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووځي، که یې فرضي طواف کړي وي ^(۲).

امام نووي وایي: ابن المنذر ویلي دي: او اکثره علماء په همدې نظر دي، لکه: مالک، اوزاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنیفه او نور ^(۳).

په مغني کي وایي: دا دښارونو ^(۴) ډاکتره علماوو نظر دی. او وایي: او دنفاس داره ښځې حکم دحایضې په شان دی، ځکه

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

(۲) احمد روایت کړی دی.

(۳) المجموع ۲۸۱/۸.

(۴) دښارونو نه مراد: مکه، مدینه، کوفه، بصره، او بغداد دي. (ژباړن)

دنفاس او حيض احكام په فرضياتو او مُسقطاتو^(۱) كې يوشان دى.^(۲)

۱۶- بنځي ته له مَحْرَم سره دمسجد نبوي زيارت دلمونځ او دوعا كولو لپاره مستحب دى، خو دپيغمبر ﷺ دقبر زيارت ورته روا ندى، ځكه دا دقبرونو له زيارت نه منع شويده.

شيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ رحمت الله عليه دسعودي عربستان مفتي وايي: او صحيح خبره داده چې بنځه دپيغمبر ﷺ له زيارت نه منع ده، له دوو وجهو نه:

اول: عام دلائل (پدي باره كي)، او منع چي كله عامه وي نو هيچا ته يي تخصيص كول بيله دليل نه روا ندي، او (دمنعي) علت (دكوم له وجهي نه چي بنځه له دقبرونو دزيارت نه منع شويده) پدي مساله كي موجود دى...^(۳)

(۱) مُسقطات هغه شيانو او اسبابو ته وايي چي كوم شرعي حكم ساقط كړي. (ژباړن)

(۲) المغني ۴۶۱/۳.

(۳) مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ ۲۳۹/۳.

شيخ عبد العزيز بن باز رحمت الله عليه د پيغمبر ﷺ د زيارت كولو په باره كې دهغه چا لپاره چې د مسجد نبوي زيارت وكړي وايي: او دا زيارت يوازي دنارينه وو لپاره روا دى، او د ښځو لپاره دهېڅ قبر زيارت روا ندى، لكه څنگه چې د پيغمبر ﷺ نه راغلي دي چې هغه په هغه ښځو لعنت ويلي دي چې د قبرونو زيارت كوي، او په هغو كسانو چې په قبرونو باندي مسجدونه جوړوي، او څراغونو او شمعونو پكښې بلكوي. اما مديني منوري ته پدې قصد تلل چې په مسجد نبوي كې لمونځ او دوعا او نور طاعتونه چې په نورو مسجدونو كې روا دي- وكړي، نو دا د ټولو لپاره روا دي^(۱).

(۱) التحقيق والايضاح لكثير من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء

نعم فعل

مشترک ژوند او نکاح بعد ختمولو مربوط احکام

الله ﷻ فرمائي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [د الروم سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: او دالله ﷻ (د قدرت) له نښو (څخه دادي) چي تاسو ته يي ستاسو له جنس نه ښځي پيدا کړي، تر څو له هغوی سره آرام پيدا کړي، او ستاسو په مينځ کي يي مينه او مهرباني پيدا کړيده، بيشکه پدي کي (دالله د قدرت) نښي دي دهغه کسانو لپاره چي (دالله په مخلوقاتو) کي فکر کوي.

او فرمائي: ﴿وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [د النور سورت: ۳۲ آيت].

ترجمه: او واده (نکاح) کړي بي خاونده ښځي او بي ښځو سړي، او نيك خويه مريان او مينځي خپل، که (هغوی) فقيران

وي نو الله به له خپل فضل نه هغوی غنيان کړي، او الله دلوی فضل خاوند او ډير پوه دی.

امام ابن کثیر رحمت الله عليه وايي: دا په واده کولو سره امر دی، او بعضي علماء هغه په هر هغه چا چي قدرت يې لري فرض گڼي، او پدې حديث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روايت کړی دی.

ترجمه: ای ځوانانو څوک چي له تاسو نه دجماع کولو توان (او دهغه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دي وکړي، ځکه هغه سترگي (له حرامو نه) پټوي، او (دانسان) فرج او شرمگاه (له حرامو نه ساتي، او څوک چي توان ونلري، نوروزه دي ونيسي، ځکه هغه دده لپاره (له حرامو نه) دساتني وسيله ده.

او بيا يې دا خبره وکړه چي واده دغني کيدلو سبب دی، ځکه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾، او دابو بکر الصديق ؓ دا وينا يې ذکر کړه چي وايي: دالله دامر اطاعت وکړی چي تاسو ته يې په نکاح کولو امر کړی، تر څو هغه خپله وعده تاسو ته پر ځای کړي، او غنيان به مو کړي،

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

ابن مسعود وايي: غني او ثروت په نکاح کي ولټوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾، ابن جرير روايت کړي، او بغوي هم له عمر رضي الله عنه نه همداسي روايت کړي دی ^(۱).

شيخ الاسلام ابن تيمه وايي: الله ﷻ مومنانو ته نکاح کول او طلاق ورکول، او د طلاق شوي بنخي سره دوباره نکاح کول روا کړيدي وروسته لږي نه چي بل ميړه يي کړي وي، او نصرانيانو ^(۲) په يو بل باندي نکاح کول حرام کړيدي، او چا چي يي نکاح روا کړي، نو طلاق يي ورته نډی روا کړي، او يهودو ^(۳) طلاق روا کړي، خو هغه طلاق شوي بنخه چي له بل ميړه سره يي نکاح کړي وي، نو دهغه نکاح کول داوول ميړه لپاره روا نه بولي، او په نصرانيانو کي طلاق نشته، او يهودو

(۱) تفسير ابن کثير ۵/۹۴-۹۵، د دار الاندلس چاپ.

(۲) نصرانيان د عيسى عليه السلام د دين پيروانو ته ويل کيږي. (ژباړن)

(۳) يهود د موسى عليه السلام د دين پيروانو ته ويل کيږي. (ژباړن)

کې که ښځه له طلاق نه وروسته بل میړه وکړي، نو بیا داوول میړه لپاره رجوع کول او دوباره دهغې په نکاح کول روا نه بولي، او الله ﷻ مومنانو ته پورتنسي دواړه کارونه روا کړيدي^(۱).

امام ابن القیم رحمت الله علیه دجماع دفوائدو په باره کې چې دنکاح دمقصدونو نه یو مقصد دی داسې وايي: ځکه جماع په اصل کې ددریو اصلي مقصدونو لپاره ده:

اول: دنسل ساتل، او دانساني اصل ساتل ترڅو هغه عدد پوره شي کوم چې الله ﷻ یې پدې دنیا پیدا کیدل غواړي. دویم: دهغه اوبو ویستل کوم چې دننه پاتې کیدل یې ټول بدن ته زیان رسوي.

دریم: شهوت پوره کول، او لذت اخیستل، او (دنکاح) دنعمت په خوند پوهیدل.

نوپه واده کې ډیرې لویې گټې شته چې له ټولو نه زیاتي مهمې گټې دادي:

په هغه کې له زنا څخه لیرې والی، او دحرامو څخه دسترگو ساتل دي.

(۱) مجموع الفتاوی ۹۰/۳۲.

داولاد پیدا کیدل، او دنسب ساتل.
دمیره او ښځې په مینځ کې سکون او روحي ارامي مینځ
ته راتلل.

دمیره او ښځې تر مینځ تعاون او همکارۍ دصالح او
نیکی کورنۍ جوړول، کومه چې داسلامي ټولني په جوړښت
کې یوه مهمه خښته ده.

دمیره لخوا نه دښځې سرپرستي او حفاظت، او دښځې
لخوا دکور کارونه کول، او په ژوند دخپلي وظيفي په صحيح او
طبيعي ډول پر ځای کول، نه هغسي چې دښځې او ټولني
دښمنان وايي چې ښځه دکور نه بهر کار کې دسړي سره یو
شاتني شریکه ده، نو ځکه خويي ښځه له کور نه وويستله، او
له خپلي اصلي او طبيعي وظيفي نه يي محرومه کړه، او دهغي
کار يي بل چا ته وسپاره، چې پدې ډول دکورنۍ نظم گډوډ
شي، او دمیره او ښځې په مینځ کې دغلط فهمي او مشکلاتو
درامینځ ته کیدلو سبب وگرځي، چې دهغه په وجه په اکثره
وختونو کې دوی په خپلو کې سره جلا شوي او بیل شوي، او یا
خو دمشکلاتو او مصیبتونو او جنجالونو سره یو ځای پاته دي.

زمونږ استاذ محمد امین الشنقيطي وايي: پوه شه -الله
دي ما او تا ته دهغه څه توفیق راکړي چې هغه يي خوبوي او

پري راضي دى- چي دا د كفارو غلط او شوم نظر او احساس، عقل، اسماني وحى، او دالهي شريعت مخالف فكر چي وايي بنځه او نر په ټولو احكامو او ډگرونو كې سره برابر دي، چي پدي نظر كې دومره فساد او دټولني دنظم خرابوالى او گډوډ كيدل دي چي له هېچا نه پټ ندي، مگر هغه چا نه چي دبصيرت سترگي يې الله ږندي كړي وي، او دا ځكه چي الله ﷻ بنځي ته خاص خوږونه او صفتونه وركړي چي په هغه سره كولاي شي دټولني دجوړولو په بيلابيلو اړخونو كې داسي برخه واخلي چي هغه دنورو لپاره نه بنايي، لكه د ماشوم په گيډه كيدل، لنډيدل، ماشوم ته شوي وركول، داو لادونو تربيه كول، دكور خدمت كول، او دكور كارونه لكه پخلى، اوږه ميشتول، جارو كول، او داسي نور، او دبشري ټولني لپاره دداسي خدمتونو كول په كور كې دننه او دخپل پټ، عزت، شرف، اخلاقو او انساني ارزښتونو په ساتلو سره دنارينه دهغه خدمتونو نه كم ندي كوم چي يې له كور نه بهر سرته رسوي. نو ددي جاهلانو او پست مشريه كافرانو او ددوى دپيروانو دا گمان غلط دى چي وايي: بنځه دنارينه په شان دكور نه بهر دكار كولو حق لري، سره لدې چي ټولو ته معلومه ده- چي بنځه دحمل (چي ماشوم يې په گيډه كې وي)، او ماشوم ته

دشودو ورکولو او نفاس په وخت کې نشي کولای داسې کار وکړي چې معمولي تکلیف پکښې کې وي، نو که چیرې دا او میره یې له کور نه ووځي، نو دکور کارونه لکه دوړو ماشومانو ساتل، او دتې ماشوم ته شودي ورکول، دنارینه لپاره چې کله له کار نه راشي دخوراک څښاک برابرول، دا ټول کارونه به ضایع او په ځای پاتې شي، او که چیرې ددې کارونو لپاره یو کس په مزدوري راوستل شي نو دا کس به پدې کور کې دهماغه ښځې په شان (دبهر له کار نه) بیکاره پاتې شي له کوم نه چې دکور ښځه تښتیدلې وه، نو نتیجه به هماغه اولنۍ خبره وي، سربیره پر دې چې دښځې په وتلو او کار کولو کې ددین او اخلاقو او عزت بریادیده هم دي^(۱).

نوای مسلمانې خوري له الله نه وویرېږه او په دغه مغرضانه او چلناکه افکارو مه تیروځه، ځکه دهغو ښځو واقعیت کوم چې په دغسې افکارو غولیدلي ډیر ښه شاهد دی ددې افکارو په فساد او ناکامې باندي، او تجربه ډیر ښه دلیل دی.

مسلمانې خوري که ته ښه ځواني لرې نو دواده کوښښ

وکره، او هغه دتعلیم دتکمیل په وجه او یا دکار او وظیفې په وجه مه ځنډوه، بې شکه کامیاب واده کي ستا نیبختي او وراحت دی، او هغه دهر تعلیم او وظیفې عوض دی، او دهغه نه هیڅ تعلیم او وظیفه څومره چي اوچته هم وي نشي عوض کیدلای. خپل دکور خدمت وکره، او اولادونه تربیه کره، او همدا ستا دژوند اناسي او گټوره وظیفه ده، له هغه نه سوا په بل کار پسي مه گرځه، ځکه بل هیڅ کار دهغه ځای نه نیسي، او دصالح سړي سره دواده کولو نه ډډه مکوه، ځکه پیغمبر ﷺ فرمایي: «إِذَا جَاءَكُمْ مِنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرُجُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ»^(۱).

ترجمه: که تاسو ته داسي څوک (دنکاح کولو لپاره) راشي چي دیانت او اخلاق يې ستاسو خوښ وي، نو هغه ته بنځه ورکړی، که دا کار ونکړی نو په ځمکه کي به دلوی فساد او فتني سبب شي.

دبڼې په واده کي دهغي نظر اخيستل:

کومه بنځه چي په نکاح ورکول کيږي له دريو حالاتو نه بهر

(۱) ترمذي روايت کړی، او هغه يې دشواهدو په لړلو سره حسن بللی دی.

نه وي: يا به ډيره وړه پيغله^(۱) وي، او يا به بالغه پيغله وي، او يا به واده كړې وي، او دهرې يوي لپاره بيل حكم دى:

۱- وړه پيغله نجلى: پدې كې د علماوو اختلاف نشته چې پلار يې كولى شي چې بيله دهغې د اجازې نه هغه واده كړي، ځكه چې هغه دنظر خاونده نده، او ابو بكر الصديق رضي الله عنه خپله لور عائشه رضي الله عنها وپيغمبر صلى الله عليه وسلم ته په نكاح كړه پداسې حال كې عمر يې شپږ كاله وو، او دنهو كالو وچې ورسره كورولى وشو.^(۲)

امام شوكانې وايي: نومرې حديث پدې دلالت كوي چې پلار ته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخكې په نكاح وركړي، او همدارنگه وايي: او پدې كې دليل دى چې دورې انجلى لوى سړي سره نكاح روا ده، او په همدې سره بخاري عنوان ايښى او بيا يې دعائشي مخكينى حديث ذكر كړى دى، او په فتح الباري كې يې پدې خبره د علماوو اجماع نقل كړي ده.^(۳)

(۱) پيغله نجلى هغه ده چې چا ورسره جماع نه وي كړې، او په فقهي

اصطلاح كې (باكره) ورته وايي. (ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

(۳) نيل الزوكار ۱۲۸/۶-۱۲۹.

په مغني کي وايي: ابن المنذر ويلي دي: ټول هغه علماء چي پري خبر يو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دوپري نجلۍ په نکاح ورکول مناسب سړي ته روا دي^(۱).

زه وایم: او دا چي ابو بکر الصديق رضي الله عنه عائشه رضي الله عنها د شپږ کلنۍ په عمر کي پیغمبر ﷺ ته په نکاح کړه، پدي کي په هغو کسانو باندي ډیر شدید رد دی کوم چي دوپري نجلۍ ورکول ولوی سړي ته ناروا او ناوړه کار بولي او په بده سترگه ورته گوري، چي دا یوازي ددوی دجهالت او بدنیتۍ علامه ده. ۲- بالغه پیغله: دهغي له اجازي نه بغیر نه په نکاح کیږي،

او چپوالی دهغي اجازه ده، لکه چي پیغمبر ﷺ فرمایي: «وَلَا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَسْكُتَ»^(۲).

ترجمه: پیغله نه په نکاح کیږي تر څو اجازه تري واخیستل شي، صحابه وو وویل: ای رسول الله دهغي اجازه به څنگه وي؟ وبي فرمایل: چي چوپه پاتي شي. نو اجازه اخیستل يي حتمي

(۱) المغني ۴۸۷/۶.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

دي، كه څه هم پلار يي په نكاح وركړي، او همدا د علماوو د دوو قولونو نه صحيح قول دی.

علامه ابن القيم وايي: او دا د اكثر و علماوو قول دی، او دا د ابو حنيفه مذهب او په يوه روايت د احمد قول دی، او همدا قول مونږ د الله دين گڼو، او په بل قول باور نلرو، او همدا د پيغمبر ﷺ د حكم او امر ونهي مطابق دی ^(۱).

۳- واده شوي بنځه ^(۲): دهغي بيله اجازي په نكاح وركول صحيح ندي، او اجازه يي په ويلو سره ده، داسي نه لكه پيغله چي اجازه يي په سكوت او چوپتيا سره وي.

په مغني كي وايي: د علماوو په مينځ كي هيڅ اختلاف نه گورو چي د واده شوي بنځي اجازه په ويلو سره ده، ځكه ژبه د زړه نه تعبیر كوي، او هماغه معتبره په هر هغه ځای كي چي اجازي اخیستلو ته ضرورت وي ^(۳).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: نه بنيابي چي

(۱) زاد المعاد في هدي خير العباد ۹۶/۵.

(۲) واده شوي بنځه نه مقصد هغه بنځه ده چي جماع ورسره شوي وي، او هغه ته په فقهي اصطلاح كي (ثيبه) وايي. (ژباړن)

(۳) المغني ۴۹۳/۶.

څوك ښځه دهغي داجازې نه بغير په نكاح وركړي، لكه څنگه چې پيغمبر ﷺ امر كړى دى، كه يې خوښه نه وه، نو په زوره به په نكاح نه وركول كيږي، خو وړه پيغله پلار كولاى شي چې بيله اجازي يې په نكاح وركړي، او دهغي رايه نشته، او بالغه واده شوي ښځه بيله اجازي په نكاح وركول ناروا دي كه پلار وي او كه بل څوك، او پدي سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنگه بالغه پيغله هم بيله دهغي داجازي نه په نكاح وركول دپلار او نيكه نه بغير بل چا ته روا ندي دټولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نيكه لپاره بهتره ده چې اجازه يې واخلي.

علماء دواده شوي ښځې په اجازه اخيستلو كي اختلاف لري چې آيا فرض ده او كه مستحب؟

صحيح داده چې فرض ده، او دښځې په ولي^(۱) فرض دي چې دهغي په نكاح وركولو كي دالله ﷻ وويريږي، او وگوري چې كوم سړي ته چې يې وركوي ايا دهغي سره مناسب دى او كه نه؟ ځكه ښځه خو دهغي د مصلحت لپاره وده وي، نه دخان

(۱) دښځې ولي هغه څوك دى چې دښځې واك او صلاحيت ورسره وي، لكه پلار، نيكه او يا ددوى په شان نور. (ډيارن)

دمصلحت لپاره^(۱).

ښځې په نکاح ورکولو کې دولې شرط والی او دهغه حکمت:

ښځې ته دمناسب خاوند داخییار حق ورکول پدې معنی ندی چې هغه هر رنگي وغواړي هماغسې سړي سره واده وکړي، که څه هم پکې ددې دکورنۍ او یا خپلوانو لپاره ضرر هم وي، بلکه دا په خپل ولي پوري تړلې ده چې دهغې داخییار په هکله به غور کوي او په کار کې به ورته لارښوونه کوي، او دنکاح تړلو کار به یې په غاړه اخلي، نو دا به پخپله دخان نکاح نه تړي، که یې داسې وکړه نو نکاح یې باطله ده، لکه څنگه چې دعائشي رضی الله عنها په حدیث کې راغلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَتْ نَفْسَهَا بِغَيْرِ إِذْنٍ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ...».

ترجمه: هره هغه ښځه چې دولې له اجازې بغير خپل خان په نکاح کړي، نو نکاح یې باطله ده، نکاح یې باطله ده، نکاح یې باطله ده. ترمذي وايي: دا حدیث حسن دی، او ترمذي، ابو داود، نسائي او ابن ماجه کې راغلي دي: «لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ».

(۱) مجموع الفتاوى ۳۲/۳۹-۴۰.

ترجمه: نکاح بیله ولي نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حدیثه او کوم چي په همدې معنی راغلي دي پدې دلالت کوي چي نکاح بیله ولي نه صحیح نده، ځکه اصل په نفي کولو کي د(شرعي) صحت نفي کول دي، او ترمذي وايي: پدې حدیث علماوو عمل کړی، لکه عمر، علي، ابن عباس، ابو هريره او نور، او همدا ډول دتابعینو دفقهاوو نه نقل شوي دي چي وايي: بیله ولي نکاح صحت نلري، او دا دشافعي، احمد او اسحاق قول دی^(۱).

په واده کي داعلان لپاره دښځو دهلې وهل:

دښځو لپاره درېي وهل مستحب دي تر څو دواده اعلان وشي او خبر يې خپور شي، او دا به یوازې دښځو په مینځ کي وي، او ساز او سرود اسباب، او سندرو ویونکو ښځو آوازونه به ورسره نه وي، خو دښځو لخوا دشعر او ترانو ویل پدې مناسبت سره چي نارینه يې وانه وري پروا نلري، پیغمبر ﷺ فرمایي: «فَصَلُّ مَا بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ فِي

(۱) المغني ۴۴۹/۶.

النَّكَاحُ»^(۱)

ترجمه: دحلال او حرامو په مینځ کې توپیر او علامه په واده

کې درېي وهل او آوازونه ویل دي.

شوکانې وايي: دا ددې دلیل دی چې په واده کې درېي وهل او په لوړ او از سره څه شیان ویل لکه: مونږ تاسو ته راغلو، مونږ تاسو ته راغلو او داسې نور، روا دي، خو نه هغه سندري چې شر تري پارېږي، او دښکلا او ناروا شیانو او یا شرابو توصیف او بیان پکښې کې وي، چې دا په واده او بیله واده په بل ځای کې هم حرام دي، او همدارنگه نور ناروا لهو ولعب هم حرام دي^(۲).

ای مسلمانې خوري دواده لپاره دسرو زرو او جامو په اخیستلو کې له حده تیری مکوه، ځکه دا د هغه اسراف څخه شمیرل کېږي له کوم نه چې الله ﷻ منع کړیده، او فرمایلي دي چې دهغه خاوندان نه خوښوي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا تُسْرِفُوا

(۱) بخاري، ترمذي، ابن ماجه، او نسائي روايت کړی، او ترمذي هغه حَسَن بللی دی.

(۲) نیل الاوطار ۶/۲۰۰.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١﴾

ترجمه: او اسراف مکوی، بیشکه هغه اسراف کونکي نه خوښوي. نو تا ته بنایي چي له اعتدال نه کار واخلي او له بیخایه فخر او سیالي کولو نه خان وساتي.

پر بنېي دميره اطاعت کول فرض، او نافرمانې کول هرام دي:

مسلماني خوري په تا دميره اطاعت کول په نیکو کارونو کي فرض دي، ابو هريره رضي الله عنه وايي چي پیغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَتْ»^(۱).

ترجمه: کومه بنځه چي خپل پنځه وخته لمونځ وکړي، او خپله فرضي میاشت روژه ونیسي، او دخپل میړه اطاعت وکړي، او دخپل پت حفاظت وکړي، نو جنت به د هري دروازي نه چي وغواړي ننوځي.

له ابو هريره عنده رضي الله عنه نه روایت دی چي پیغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ»

(۱) ابن حبان په خپل (صحیح) کي روایت کړی دی.

وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ»^(۱).

ترجمه: ښځې ته دمیره په حضور کې روژه نیول رواندي، مگر دهغه په اجازه سره، او دمیره کور ته به څوک نه پریرېدي مگر دمیره په اجازه سره.

او له ابو هريره رضي الله عنه نه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمایي: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضَبَانَ عَلَيْهَا لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»^(۲).

ترجمه: کله چې میره خپله ښځه وخیل بستر ته وغواړي، او هغه ورته رانشي، او میره یې ترینه په خفگان شپه تیره کړي، نو ملائکې به پر هغې باندي تر سهاره پوري لعنت وايي.

او له ابو هريره رضي الله عنه نه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمایي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْتِي عَلَيْهِ إِلَّا كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

ترجمه: زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما نفس (روح)

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

(۲) بخاري او مسلم او نورو روایت کړی دی.

يې په لاس کې دى، داسې سړى به نه وي چې خپله ښځه وځپل
 بستر ته راوبولي، او هغه يې ونه مني، مگر هغه ذات چې په
 اسمان کې دى پر هغې باندي به په غضب او قهر وي تر څو چې
 ميره ځني راضي شي.

او په ښځې باندي ميره حق لري چې دکور سرپرستي او
 خدمت يې وکړي، او دهغه بي اجازي له کور نه ونه وځي،
 پيغمبر ﷺ فرماي: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ
 رَعِيَّتِهَا»^(۱).

ترجمه: او ښځه دميره دکور سرپرسته ده او دخپل لاس
 لاندي امورو نه مسئوله ده، او همدارنگه ميره پر ښځې حق لري
 چې دکور کار ورته وکړي او خادمي راوستلو ته يې اړ نکړي،
 چې بيا دهغې سره په تکليف وي، او دهغې په وجه ځان او يا
 اولاد ته يې خطر متوجه شي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: **دالله ﷻ دا**
قول: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [د
 النساء سورت: ۳۴ آيت].

(۱) بخاري او مسلم روايت کړى دى.

ترجمه: نو صالحې او نیکې ښځې (هغه دي کومې چې دمیره) اطاعت کونکې (فرمان وپرونکې ، او دالله په (توفیق او) حفاظت سره (دمیره) په غیاب کې (دهغه دمالونو او اسرارو) ساتونکې وي. دا آیت دلالت کوي پدې باندې چې پر ښځې دمیره اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسره سفر کول، ځان ورته په هر وخت کې دهغه طلب ته تیارول، او داسې نور، او د پیغمبر ﷺ سنت هم په همدې دلالت کوي^(۱).

علامه ابن القیم وايي: کوم کسان چې په ښځې باندې دمیره خدمت فرض بولي داسې استدلال کوي: چې دا کار دالله ﷻ دخطاب او دې آیت نازولو په وخت دخلکو په مینځ کې دعرف او عادت سره سم پیژندل شوی کار وو، اما دښځې لخوا دکور کار نه کول، او دا چې میره یې خدمت وکړي، او جارو وهل، غنم اوږه کول، اوږه میشته ول، کالي وینځل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمنگراتو او ناوږه کارونو څخه ګڼل کېږي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۸ آیت].

(۱) مجموع الفتاوى ۳۲/۲۶۰-۲۶۱.

ترجمه: او له بنځو لپاره له عرف او عادت سره سم هماغه شان حقوق دي کوم چي په هغوی دي، او فرمايي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ [د النساء سورت: ۳۴ آیت].

ترجمه: نارینه په بنځو باندي حاکم دي. نو که بنځه دمیره خدمت ونکړي، بلکه میره دهغي خدمت وکړي نو بیا به بنځه پده باندي حاکمه وي. او بیا وايي: بلکه الله ﷻ په میره باندي دبنځي نفقه او کالي او ځای ورکول دهغي سره دمشتري ژوند او دهغي دخدمت په مقابل کي فرض کړيدي کوم چي میره يي دبنځي نه لاس ته راوړي، فرض کړي ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونو نه خالي وي، نو هغه د عرف او عادت سره سم اجراء کيږي، او (دنکاح په باره کي) عرف او عادت دادی چي بنځه به خدمت او دکور دننه کارونه په غاړه اخلي. او بیا (دخپلي وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي دلوی حیثیت والا او ټیټ حیثیت والا، او دمالداري او غریبي بنځي په مینځ کي فرق نشته، ځکه چي فاطمه رضی الله عنها چي دټولو بنځو نه زیات شرافت ورپه برخه وو، دخپل میره خدمت يي کاوه، او پیغمبر ﷺ ته يي دخدمت او کار له وجهي شکایت

وکړ، خو هغه يې شکایت وانه وريدي^(۱).
 سوال: که ښځه وگوري چې ميره يې ورسره خوښ ندي، او
 دا غواړي چې ورسره پاتي شي، نو دا به ددې مشکل دحل
 لپاره څه کوي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا
 أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ
 خَيْرٌ﴾ [د النساء سورت: ۱۲۸ آيت].

ترجمه: که کومه ښځه په خپل ميره پوه شي چې سرکښي
 ورسره کوي او مخ ځني گرځوي (بي پروايي ورسره کوي)، نو څه
 باک نشته که هغوی په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له
 ټولو نه) بهتره ده.

حافظ ابن کثير وايي: که دښځي سره دا ويره وي چې ميره
 به نفرت ځني وکړي او يا مخ ځني وگرځوي، نو کولای شي چې
 له خپلو بعضو حقوقو نه لکه نفقه يا جامي يا شپه تيرول او يا
 داسي نورو نه تيره شي، او ميره ته هم روا ده چې ورنه ويي
 مني، نه ښځي ته پدې کي څه باک شته او نه دميره لپاره په

(۱) الهدي النبوي لابن القيم ۵/ ۱۸۸-۱۸۹.

قبلولو کي څه باک شته، ځکه الله ﷻ فرمایي: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾.

ترجمه: نو څه باک نشته که هغوی په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له ټولو نه) غوره ده، او دروغي دغوره والي معنی داده چي هغه له جدا کیدو نه غوره ده... او بیا (ابن کثیر) دسوده بنت زمعه رضی الله عنها قصه ذکر کړه، چي کله مشکل لوی شو او پیغمبر ﷺ له هغې نه جدا کیدو اراده وکړه، نو هغې روغه ورسره وکړه، چي خپله شپه به وعاشي رضی الله عنها ته ورکړي، خو له هغې نه به نه جدا کيږي، نو پیغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه یې له ځان سره وساتله^(۱).

سوال: که چیري ښځه له میړه سره خونبه نه وي او غواړي ځني جلا شي نو څه باید وکړي؟

جواب: الله ﷻ فرمایي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۹ آیت].

ترجمه: که وویریدلاست چي دوی دواړه (ښځه او میړه) به

(۱) تفسیر ابن کثیر ۴۰۶/۲.

دالله ﷺ احکام په ځای نکرې، نو کوم عوض چي ښځې (دطلاق په مقابل کي ميره ته) ورکړې دی، دهغه (په اړه) دوی دواړو لره څه گناه نشته.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کي وايي: که چيري دښځې او ميره په مینځ اختلاف راشي، او ښځه دميره حقوق په ځای نکړي، او بد يي راشي، او گډ ژوند ورسره گران شي، نو دا کولای شي چي ميره ته د مهر نه څه ورکړي او ځان ځني خلاص کړي، او پدي باندي هغه ته ورکولو کي څه باک نشته، او نه يي په منلو کي پر ميره څه باک شته^(۱)، او دي ته (په شریعت کي) خلع^(۲) وايي.

سوال: که ښځه له ميره نه بيله کوم عذر جلا والی وغواړي، نو هغې ته څه گناه شته؟

جواب: له ثوبان رضي الله عنه نه روایت دی چي پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمایلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَّاقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ»

(۱) تفسیر ابن کثیر ۴۸۳/۱.

(۲) خلع دي ته وايي چي ښځه دپيسو او يا بل عوض په مقابل کي له ميره نه طلاق واخلي. (ژباړن)

عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»^(۱).

ترجمه: کومه ښځه چې بيله کوم سبب او عذر نه له خپل ميره نه طلاق وغواړي، نو د جنت بوی په هغې باندي حرام دی. او دا ځکه چې طلاق هغه حلال کار دی چې الله ﷻ یې نه خوښوي، او یوازې به د ضرورت او حاجت په وخت کې په هغه عمل کېږي، او بيله ضرورته هغه مکروه دی، ځکه چې له هغه نه داسې ضررونه او مشکلات مینځ راځي چې ټولو ته ښکاره دي، او هغه ضرورت چې دهغه په وجه ښځه کولای شي طلاق وغواړي هغه دادی چې ميره ددې (شرعي) حقوق په ځای نکرې، او د ښځې په پاتې کیدو کې دهغې لپاره ضروري، الله ﷻ فرمایي: ﴿فَإِمْسَاكُ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۹ آیت].

ترجمه: نو (پر ميره) په ښه وجه سره (د ښځې) ساتل، او یا په نیکۍ سره (دهغې) پرېښودل پکار دي، ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْتُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

(۱) ابو داود او ترمذي روایت کړې، او ابن حبان په خپل (صحيح) کې صحيح گڼلی دی.

عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۲۶﴾ [د البقره سورت: ۲۲۶-۲۲۷ آیتونه].

ترجمه: دهغو کسانو لپاره چې دخپلو ښځو (دجماع کولو نه) قسم کوي، ښايي څلور مياشتې انتظار وکړي، نو که يې رجوع وکړه (او سره يو ځای شول)، نو الله ﷻ ښه بخښونکی او ډير مهربان دی، او که يې دطلاق اراده او قصد وکړو نو الله ښه اوریدونکی او ښه عالم دی.

نکاح عقد دښځو وروسته احکام:

دښځې او مېرپه په مینځ کې جلا والی دوه قسمه دی: اول په ژوند کې جلا والی، او دوهم دمرګ په وجه جلا والی، او په دواړو حالتونو کې پر ښځې عدت لازم دی، او عدت دادی چې یوه معینه موده (څلور مياشتې دجداوالی وروسته) به انتظار کوي، او پدې کې حکمت دادی چې په هغه کې ديو مکملې نکاح دختمیدو حد او اندازه ده، او همدارنگه داوولاد نه دښځې درجم^(۱) پاکوالی دی، تر څو نوی مېرپه يې جماع ورسره ونکړي،

(۱) دښځې (رجم) (يا بچی دانه) هغه ځای دی په کوم کې چې دماشوم پیدایښت وي. (ژباړن)

چې په نتیجه کې به یې اشتباه مینځ ته راشي او داوډا نسب به ضایع شي، او په هغه کې دنکاح دمخکیني عقد او دجدا شوی میره دحق احترام، او دجدا والی په وجه دخفگان او تاثر اظهار هم دی.

عدت څلور قسمه دی:

اول قسم: دحمل داره بنځي عدت: دهغي عدت دماشوم په پیدا کیدلو سره پوره کیږي، رجعي طلاق^(۱) یې وي او که بائن، په ژوند کې جلا شوي وي، او که دمیره دمرگ په وجه، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [دالطلاق سورت: ۴ آیت].

ترجمه: او دحمل داره بنځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزیږوي.

دویم قسم: دهغه طلاقه شوي بنځي عدت چې حیض لري: او دهغي عدت دري میاشتي دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَالْمُطَلَّاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ [البقره سورت: ۲۲۸]

(۱) (رجعي طلاق) هغه دی چې دهغه وروسته میره بنځي ته بیله نوي نکاح رجوع کولای شي، او (بائن طلاق) هغه دی چې میره بنځي ته بیله نوي نکاح نه رجوع نشي کولای. (ژباړن)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي بنخي به دري حيضه انتظار کوي. دریم قسم: دهغي بنخي عدت چي حيض يي نه وي: او هغه ددوو بنخو په حق کي وي، يو هغه وره نجلۍ چي حيض يي لانه وي راغلی، او بله هغه زړه بنخه چي دحيض راتلو اميد يي نه وي، نو الله ﷻ ددي دواړو عدت داسي بيان کړيدی:

﴿وَاللَّائِي يَسْنَنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نُسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةٌ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ۴ آيت].

ترجمه: او ستاسو هغه بنخي چي له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهغوی په باره کي) په شك کي ياست، نو دهغوی عدت دري مياشتي دی، او دهغو بنخو چي حيض نه ورته راځي، يعني دهغوی عدت هم همداشان دی.

څلورم قسم: هغه بنخه چي ميره يي مړ شوي وي: الله ﷻ يي عدت داسي بيان کړی دی: ﴿وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ [د البقره سورت: ۲۳۴ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چي له تاسو نه وفات کيږي، او بنخي

ترینه پاتې شي، ښځې به یې څلور میاشتي او لس ورځې انتظار کوي. نو دا حکم عام دی دهغو ښځو په باره کې چې خلوت ورسره شوی وي او که نه، وره وي او که لویه (بالغه)، او حملداره ښځه پدې حکم کې نده شامله، ځکه هغه پدې ایت سره بیله شوه: ﴿وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [الطلاق سورت: ۴ آیت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزېږوي ^(۱).

کوم ښځان چې عدت والا ښځې ته حرام دي:

۱- دهغې دغوښتلو ^(۲) حکم:

الف- هغه ښځه چې طلاق یې رجعي وي: دعدت والا ښځې غوښتل او طلبگاري کول که په صراحت وي او که په اشاره، حرام دي، ځکه چې هغه دمیره لرونکې ښځې حکم لري، نو هیچا ته دهغې طلبگاري روا نده، ځکه هغه لاتردی وخته پوري دخپل اول میره په نکاح کې ده.

(۱) الهدی النبوي دابن القيم تالیف ۵/۵۹۴-۵۹۵، تحقیق شوی چاپ.

(۲) دغوښتلو نه مقصد له هغې نه دنکاح طلبگاري کول دي. (ژباړن)

ب- هغه بنځه چې طلاق يې رجعي نه وي: دهغي طلبگاري کول صراحتاً حرام دي، او اشارتاً روا دي، الله ﷻ فرمايې: ﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۵].

ترجمه: او په تاسو باندي څه گناه نشته دبنځو په هغه طلبگاري کي چې تاسو په اشاره او کنايه سره کړيده. او تصريح داده چې په نکاح کولو کي خپله خوښه او رغبت ښکاره کړي، مثلاً ووايي: زه غواړم ستا سره واده وکړم، ځکه چې کيداى شي دبنځي حرص او خوښه په نکاح کي ددي سبب شي چې دا دخپل عدت دپوره کيدو دعوه وکړي مخکي لدينه چې هغه فعلاً پوره شوی وي، خو اشاره او کنايه داسي نه وي، ځکه په هغه کي دنکاح کولو صراحت نه وي شوی، ځکه څه ناروا پکي نشته، او دمخکيني آيت (مفهوم مخالف)^(۱) هم په همدي دلالت

(۱) مفهوم مخالف: په کلام کي د ذکر شوی حکم مخالف حکم ته وايي، مثلاً په آيت کي ددي خبري بيان شوی دی چې که عدت لرونکي بنځي طلبگاري په کنايه سره روا ده، ددي حکم مخالف حکم (يعني مفهوم مخالف) چې په آيت کي ندي ذکر شوی دادی: چې په صريح ډول دنومړي بنځي طلبگاري روا نده. (ژباړن)

کوي. او داشاري مثال دادی چي ووایي: ستا غوندي بنځه مي خوښیږي. او د غیر رجعي طلاق والابنځي ته روا دي چي دکنایي طلبگار ته جواب په اشاره سره ورکړي، خو دصراحت طلبگار ته جواب ویل روا ندي، اما هغه بنځي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبگار غوښتني ته جواب وایي.

۲- دعدت والا پر بنځي دنکاح عقد ترل ناروا دي: الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا تَغْرُمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۵ آیت].

ترجمه: او نکاح مه ترې تر هغه پوري چي ټاکلی (عدت) خپلي اخيري نيتي ته ورسیري. ابن کثير وایي: يعني: نکاح مه ترې تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع کړیده چي دعدت په وخت کي نکاح ترل صحیح ندي^(۱).

(۱) تفسیر ابن کثير ۱/۵۰۹.

دوه مسالې:

اوله مساله: کومه ښځه چې له صحيح خلوت^(۱) نه مخکې طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ۴۹ آيت].

ترجمه: اى مومنانو کله چې مومني ښځې په نکاح کړې او بيا طلاق ورکړې مخکې لدينه چې ورسره يوځای شى، نو تاسو لره په هغوى باندي کوم عدت نشته چې تاسو دهغه شمار وکړې او حساب يې کړې.

ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دا د علماوو په مينځ کي يوه اتفاقي خبره ده چې ښځه که دخلوت نه مخکې طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، نو کولای شي چې سمدستي دچا

(۱) صحيح خلوت: دي ته وايي چې ميره دښځې سره له نکاح نه وروسته په يوه کوټه کي داسي يوازي شي چې بل څوک موجود نه وي، او دجماع کولو څه ممانعت هم نه وي، نو داسي خلوت دجماع حکم لري، که څه هم جماع يې نه وي کړي. (ژباړن)

سره چي وغواړي واده وکړي.

دوهمه مسأله: کومه بنځه چي له خلوت نه مخکي طلاقه شي او مهر يي تعين شوی وي، نو هغه دنيم مهر اخيستلو حق لري، او دکومي بنځي لپاره چي مهر نه وي تعين شوی، نو هغه دمتعي^(۱) حق لري، چي دخپل وسعي سره سم څه کالي او يا نور شيان ورته ورکړي.

او کومه بنځه چي دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، الله ﷻ فرمايي: ﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدَرُهُ﴾ [البقره سورت: ۲۳۶ آيت].

ترجمه: په تاسو څه گناه نشته که بنځي مو طلاقي کړې مخکي لدي نه چي جماع ورسره وکړې او (دمهر) اندازه ورته تعين کړې، او دوی لره متعه ورکړې، پر غني سړي دخپلي وسعي په اندازه او پر ناداره سړي باندي دخپلي وسعي په اندازه

(۱) متعه: وهغو کاليو او يا نورو شيانو ته وايي چي ميره يي وخپلي بنځي ته له طلاق نه وروسته دخپلي وسعي په اندازه دهغي خوشحالولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چي دبنځي مهر نه وي تعين شوی. (ژباړن)

(دمتعي ورکول لازم دی)، تر دې آيته پورې: ﴿وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۷ آيت].

ترجمه: او که مو هغوی ته طلاق ورکړ مخکې لدینه چې جماع ورسره وکړی، او هغوی لره مو (دمهر) اندازه تعین کړي وي، نو نیم مهر به (ورکوی) له هغه (مهر) نه چې تاسو تعین کړی دی. یعنی ای دبنځو خاوندانو په تاسو باندي څه گناه نشته که خپلي بنځي له جماع او مهر تعینولو نه مخکې طلاقي کړی، که څه هم په هغې کې دبنځو دخفگان او خاطر رنجي ده، نو ځکه خو په متعه کې ددې خفگان جبران دی، او متعه دهر سړي دوسعي په اندازه او له رسم ورواج سره سمه وي، او بیا الله ﷻ دهغې بنځي ذکر وکړی کومې ته چې مهر تعین شوی وي، نو د نیم مهر ورکولو حکم یې وکړی.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کې وايي: دمهر نیموالی چه نومړي حالت کې د علماوو تر مینځ اتفاقي خبره ده او کوم اختلاف دهغه په باره کې نشته^(۱).

(۱) تفسیر ابن کثیر ۵۱۲/۱.

۲- کومه ښځه چې مېړه یې وفات شوی وي په هغې باقدي په عادت

کې ښځه شیان حرام دي چې (هډام) ورته وايي:

اول: د عطرو ټول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په

خپلو جامو، او نه به خوشبویه شیان استعمالوي، پیغمبر ﷺ

په صحیح حدیث کې فرمایي: «وَلَا تَمَسُّ طِيْبًا».

ترجمه: او عطر (خوشبویي) مه استعمالوه.

دوهم: د بدن سینگارول: دنکریزی کول او نور د سینگار

ټول انواع لکه سترګي تورول، او دمخ مختلف پودرو

استعمالول پري حرام دی، خو که وسترګو تورولو ته د علاج

لپاره ضرورت پیدا شي، نه د سینگار لپاره، نو څه پروا نلري،

نو د شپې به سترګي توروې او دورځي به یې پاکوي، او پروا

نلري که سترګي بیله رنجو نه په بل شي سره معالجه کړي چې

د سینگار له شیانو نه نه وي.

دریم: دهغو جامو اغوستل چې د سینگار لپاره جوړي

شوي وي، خو داسې جامي اغوستلای شي چې عادتاً سینگار

پکې نه وي، او دکوم خاص رنگ تعین نشته بلکه درواج سره

سم رنگونه به اغوندي.

څلورم: دانگستری (ګوتې) په شمول د سرو زرو د ټولو

انواعو استعمال .

پنځم: بيله هغه کور نه چې ددې په موجودیت کې يې مېړه پکښې وفات شوی په بل کور به شپه نه تېروي، او بيله کوم شرعي عذر نه بل کور ته نه ځي، او نه به د مريض پوښتنې ته ځي، او نه به دخپل او دوست ليدلو ته ځي، خو دورځي لخوا يوازي دخپلو ضروري کارونو دکولو لپاره وتل ورته روا دي. او بيله دغو پنځو شيانو نه نور هيڅ شي له هغو شيانو نه ورته ناروا ندی، کوم چې الله ﷻ ورته روا کړي دي.

ابن القيم وايي: وهغي ته دنوکونو اخيستل، دبغل دوښتانو ليري کول، او دهغو وينستو خريل چې شرعاً مستحب دي، او په سدر (زميو) ^(۱) سره لامبل، او وينستو زمونځول، ورته روا دي ^(۲).

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: وهغي ته دحلالو شيانو لکه ميوه، غوښه خوړل، او دروا څښاکو چښل... روا دي، او بيا وايي: او دهیڅ روا کار کول لکه خامک دوزي، خياطي، اوبدل

(۱) سدر يا زمی: د بيرو تنکی پانو ته وايي چې پخوا به پري خلکو سر، خان

او جامې پري مينځلې. (ژباړن)

(۲) الهدی النبوي ۵/۵۰۷.

او نور داسي کارونه چي بنځي يي کوي، دا ټول ورته روا دي، او هغه څه چي دعدت نه مخکي ورته روا وه لکه دضرورت په وخت کي دنارينه وو سره په ستر کي خبري کول، او داسي نور ورته روا دي، او همدا د پيغمبر ﷺ د سنت مطابق هغه طريقه ده کومه چي دصبحابه وو عنم رضی الله بنځو به دخپل ميرونو دوفات نه وروسته اختياروله^(۱).

او دا چي عوام خلك وايي: چي له سپوږمۍ نه به مخ پټوي، او دکور بام ته به نه خيژي، دنارينه وو سره به خبري نکوي، او له محرمو نارينه وو نه به مخ پټوي، او نوري داسي خبري دا ټولي بيخايه دي او څه اساس نلري، والله اعلم.

(۱) مجموع الفتاوى ۲۷/۳۴-۲۸.

اسم فعل

دهغو احكامو بيان چي په هغې سره دښځې عزت او عفت

خوندي كيږي:

۱- ښځه دسپري په شان (له حرامو نه) دسترگو په پټولو، او دفرج (شرمگاه) په ساتلو ورته امر شوی دی، الله ﷻ فرمايي:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آیتونه].

ترجمه: (ای پیغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمگاوي) خپل (له حرامو نه)، دا دوی لره ډیر پاکیزه (او گټور) دی، الله ډیر ښه خبر دی په هغه څه چي دوی يي کوي، او (ای پیغمبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمگاوي) خپل (له حرامو نه).

زمونږ شيخ محمد الامين الشيقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: الله ﷻ مسلمانو نرو او ښځو ته امر کړی

دی چي خپلي سترگي او فرجونه (له ناروا نه) وساتي، او د فرجونو په ساتلو کي دا هم ده چي له زنا لواطت^(۱)، مساحقت^(۲)، لوڅول، او خلکو ته له ښودلو نه يي وساتي... او بيا وايي: او الله ﷻ هغه نرو او ښځو لپاره چي پدي آيت سره عمل کوي د بخښني او لوی اجر او ثواب وعده کړي ده، که چيري ورسره هغه کارونه هم وکړي کوم چي د احزاب په سورت کي ذکر شوي دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾ إلى قوله: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۵].

ترجمه: بيشکه مسلمان نارينه، او مسلماننې ښځې... او دخپلو فرجونو ساتونکي نر او ښځې، او دالله ډير يادونکي نر او ښځې، دوی لره الله مغفرت (دگناهونو بخښنه) او لوی اجر او ثواب تيار کړی دی^(۳).

(۱) لواطت: دي ته وايي چي نر له نر سره دشا لخوا جماع وکړي. (ژباړن)

(۲) معنا به يي لږ وروسته په متن کي راشي. (ژباړن)

(۳) اضواء البيان ۱۸۶/۶-۱۸۷.

او مساحقت دي ته وايي چې یوه ښځه خپل فرج دېلي ښځې له فرج سره ومېښي، او دا ډیر لوی جرم او گناه ده چې ددې کار دواړه کونکي دلوی سزا او ادب مستحق دي. په مغني کې وايي: که چیرې دوي ښځې خپل فرجونه یو بل سره ومېښي، نو دوی دواړه زناکاره او لعنتي دي، پیغمبر ﷺ فرمائي: «إِذَا أَتَتِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيتَانِ».

ترجمه: که چیرې ښځه دېلي ښځې سره بد فعل (مساحقت) وکړي، نو دوی دواړه زناکاره دي. او هغوی ته دتعزیر په شکل سزا ورکول کېږي، ځکه دا داسې زنا ده چې (په شریعت کې) ټاکلي سزا نلري^(۱).

نو مسلمانان ښځه او خصوصاً ځواني ښځې باید لږې ناوړه او ناروا کار نه ډډه وکړي.

اما (د ناروا شیانو نه) دسترگو پټولو په باره کې ابن القیم وايي: اما دسترگو کتل چې دي نو هغه د شهوت جلبونکي او

(۱) المغني ۱۹۸/۸.

او شیخ ابن تیمیة په مجموع فتاویٰ ۳۲۱/۱۵ کې وايي: نو پدې سره ساحقه ښځه زناکاره گڼل کېږي، لکه څنګه چې په حدیث راغلي: دښځو سحاق دهغوی زنا ده.

راوستونکي دي، او دهغي ساتل دفرج ساتل دي، او چا چي خپلو سترگو ته لازه خلاصه کړه نو ځان يې له هلاکت سره مخامخ کړ، او پيغمبر ﷺ فرمايې: «يَا عَلِيُّ، لَا تُبْعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الْأُولَى».

ترجمه: اى علي، (وحرامو شيانو ته) په يو ځلي کتلو پسي بيا مه گوره، يوازي اول ځل کتل ستا لپاره (روا) دي. لډي کتلو نه مراد ناڅاپه کتل دي چي بغير له قصد نه وي.. او وايي: په مسند کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دى فرمايې: «النَّظْرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ».

ترجمه: دسترگو کتل د شيطان د غشو نه يو زهرجن غشى دى.. او بيا وايي: او کتل د ټولو هغو پيښو اساس دى کوم چي انسان ته رسېږي، ځکه يو ځلي کتل دانسان په خاطر کي يوه انگيزه پيدا کوي، او له هغه نه فکر مينځ ته راځي او هغه فکر بيا په شهوت بدلېږي، او له شهوت نه اراده پيدا کېږي، او بيا دا اراده ټيگېږي، او کلک عزم ځني جوړ شي، او بالاخره که مانع او خنډ پيدا نشي، نو هغه به خامخا د عمل جامه اغوندي، نو ځکه خو ويل شوي دي: چي په سترگو پټولو او ساتلو باندي

صبر کول لږدي نه اسانه دی چې له هغه نه وروسته د واقع شوي کار (گناه) په جزا او درد باندي صبر وشي ^(۱).

نو ای مسلمانې خوري پر تا باندي لارمه ده چې ونارینه وو ته له کتلو نه، او له هغه شهوت انگیزه عکمونو نه چې بعضي مجلو کي، او یا په تلویزیون او ویډیو کي دي، خپلي سترگي وساتي، او نور له بد عاقبت نه به سالمه پاته شي، ډیر داسي کتل وي چې وکتونکي ته یې لوی مصیبتونه پېښ کړي وي، او اور له وړو بخرو نه مینځ ته راځي.

۲- او دفرج دساتلو له اسبابو نه یو هم دسندرو او ساز سروز له اوریدلو نه لیري والی دی.

ابن القیم وايي: او دشيطان له غولونکي شيانو نه چې دناخیزه علم، عقل او (ضعيفه) دیانت خاوندان پري تیروځي، او دجاهلانو او فساد کارانو زړونه یې په هغه سره ښکار کړيدي، یو هم داوازونو او دناروا ساز و سرود الاتو اوریدل دي چې زړونه له قران نه لیري کوي، او دگناهونو او فسق وفجور خوا ته یې رابولي، نو د(ساز و سرود الات) دشيطان کتاب، او دالله ﷻ (له ذکر) نه دغفلت پرده ده، او دلواطت او زنا وسیله

(۱) الجواب الکافي ص ۱۲۹-۱۳۰.

ده، او دهغه په واسطه سره ناکاره او فاسق عاشق دخپلي معشوقې نه خپل لوی (ناروا) مقصد لاس ته راوړي... او بیا وایي: اما دښځې او بي ښيري هلك دسندرو اوریدل دډيرو لویو گناهونو نه دي، او له هغې نه غټ فساد په دین کې پېښیږي... او بیا وایي: او پدې کې شك نشته چې هر غیرتمن سړی خپل ښځه او اولادونه دسندرو له اوریدو داسې لیري ساتي، لکه څنگه چې یې له نورو مشکوکو کارونو او اسبابو نه لیري ساتي.. او همدارنگه وایي: او ټولو ته معلومه ده چې کله ښځه دمیره غوښتنې ته ځان نه ورکوي، نو هغه کوښښ کوي چې سندري ورته واوروي، نو بیا هغه نرمې ښکاره کوي، او دا ځکه چې داوازونو په مقابل کې په چټکۍ سره دښځې احساسات را پارېږي، نو که چیرې دا اواز دسندري وي نو دښځې راپاریدل په دوو وجهو سره وي: داواز له جهته، او دهغه معنا له جهته.. او وایي: نو که ددې علاج سره ډول، ځواني، رقص، او مستي یو ځای شي، نو که دښځې له سندرو نه ماشوم په گیده کیده، نو له همدې سندرو نه به یې ماشوم په گیده شي، نو قسم په الله ﷻ چې څومره پت داره او عزت داره دښځې په سندرو سره بي

پته او فاحشې شوي دي؟! ^(۱).

نو ای مسلمانې خوري له الله نه وويرېږه، او لدي خطرناکه اخلاقي مرض نه چي سنډري اوريدل دي ډډه وکړه، کوم چي دمسلمانانو په مينځ کي په مختلفو وسايلو او طريقو سره يي دنشرولو کوښښ کيږي، چي ډيري ناپوه نجوني يي له معينه ځايونو نه لاس ته راوړي او بيا يي په خپلو مينځونو کي يو بل ته لاس پلاس کوي.

۳- او دفرجونو دساتلو داسبابو نه بل وخارج ته له سفر کولو نه دبنځي منع کول دي، بيله دي چي کوم محرم ورسره وي چي دفاسقانو او بدکارانو نه يي وساتي.

پدي باره کي صحيح احاديث راغلي دي چي بنځه بيله محرم نه له سفر کولو نه منع ده، له هغه جملې نه دابن عمر عنمارضی الله حديث دي وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» ^(۲).

ترجمه: بنځه دي ددريو ورځو سفر بيله محرم نه نکوي. او

(۱) إغاثة اللهفان ۱/ ۲۶۴، ۲۴۸، ۲۴۲-۲۶۵.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابو سعید الخدری عنده رضی الله نه روایت دی چې پیغمبر ﷺ منع کړیده چې ښځه د دوو ورځو او دوو شپو په مسافه دخپل میړه یا محرم نه بغير سفر وکړي، او ابو هريرة له پیغمبر ﷺ نه روایت کوي چې فرمایلي یې دي: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»^(۱).

ترجمه: کومه ښځه چې په الله او دقیامت په ورځ ایمان لري ددریو شپو او ورځو په اندازه سفر ورته رواندی، مگر دا چې محرم به په سفر کې ورسره وي.

او په پورتنی احادیثو کې ددریو، او دوو، اویوه شپه او ورځ مسافې نه مقصد هغه مسافه ده کومه چې دهغه وخت دنقلیه وساتلو په واسطه په پښو او یا سپرلی (بودگانو) سره وهل کیده، او دا احادیثو اختلاف چې دمسافې په تعین کې په دریو او دوو اویوه شپه او ورځ سره او له دي نه هم کم- راغلی دهغه وجه څنگه چې علماوو ویلي دي داده: چې له هغه څخه مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومي مسافې ته چې سفر ویل کیږي ښځه بیله محرمه دهغې مسافې تللو نه منع ده.

(۱) بخاری او مسلم روایت کړی دی.

امام نووي وايي: نو خلاصه دا شوه: چي هر هغه تگ ته چي سفر وويلي شي، نو ښځه بيله ميره او يا محرم نه له هغه نه منع ده، که دا تگ ددريو ورځو په اندازه وي، او يا دوو ورځو، او يا يوه ورځ، او يا يورباط وي او يا په بله اندازه وي، ځکه دابن عباس روايت مطلق راغلی دی، او هغه دمسلم داخيرني رواياتو نه دی چي وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: ښځه به بيله محرم نه سفر نکوي. او دا هر هغه څه په بر

کي نيسي کوم چي دسفر اطلاق باندي کيږي، والله اعلم^(۱).
 اما هغو کسانو چي فتوی يي ورکړيده چي ښځه کولای دښځو ديوي ډلي سره دفرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوی دسنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پيغمبر ﷺ ښځه منع کړيده چي بيله محرم سږي نه سفر وکړي، نو ښځي ته دحج لپاره دسفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چي پيغمبر ﷺ ايښی دی، دسنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښځي وتل بيله محرم نه گناه وي، نو بيا حج ورياندي لازمي ندي، او هغه

(۱) شرح صحيح مسلم للنووي ۱۰۳/۹.

داسي عبادت دی چې نتیجه او عاقبت به يې گناه وي^(۱).
زه وایم: دغو کسانو دښځې لپاره بيله محرم نه عامه اجازه
نده ورکړي، بلکه دا يې يوازي د فرضي حج لپاره ورکړېده او
بس.

امام نووي وايي: وښځي ته بيله محرم نه د عبادت،
تجارت، زیارت او نورو شيانو لپاره سفر کول روا ندي^(۲).
نو کوم کسان چې په دې زمانه کې دښځې بيله محرم نه په
هر نوع سفر اجازه ورکولو کې سهل انگاري کوي، دهغوی قول
معتبر ندی، او هيڅ معتبر عالم ورسره پدې کې موافق ندی.
او دا چې وايي: محرم ښځه په طياره کې سپروي، او بيا
يې بل محرم په هغه بل وطن کې چې دا ورته سفر کوي،
استبقالوي، او طياره ددوی په گمان- ددوی نارينه او ښځينه
سورليو په وجه داطمينان او امن ځای دی.

نو موږ په جواب کې ورته وایو: هيڅکله داسي نده، بلکه
طياره نسبت بل ځای ته دلوی خطر ځای دی، ځکه په هغه کې
سورلي ټول سره گډې وي، بلکه کيدای شي چې سپری دښځې

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲/۲۷۶-۲۷۷.

(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

څنگ ته کښيني، او کيدای شي طياري ته څه داسي مشکل پيښ شي چي له خپل مسير نه يي وگرځوي او بل ميدان ته لاړه شي، نو هلته به داسي څوک نه وي چي ددي بنخي استقبال وکړي، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دنبخي به څه حال وي پداسي يو ښار کي چي نه پکښي بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او دفرجونو دساتلو له اسبابو نه بل دنبخي او سپري په مينځ کي بيله محرمه نه ديوازي کيدلو منع کول دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَخْلُونَ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا، فَإِنَّ تَالِئَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: څوک چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري، دنبخي سره دي بيله محرم نه خلوت نه کوي، ځکه ددوی دوو (بنخي او سپري) دريم کس به شيطان وي. او له عامر بن ربيعه عنه رضی الله نه روایت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ تَالِئَهُمَا الشَّيْطَانُ، إِلَّا مَحْرَمٌ».

ترجمه: با خبره اوسی، چي يو سپری به له يوي بنخي سره خلوت نکوي، (دا) ورته روا ندي، ځکه چي دريم کس به

شیطان وي، مگر دا چي محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کي وايي: دا دوه حديثه احمد روايت کړي دي، او معنا يي مخکي دابن عباس په متفق عليه حديث کي ذکر شوه.

امام شوکاني وايي: او له بيگانه بنځي سره يو ځای خلوت کول په اجماع سره حرام دی، لکه څنگه چي حافظ (ابن حجر) په (فتح الباري) کي راوړي دي، او دحراموالی علت لکه څنگه چي په حديث کي راغلي دي دادی چي ددوی سره دريم کس شیطان دی، او دشیطان موجودیت دوی وگناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دبيگانه بنځي سره جائز دی، ځکه دگناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کي ناممکنه ده^(۱).

او بعضي بنځي او ددوی اولياء (دواک خاوندان) په بعضي انواع دخلوتونو کي سهل انگاري کوي، او هغه په لاندې ډول دي:

الف- دبنځي خلوت دميره له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوڅول، او دا خلوت له نورو نه زيات خطرناکه خلوت دی، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِيَّاكُمْ وَالِدُخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

(۱) نیل الاوطار ۶/۱۲۰.

مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمَوُ؟ قَالَ: «الْحَمَوُ الْمَوْتُ»^(۱).

ترجمه: دښځو سره دخلوت کولو نه ډډه وکړې، نو له انصارو نه يوه سړي وويل: اي رسول الله ايا دميره ورور هم؟ ويي فرمايل: دميره ورور (ليور) د مرگ (په شان) دی. او (الحمو) په حديث کي دميره ورور ته وايي، يعني گواکي پيغمبر ﷺ دا بد وگنل چي له هغه سره (ښځه) خلوت وکړي.

حافظ ابن حجر وايي: نووي ويلي دي: دلغت علماوو پدي خبره اتفاق کړی دی چي (احماء) دميره خپلوانو ته وايي، لکه دهغه پلار، تره، ورور، وراره، دتره زوی، او نور، او همدارنگه وايي: دهغه نه مقصد په حديث کي دميره خپلوان دي، ما سوا دهغه له پلرونو او زامنو نه، ځکه هغوی يي دښځي لپاره محرم بلل کيږي او خلوت ورسره روا دی، او خلوت ته يي دمرگ نسبت نه کيږي.. وايي: او عادتاً خلق پدي باره کي دبي باکی نه کار اخلي او ورور دخپل ورور دښځي (ورنداري) سره خلوت کوي، نو ځکه يي له مرگ سره مشابهت ورکړ، او ځکه خو

(۱) احمد، بخاري، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي صحيح گڼلی دی.

ځني اجتناب کول غوره دي^(۱).

شوکاني وايي: د پيغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمُّ الْمَوْتُ»

معنا داده: چي له نورو نه بايد زيات له هغه نه ويره وي^(۲).

نو ای مسلمانې خوري له الله نه وويرېږه، او پدي کار کي بي باکۍ ونکړي، که څه هم خلکو پدي باره کي له بي باکۍ نه کار اخيستی دی، ځکه اعتبار د شريعت حکم ته دی نه دخلکو رسم ورواج ته.

ب- بعضي بنځي او دهغوی دواک خاوندان (اولياء) په موټر کي يوازي د نامحرم موټروان سره سپريدلو کي بي باکي کوي، پداسي حال کي چي دا ناروا خلوت دی.

شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ (په خپل وخت کي) د سعودي عربستان مفتي رحمت الله عليه وايي: او اوس پدي کي څه شک نشته چي دبيگانه بنځي يوازي او بيله محرم نه سپريدل له موټروان سره يو ښکاره ناروا کار دی، او په هغه کي ډير فسادونه وجود لري چي بايد ساده ونه بلل شي، برابره ده که بنځه کورنۍ پټ خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارينه

(۱) فتح الباري ۳۳۱/۹.

(۲) نيل الاوطار ۱۲۲/۶.

وو سره خبري کونکي وي، او کوم سپری چي دخپلو بنځو لپاره داسي کار خوښوي نو هغه دضعيف ايمان او کمزوري نارينتوب خاوند دی، چي په خپل ناموس باندي بي غيرته دی، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بَامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: با خبره اوسى، چي يو سپرى به له يوي بنځي سره خلوت نکوي، (هغه) ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به شيطان وي. او په موټر کي دموتروان سره يو ځای سپريدل، له هغه خلوت نه خطرناک دی کوم چي په کور کي او يا بل ځای کي وي، ځکه په موټر کي هغه کولای شي چي په داخل دبنار او بهر له بنار نه هر ځای ته وغواړي يورلی شي که بنځه راضي وي که نه وي، چي لډي نه ډير لوی فسادونه را پيدا کيدلای شي کوم چي په عادي خلوت کي دهغه توقع نشته^(۱).

او هغه کس چي خلوت په هغه سره روا کيږي بايد لوی او بالغ وي، او دماشوم موجوديت کافي ندى، او دا چي بعضي بنځي گمان کوي چي که ماشوم له ځان سره ملگري کي نو

(۱) شرح صحيح مسلم ۱۰۹/۹.

خلوت به ورسره روا شي، دا غلط گمان دی.
امام نووي وايي: اما که چيري يو بيگانه سړی له بيگانه
ښځې سره خلوت وکړي، و دريم سړی ورسره نه وي، نو دا
خلوت د علماوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنگه که ددوی
سره داسي څوک وي چي د ماشومتوب په وجه حيا نه ورنه
کيږي، نو دا خلوت روا ندی ^(۱).

ج- بعضي ښځې او دهغوی دواک خاوندان (اولياء) د ډاکټر
سره د ښځې دخلوت کولو په باره کي بيباکي کوي، پدي دليل
چي ښځه و علاج ته ضرورت لري، او دا ډير لوی ناروا کار دی،
او خطر يي ډير لوی دی، چي بايد دهغه په باره له سکوت نه
کار وانه خيستل شي.

شيخ محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: په هر حال،
د بيگانه ښځې سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که څه هم دهغه
ډاکټر سره وي چي د ښځې علاج کوي، نظر پدي حديث: «لَا
يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: يو سړی به له يوې ښځې سره خلوت نکوي، (هغه)

ورته روا نده، ځکه چې دریم کس به یې شیطان وي. نو دیو چا موجودیت له بنځې سره حتمي دی، که میړه وي او که یې بل نارینه محرم وي، که چیرې ممکن نه وي نو باید دخپلوانو نه یې یوه بله بنځه ورسره وي، او که له تیرو کسانو نه هیڅوک نه وي، او مرض خطرناکه وي، او وروسته کول یې ممکن نه وي، نو کم تر کمه یوه نرسه خو باید چې موجوده وي، ترڅو د ممنوع او حرام خلوت نه مخنیوی وشي.^(۱)

او همدارنگه ډاکټر ته روا ندي چې د بیګانه بنځې سره خلوت وکړي، که څه هم دا بنځه ډاکټره او ملګري یې وي، او یا نرسه وي، او وړانده معلم او دده په شان بل چا ته روا ندي چې د شاګردي سره خلوت وکړي، او په طیاره کې ومیلمه پاله بنځې ته روا ندي د بیګانه سپرې سره خلوت وکړي، او خلګ د ناچله تمدن په نامه او دکفارو نه د تقلید په وجه، او شرعي احکامو ته دنه اهمیت ورکولو په وجه، پدې کارو کې د بیباکۍ نه کار اخلي، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسپري ته روا ندي چې دکور دخادمي او مزدوري سره خلوت وکړي، او نه به دکور خاونده دخادم او مزدور سره خلوت

کوي. دخادمانو نارینه وو او ښځو مشکل یو ډیر خطرناکه مشکل دی چې ډیر خلک پدې زمانه کې پرې مبتلا شوي دي، پدې وجه چې ښځې په تعلیم او له کور نه بهر کارونو باندې بوختې شوي دي، چې پر مسلمانانو سړو او ښځو چې ددې کار نه په کلکه ډډه وکړي، او داحتیاطي تدابیرو نه پدې باره کار واخلي، او دخلکو دبدو او ناوړو عادتونو سره سم لار نشي.

اخرنۍ مسأله:

ښځې ته ناروا دی چې دبیگانه سړي سره مصافحه^(۱) وکړي.

شیخ عبد العزیز بن عبد الله بن باز رحمت الله علیه وايي: دبیگانه ښځو سره مصافحه مطلقاً حرامه ده، ځوانانې وي او که زړې وي، او که مصافحه کونکی ځوان وي او که سپین ږدی وي، ځکه پدې کې ودواړو ته دفتني خطر دی، او له پیغمبر ﷺ نه روایت چې فرمائي: «إِنِّي لَا أَصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او عائشه رضی الله عنها وايي: د پیغمبر ﷺ لاس قطعاً دښځې له لاس سره

(۱) مصافحه: دلاس ستړي مشي کول. (ژباړن)

تماس ندى كړى، او دهغوى سره يوازي په خبرو بيعت كاوه. او فرق نلري چي دمصافحي په وخت كې يې لاس په څه پټ كړى وي او كه نه وي، ځكه يو دعامو دلائلو په خاطر، او بل پدې كې دفتني داسبابو مخنيوى دى ^(۱).

شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير كې وايي: پوه شه چي بيگانه سړي ته دبيگانه بنځي سره مصافحه كول روانده، او ناروا ده چي دسړي د بدن كومه حصه دبنځي د بدن دكومي حصي سره تماس وكړي، او دليل يې دادى:

اول: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِنِّي لَا أَصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له بنځو سره مصافحه نكوم. او الله ﷻ فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: په تحقيق سره چي د پيغمبر ﷺ (په كردار او افعالو كې) ستاسو لپاره غوره پيروي ده. نو بايد د پيغمبر ﷺ

(۱) الفتاوى، د مؤسسه الدعوة الإسلامية الصحفية چاپ ۱/۱۸۵.

د سنت پیروي وکړو او دښځو سره مصافحه ونکړو، او دحج په سورت کې مو ونارینه وو ته دا حرام په وخت او نورو وختونو کې مطلقاً دژړ لباس اغوستلو دحرام والي په بحث کې دنومړي حدیث ذکر وکړی، او همدارنگه دا حزابو دسورت دحجاب په ایت کې، او دا چې پیغمبر ﷺ دبیعت په وخت کې دښځو سره مصافحه نکول واضح دلیل دی ددې خبرې چې سپری باید دښځې سره مصافحه ونکړي، او نه ښایي چې دده دبدن کومه حصه دهغي دبدن دکومي حصې سره تماس وکړي، ځکه له ټولو نه دبدن سپک تماس مصافحه ده، نو چې له هغه نه پیغمبر ﷺ پداسې وخت کې ډډه وکړه چې هغه ضرور وه او دبیعت اخیستلو وخت وو، نو پدې یې دلالت وکړ چې هغه ناروا ده، او هیچا ته د پیغمبر ﷺ مخالفت روا ندی، ځکه هغه دخپل امت لپاره په خپلو اقوالو، افعالو او تقریراتو^(۱) سره دشریعت بیان کونکی دی.

دوهم: کوم چې مونږ مخکې ذکر کړل چې ښځه ټوله

(۱) تقریر: دې ته وایي چې د پیغمبر ﷺ په مخکې کوم کار وشي او هغه له هغه نه منع ونکړي، نو دې ته تقریري سنت ویل کېږي. (ژباړن)

عورت ده، پر هغې لازمه ده چې ستر وکړي، او دسترگو په ساتلو ځکه امر شوي ده تر څو په فتنه کې ونه لویږي، او پدې کې شک نشته چې ددوو بدنونو تماس کول نسبت دسترگو کتلو ته زیات شهوت راپاروي، او فتنې ته انسان رابولي، او هر انصاف داره سړي ته ددې خبرې صحت معلوم دی.

دریم: دا د بیګانه ښځې نه د خوند اخیستلو ذریعه ده، ځکه چې د الله څخه ویره او تقوی په نن زمانه کې ډیره کمه ده، او امانتداري نشته، او دمشکوکو کارونو دکولو څوک پروا نلري، او مونږ په وارو وارو اوریدلي دي چې بعضي عوام خلک دخپلې ښځې خور (خوښینه یا خینه) په خوله مچوي، او هغوی دا مچول چې په اجماع سره حرام دي- سلام بولي، او ورته وایي: سلام پري واچوه، او مقصد یې دا وي: چې مچ یې کړه. نو کوم حق چې په هغه کې هیڅ شک نشته دادی: چې له ټولو فتنو، او مشکوکو کارونو، او دهغه داسبابو نه لیري والی پکار دی، او له لویو فتنو نه دنارینه لخوا دبیګانه ښځې دبدن یوه حصه مسه کول دي، او کوم شی چې دحرام کار سبب ګرځي له هغه نه مخنیوی فرض دی ^(۱).

(۱) اضاء البيان ۶/۲۰۶-۶۰۳.

او په اخير كې:

ای مسلمانو نارینه وو او ښځو تاسو ته د الله ﷻ هغه وصیت او توصیه پیادوم چې فرمایي: ﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغْضُوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ﴾ * وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوْبِهِنَّ وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا لِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبَائِهِنَّ اَوْ اَبَاءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَائِهِنَّ اَوْ اَبْنَاءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِي اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِي اَخْوَاتِهِنَّ اَوْ نِسَائِهِنَّ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ اَوْ التَّابِعِيْنَ غَيْرِ اُولٰٓئِي الْاَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ اَوْ الطِّفْلِ الَّذِيْنَ لَمْ يَظْهَرُوْا عَلٰى عَوْرٰتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِيْنَ مِنْ زِيْنَتِهِنَّ وَتَوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعًا اَیُّهَا الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آیتونه].

ترجمه: (ای پیغمبره) ووايه مومنانو ته چې پتې کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلونه) او وساتي فرجونه (شرمگاوې) خپل (له حرامونه)، دا (کار) دوی لره ډیر پاکیزه (او گټور) دی، الله ډیر

بڼه خبر دی په هغه څه چې دوی یې کوي، او (ای پیغبره) ووايه مومنو بڼڅو ته چې پټې کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمگاوې) خپل (له حرامو نه)، او بڼکاره نکړي بڼایست خپل (او ځای دسینگار)، مگر هغه څه (زینت) چې بڼکار یې له هغه نه (دکار او کسب په وخت کې)، او وادي چوي پورني خپل پر خپلو گریوانونو باندي، او ندي بڼکاره کوي (باطني) زینت خپل، مگر خپلو میرونو ته، یا خپلو پلرونو ته، یا دمیرونو پلرونو ته، یا خپلو ځامنو ته، یا دمیرونو ځامنو ته، یا خپلو ورونو ته، یا دورونو ځامنو ته، یا دخویندو ځامنو ته، یا خپلو بڼڅو ته، یا هغو (مریانو) ته چې ددوی لاسونه یې مالکان دي، یا هغه تابع نارینه (لکه طفيلي کسان او داسې نور ساده نارینه) چې د شهوت خاوندان نه وي، یا هغه هلکان چې د بڼڅو په اسرارو نه وي خبر (او دهغوی شرمگاوې یې نه وي لیدلي)، او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو معلوم شي هغه زینت چې دوی یې پټوي، او ټول الله ﷻ ته تویه وکړی ای مومنانو، تر څو کامیابه او خوشبخته شی.

والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآله

وصحبه وسلم.

دهغو کلماتو لست چې په ترجمه کې راغلي، او دلجې داڅلاف په
صورت کې دهغه مرادفې معناگانې

کلمه	معنی
اړ	محتاج
اړخونه	برخی، قسمتونه
اړه	باره کې
استحاضه	کومه وینه چې دښځې له فرج نه دمریضې په وجه وځي، نه دمیاشتنې عادت په وجه
اطاعت	پیروي، تابعداري
انحرافات	کاره او ناروا کارونه
انجلی	جنې، جنګی
اوصاف	صفتونه
اونی	هفته
بالغه شی	مرانه یې ووهی، ځوانی ته ورسیري
بام	چت
بوقره،	څادري، چیل
بوکونه	گوپان

معنی	کلمه
سهل انگراري، بي پروايي	بي باکي
مختلفو	بيلايلو
ولاريږي، پورته کيږي	پاريږي
پخلنه، پخول	پخلي
غوڅ	پري
تپوس، سوال	پوښتنه
دباندي، بيرون	بهر
خوانه جيني	پيغله
کاکا، اکا	تره
جامعه، مجتمع، معاشره	ټولنه
قدرت، وسعه	توان
کانته کول، په جارو سره خای پاکول	جارو کول
کالي، کپري	جامي
جدا، بيل	جلا
دشخي سره يوخای کيدل، کوروالي	جماع
تهداب، بنياد، اساس، بنسټ	جوړښت
خواب	جواب

کلمه	معنی
چټکی	چټکتیا، ژر
چوتی	کمځی، کوشي، چوتی
چیری	چیرته
حامله بنځه	هغه بنځه چې په گیډه کې ماشوم لري، امیدواره
خانگړي	خاص
حيض	کومه وینه چې له بنځي ته هره میاشت وځي، جامي راتلل
خادمه	مزدوره بنځه
ختل، خیزی	اوچتیدل، اوچتیري، بره تلل
خریل	په چاره سره دوښمنانو لیری کول، کلول
څښاک	دچښلو شیان
خلاصیدل	کولاویدل، پرانستل
خلگ	خلق، خلك
خوندي	ساتلی، محفوظ
خپته	نس
دروازه	ور
دریه	چمبه، دریاگی

کلمه	معنی
دستکلی	دسماغو، لاسکله، لاس پېښلی، دستانی
ډگرونه	میدانونه
رابولی	دعوت کوی، راغواړی
رودل	دماشوم له خپلی مور شودی خېښل
رمونځ	رومونځ، منځځ، گومنځ
رمونخول	دوینستانو سمول، گومنځول
ژغورل	ساتل، حافظت کول
سپین زیری	بودا
سریره پردی	علاوه لدی نه
سستم	نظام، بنیاد
سندری	اوازونه، غزلی، گانی
سینگار	ډول، بنایست، ښکلا، فیشن
ښایست	ښکلا
شودی	پی
شیان	شیونه، خیزونه
صاع	یو کیلو یا نیم کیلو (تصحیح شی)
طیاره	هوایی جهاز، الوتکه

معنی	کلمه
معذرت	عذر
تصویر، فوټو	عکس
سوچ	فکر
نظر، رایه، وینا	قول
جوپان، ډولۍ، ډولکۍ	کجاوه
نامنظم، خراب تراب	گډوډ
زیور، سره او سپین زر	گانه
شمیرو	گڼو
لااقل	کم نه کمه
چوتنی	کوڅی
کهول، فامیل، خاندان	کورنۍ
جماع، ښځې سره یوځای کیدل، همبستری	کوروالی
لاړښودنه، رهنمایی	لاړښوونه
لمبیدل، غسل کول	لامبل
نران، سړي	نارینه
دماشوم پیدا کیدل، لنگون	لنگیدل
لور گانی	لونۍ

کلمه	معنی
لیچی	موتی، څنگلی
ماشوم	بچی، کوچنی
منفعت	ګټه
موتړ	ګاډی
موبنل	مړل
نارینه	نر، سړی
نازک	میین، نری
ناوړه	بد، بدکاره
نجلی	جینی، جنکی
نشرول	تیتول، خپرول، خورول
نښی	علام، علامی، نښانی
نفاس	کومه وینه چې داوډاد پیدا کیدلو نه وروسته راشي، څلوښتی
نومړی	مذکور
نیکر، نیکرونه	چوټه، چوټې، چوټې
نیکه	دمور پلار او یا دپلار پلار
همدارنگه	دغه شان

معنی	کلمه
کوچنی	واړه
په نکاح کول	واده
خلي	وار
دورور زوی	وراره
یره، ډار	ویره
یریدل، ډاریدل	ویریدل
ورینستان، وینسته	وینستان

موضوعاتو فهرست

۳..... سریزه

۶..... لومړۍ فصل: عمومي احکام

۶..... ۱- د اسلام نه مخکې دوره کې د ښځې مقام:

۸..... ۲- د ښځې مقام په اسلام کې:

۳- د اسلام د ښښمان او دهغوی لاس پوڅي غواړی چې په اوس عصر کې له ښځې نه دهغې کرامت او حقوق واخلي: ۱۲.....

۴- مونږ له کور نه بهر د ښځې دکار کولو مخالف نه یو که چیرې دلاندنیو شرایطو سره برابر وي: ۱۴.....

۱۶..... دوهم فصل: د ښځې جسمي زینت پورې مربوط احکام

۱۶..... ۱- [د فطري سنتونو احکام]:

۲- د ښځې دسر او وریځو دوښبتانو، او نکریزو، او ۱۷..... دوښبتانو درنگولو احکام:

۳۰..... دریم فصل: د حیض، استحاضې، او نفاس احکام

۳۰..... اول: حیض:

۳۶..... مسأله: د «صُفْرَه» او «كُدْرَه» حکم:

- ۳۷..... بله مساله:
- ۳۹..... يوه مهمه پاملرنه:
- ۴۱..... دوهم: استحاضه:
- ۴۷..... دريم: نفاس:
- ۵۸..... څلورم فصل: د جامو او حجاب احكام.
- ۵۸..... اول: د مسلمانې ښځې د شرعي جامو (لباس) كېفيت:
- ۶۲..... دوهم: د پردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدي:
- ۶۷..... پنځم فصل: د ښځې د لمانځه احكام:
- ۸۷..... شپږم فصل: د ښځو د جنازې احكام:
- ۹۵..... اووم فصل: د ښځو دروژې احكام.
- ۹۶..... روژه په كومو كسانو فرض ده؟
- ۹۸..... ۱- حيض او نفاس:
- ۱۰۱..... يو څو پاملرنې:
- ۱۰۴..... اتم فصل: د ښځې د حج او عمرې احكام:
- ۱۲۷..... پاملرنه:
- نهم فصل: د مشترک ژوند او دنكاح د عقد ختمولو
- ۱۳۷..... مربوط احكام.

- ۱۴۴ دښځې په واده كې دهغې نظر اخیستل:
- دښځې په نكاح وركولو كې دولي شرط والی او دهغه
- ۱۴۹ حكمت:
- ۱۵۰ په واده كې دا اعلان لپاره دښځو درېې وهل:
- پر ښځې دمیره اطاعت كول فرض، او نافرمانی كول
- ۱۵۲ حرام دي:
- ۱۶۱ دنكاح دعقد د ختمیدلو وروسته احكام:
- ۱۶۲ عدت څلور قسمه دی:
- ۱۶۴ كوم شيان چي عدت والاښځې ته حرام دي:
- ۱۶۴ ۱- دهغې دغوښتولو حكم:
- ۱۶۷ دوې مسالې:
- ۲- كومه ښځه چي ميره يي وفات شوی وي په هغې
- باندي په عدت كې پنځه شيان حرام دي چي (حداد)
- ۱۷۰ ورته وايي:
- لسم فصل: دهغو احكامو بيان چي په هغې سره دښځې
- ۱۷۳ عزت او عفت خوندي كيږي:
- ۱۹۰ اخيرنی مساله:

- ۱۹۴ او په اخير کي:
- دهغو کلماتو لست چي په ترجمه کي راغلي، او
دلهي داخلاف په صورت کي دهغه مرادفي
- ۱۹۶ معناگاني
- ۲۰۳ دموضوعاتو فهرست

إدارة أوقاف

صالح عبدالعزيز الراجحي

تَنْبِيْهُاتٌ عَلَى الْمُعْطَامِ تَخْدِصُ لِأَبِي الْمَوْزِنَاتِ

تَأَلَّفَتْ

عَنْ أَبِي بَرزَةَ نَزَّارٍ الْغَزْوَانِيِّ

رَوَاهُ

عَبْدُ الرَّحْمَنِ زَيْلَعِيُّ

وَاللَّفْظُ الْبَشَوِيُّ

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة . الرياض . ت : ٤٢٨٣٨٤٠

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**